

EDITURA LITERARA A CASEI ȘCOALELOR

1424

ANTOLOGIA DOBROGEI

— ✕ —
PROZATORI ȘI POEȚI

— — —
CU PRILEJUL CINCANTENARULUI

~~10331~~

1131

BUCUREȘTI

—
CASA ȘCOALELOR

— 1928 —

Biblioteca Județeană „Ioan N. Roman” Constanța

859/498.8)-1/0
859/498.8)-37
859-0(08)

*S'a întocmit această antologie din
însărcinarea CASEI ȘCOALELOR
pentru cinstirea unei jumătăți de veac
de când România și-a așezat hotarul
în vadul Mării Negre.*

AL. LASCAROV MOLDOVANU

și

APOSTOL D. CULEA

Ostenitorii

✓ ✓ ✓
58.292/62 ✓

FOND DOCUMENTAR

VICTOR CRĂSESCU

Cum a căpătat Sarichioiul Vie!

De trei zile de când plouă, trei zile de când pescarii satului *Sarichioi* așteaptă să înceteze ploaea, ca să plece în mare pe la *zăvodurile* lor, unde negreșit peștele va fi dat peste cârligele de oțel slobozite în apă.

Ploaea însă ca dinadins urmează a cădea mărunță, rece, deasă ca prin sită. Cerul tot e închis, nu se zărește nici o geană de boltă albastră, nici o rază de lumină, nici nădejde de a se schimba în spre senin.

Câte odată numai vântul dela apus aduce cu sine o răceală, un frig, pe care îl simt perscarii. Dâșii plictisiți de trei zile de ședere sunt hotărâți, cu orice preț, să plece.

Oamenii ăștia nu's deprinși a ședeă pe-acasă, a petrece acoloa mai mult decât o zi pe săptămână, și când stau acasă, stau mai mult pe la cele trei cârciume din sat. Nevestele lor sunt mai bucuroase, când soții lor 's duși pe mare, căci altmintrelea, tot ce le mai rămâne din câștig, cade în mâinile cârciumarilor.

A patra zi spre seară vântul a încetat și ploaea,

de și tot mărunță, e par'că mai rară. Din casele de pe malul lacului Razim, se zăresc umbre eșind cu felinare în mână, scoborînd malul înalt al lacului. De departe nu se văd oamenii, ci numai niște stele cari sclipind ici, colea, se apropieau de apă. Apoi tot clipind când mai tare, când mai încet, la fiecare suflare a vântului, se opresc lângă apă și umbrele omenești încep a mișcă luntrele de pe nisipul malului, câte doi la fiecare luntre. Peste un sfert de ceas, pe apa neagră a lacului, pe mal, nu rămăsese nimeni de cât bătrânul Sidor cu nepotul său Ivașca, un băețel de vr'o zece ani.

Sidor e bătrân tare, și puterile sale de mult s'au pierdut. El n'ar mai trebui să lucreze, dar nevoia face tot, nevoia și acuma pe vremea asta îl scotea în mare, căci de nu eșea, mîne nici el, nici baba lui, nici nepotul nu ar avea ce mânca. Trei băeți pe care îi crescuse, au fost deodată înghițiți de mare, i-a rămas numai noră-sa c'un nepot, pe care bătrânul îl luă cu dânsul ca ajutor.

Se silește bătrânul, se silește pentru că nici el, nici Ivașca n'au destulă putere să împingă luntrea de pe mal în apă.

— Diavoli!... n'au putut să mă aștepte puțin..., acum pleacă singuri... dar lasă, va veni și timpul meu..., bolborosește bătrânul între cei doi colți ce i-au mai rămas în gură, împingând din răputeri luntrea.

— Ce faci, măi Ivașcă, unde dracul te pitești cu felinarul, nu vezi unde trebuie să-mi luminezi? Caută să nu te trezesc eu... Numai la dormit și

la crăpat ești bun...; când e vorba de treabă, ești mai rău decât o muere.

Băeatul atins la inimă, că-l socoate muere, cu mânie, ridică felinarul în sus, încât lumânarea se răsturnă, pică, și deodată toate au căzut în cel mai adânc întuneric.

— Ce-ai făcut, idole, ce-ai făcut, cap sec? Pof-tim! Acum pe vântul ăsta, să aprinzi lumânarea, bată-te-ar pustia să te bată! Cu tine numai te umpli de păcate!... Iute! fuga acasă și aprinde felinarul....

Băeatul abea neplângând de necaz, apucă lumânarea, suflă în muc ca s'o aprinză, și nereușind se duse cu fuga, urcă țarmul lacului, și se oprî la casa cea mai din margine. Bătrânul pescar încercă să mai împingă greoaia luntre și, neizbutind, se rezimă de luntre, așteptând cu răbdare întoarcerea nepotului. Buzele lui cu muștați albe și lungi, șopteau cuvinte de ocară și mânie.

— Să mă lase ei pe mine, om bătrân? Apoi sunt creștini? Ba mai răi de cât niște eretici..., de aceea și peștele nu se mai prinde... ne-a părăsit și el... Ce, par'că Dumnezeu nu știe el ce face? Ba prea bine știe.

O suflare de vânt luă căciula bătrânului și cât pe ce să n'o arunce în apă. O înjurătură strașnică eși din gura bătrânului contra tot acestui Dumnezeu, pe care vr'o zece secunde îl făcea răsbunător pentru păcatele tovarășilor săi.

— Să-ți plesnească ochii, să te faci uscat ca un vreasc, să nu te aprindă nici focul, dacă îmi ești așa... și cea mai parșivă căciulă care o am, și pe aceia ai vrut să mi-o iei... Bravo, halal să-ți

fie!... Și mânios bătrânul scuipă într-o parte. Dar după o clipă de gândire, glasul lui din nou se auzi:

— Doamne iartă-mă, ce zic eu...., iartă-mă Doamne, că doar nu sunt nici tătar, nici eretic, ci creștin pravoslavnic. Și bătrânul scoțându-și cu stânga căciula din cap, cu dreapta își făcù o cruce mare de trei ori, apăsând cu tărie în frunte, pe umeri și pe burtă.

* * *

Vântul aproape încetase și numai zgomotul valurilor lovite de mal și aruncate îndărăt se auzea.

— Ei brava, așa îmi place și mie, dar nu tot vânt și vânt...

Bătrânul căscă tare din nou, făcù o cruce și se uită în sus spre casă, să vadă de nu va zări pe nepotu-său cu felinarul. O steluță sclipea în depărtare, ivindu-se, și din nou pierzându-se, după cum băeatul ridică sau lăsa mâna în jos.

— Eacă-tă că vine și pungașul meu... Vântul a stat și peste o jumătate de ceas vom ajunge și noi pe cei-lalți tovarăși, plesni-le-ar ochii să le plesnească. Zicând asta, bătrânul a scuipat, dar luându-și seama, zise numai de cât:

— Doamne iartă-mă! Ce am eu cu dânșii? Ei n'au vrut să mă aștepte? Mare lucru. Și bătrânul din nou și-a făcut de trei ori cruce, cu crucea cea mare lipovenească.

— Da puturos îmi ești, băete, ești bun de trimis după moarte, ași mai trăi lung cu tine!... Ridică felinarul, pune-l aici... așa... bine... împinge de fund... odată, încă odată, încă odată... hi...i...i!

hu...u...! Așa... bravo, iată-ne în apă, acum pune-te la cârmă, ține la stânga..., la stânga, la stânga, zic... că ne va răsturnă. Acum e bine, încă la stânga.

Luntrea, apucată de șivoiu, care în locul acesta e foarte mare, când s'afundă, când din nou se arată pe creștetul valurilor ca o coajă de nucă. În depărtare abea se zăreau felinarele celorlalți pescari.

— Ce zici, Ivașca, îi vom ajunge?

— Mare lucru! Se înțelege că-i ajungem, numai de cât.

Ivașca grăea cu un om bătrân. Băețelul ăsta ca de 10 ani, mai multe văzuse, suferise și știă mai multe de cât un om bătrân din oraș.

— Unchiule, să întindem pânza?

— Așteaptă! îți voi spune eu.

Eră pe la miezul nopții; cocoșii din satul vecin de pe malul lacului, începură a cânta; dintâiu dădă de veste unul, pe urmă încet-încet, ceilalți toți urmară pildă.

— Cântă cocoșii, zise bătrânul.

El se uită în sus, unde spre răsărit se zărea o dungă alburie întinsă de la un capăt până la celălalt al cerului.

— Mâne vom avea zi frumoasă, dacă nu se va schimbă vântul... păcatele noastre... Bătrânul n'a-pucă să-și sfârșească vorba, când deodată luntrea se lovî de ceva, se ridică în sus, și un val mare de apă năvăli în luntre.

— Ivașca, hei ai adormit? ține la stângă, că dăm peste mal.

Bătrânul lăsa lopețile, apucă un căuș de bostan

și repede începù a vărsa apă. După un sfert de ceas de lucru în tăcere, bătrânul începù iar:

— Nu e de mirare c'ai adormit; ești somnoros de felul tău... erà să ne ducem pe lumea cealaltă.

Băeatul nemulțumit de apa care-i se vărsase în cizme, și trezit de baea neașteptată, bombăni încet între dinți.

— Câne bătrân... numai știe să mă tot râdă... par'că eu am ochi de cucuvea să pot vedeà și noaptea... ași voi să-l văd pe dânsul la cârmă.

— Ce tot bolborosești acolo? întrebă moșneagul.

— Zic, că și singur ai fi dat peste buturuga dracului de salcie... Par'că se vede noaptea!

— Adevărat nu se vede, dar pentru asta omul are urechi ce nu vezi cu ochii, auzi cu urechile...

Se făcù o tăcere. Băeatul supărat, tăceà; bătrânul mânios tăceà și dânsul, numai lopețile pârlău sub silințele unchiașului, ca să deà luntrei iuțeală mare.

Incepeà a se lumina, însă lumina dimineței erà posomorită, ca într'o zi de toamnă, cu toate că erà la începutul lui Maiu. Pe cerul cenușiu, repede fugeau niște nori grei, mari, negri, ca niște moșoroae de gunoiu, aruncat de o mână urieșă. Goniți de vânt, și par'că se întreceau, dădeau busna unul peste altul, se amestecau pentr' o clipă, se grămădeau într'un munte uriaș, și din nou loviți de suflarea vântului se risipeau pe tot cerul.

— Vom aveà zi urită, întrerupse unchiul, întorcând fața spre băeat.

— Par'că spuseși că vom aveà zi bună? îngână Ivașca ironic.

— Nici data asta n'am noroc... Ce pescuit, când e cerul negru ca groapa? mai adăogă el cu ton de adevărat cunoscător al timpului.

Bătrânul lăsă lopețile, scoase o cârpă din sân, își șterse fruntea asudată, își făcù o cruce, șoptind cuvintele rugăciunei. Băeatul lăsă și el mânerul cârmei și făcù în totul ca bătrânul.

După asta amândoi se puseră pe lucru. Peste un sfert de ceas băeatul zise:

— Moșule, să mai trec eu la lopeți, vin'o tu la cârmă, vād că nu mai poți... mergem prea încet.

— Auzi mucosul, el vreà să vie la lopeți, zise bătrânul; ștergeți mucii, și apoi vei veni.

Dar în suflet bătrânul erà mulțumit de purtarea nepotului.

— Să viu moșule?

— Astâmpără-te, zic, că din nou vei răsturna luntrea.

Băeatul nemulțumit, iar se supără pe moșneag.

Și câte nu i-a mai vorbit bătrânul, toate erau de prisos. Ivașca erà supărat foc.

De astădată vântul se schimbă și suflă în dosul luntrei.

— Acum Ivașca, se înțepenim pânza, și ne vom duce, ca săgeata.

La aceste vorbe măgulitoare pentru urechile băeatului, el repede se sculă în picioare, pe urmă din nou se dădù la locul său după ce prinse o pânză, cârpită în mai multe locuri, de un drug, care ținea locul catargului. Vântul umflă pânza și luntrea împinsă înainte, începù a jucă pe fața apei, când afundându-se cu nasul în adân-

cime, când din nou apucată de valuri, arătându-se pe creștetul lor.

— Acum, flăcăule, jumătate de ceas de mers și vom ajunge la Cosă...

— Cine știe unchiule... de nu se va schimba vântul...

Copilul nu mântui vorba, când un val mare dădă pe deasupra luntrei, luă căciula băiatului și o aruncă departe în lături.

— Ai pățit-o voinicule, nu știi să-ți pui o căciulă pe cap, vei fi și fără dânsa, să te înveți minte, trântore....

Ivașca se uită cu lacrimi în ochi după căciulă, care acum abea se zăreă pe apă.

— Nu face nimic... îmi cumperi alta, mormăi el încet, scărpinându-și ceafa și dând cu o mișcare de cap în o parte părul care îi cădea pe ochi.

În depărtare se zări un val de nisip lung de vr'o 200 de metri, peste care valurile cu furie nespasă, unul după altul, ca niște țapi, săreau din mare în lac și înapoi. Acest loc se numea „Cosa”. Spre stânga se vedeă înverzind mărghinea mlăștinei și un pisc de nisip pe care vr'o 20 de luntre de curând poposiseră; la dreapta malul mării, cât priveai cu ochii, eră ocupat de niște bordee acoperite cu stuf, „zăvodurile” pentru prinderea peștelui.

Ici, coala, pe la bordee se zăreau mici ghemuri de fum, care apăsas de umezeala aerului se rostogolea pe pământ. Acolo „cuharii” pregătea prânzul pescarilor.

În stuf gaițele începuseră cântecul de dimineață, stoluri de rațe și găște sălbatice, zgomotos

sbureau pe deasupra piscului, dar speriete, descoperind gloata de oameni, deodată cârmeau într'o parte și, înconjurând piscul, greoaie cădeau pe lac.

Vântul aproape încetase, dar marea încă furioasă de uraganul nopții trecute, asvârleă munți de apă spumoasă peste valul de nisip, care desparte lacul Razim de dânsa.

Incepuse a se lumina de ziuă când luntrea bătrânului atinse și ea talpa piscului.

— Bine ai ajuns moș Sidor... zise unul din pescari.

Bătrânul, clătină din cap, dar nu dădă nici un răspuns.

— Bine ai venit, moșule..., ce n'auzi? zise bătrânului un flăcăuan, apucând luntrea bătrânului și trăgând-o la mal.

— Bine v'am găsit! Bine v'am găsit, să vă ajute și vouă Dumnezeu cum m'ați ajutat și voi pe mine.... În zadar, când Dumnezeu nu vrea, dracul nu poate să vă ajute nici pe voi „pravoslavnicilor”.

Bătrânul tăcù, se coborî din luntre și începă a-și pregăti năvodurile.

Se făcuse ziuă. Cerul încă plin de nori, arată pescarilor că vor avea o zi potrivită, căci pe ici-coleă un petec albastru se zărea între mulțimea neagră a norilor negri de ploae.

Unii din pescari se îndreptară spre „zăvoade”, alții se despărțeau de mal, și luntrele lor ca niște puncte negre abea se vedeau pe suprafața apei.

Deodată departe, departe, par'că din fundul mării o fluierătură răgușită ajunsese la auzul pes-

carilor. Vasul care dăduse semnalul de alarmă nu se vedeă, dar altă fluerătură mai lămurită arată că se apropiă spre „Cosa”. A treia fluerătură se auzi, și totodată un nor mic de fum alb, se arată la orizont deasupra valurilor. Se vedeă că eră un vapor care făcea toate silințele cât de curând să ajungă la mal.

Din luntri jumătate încă mai rămăseseră pe mal. Moș Sidor cu nepotul său nu plecase nici el.

Mulțime de pescari, fără a se sfătui, într-o clipă se apropiară de luntrea bătrânului.

— Ei Moș Sidor, ce facem? Auzi cum rage? Cere ajutor.

Bătrânul numai îndesă mai tare căciula pe ceafă și nu răspunse nimic.

Toți pescarii se adunară acuma împrejurul lui Sidor.

— Ce taci bătrâne? Oamenii cer ajutor, nu e timp de glumă.... vrei să te răzbuni pe noi, înecând pe alții.... Nu e frumos... se auzeau vorbe din toate părțile.

Bătrânul începù a pierde răbdarea, dar gura lui și de astă dată rămase încheștată. El numai cu o putere, pe care n'ai fi putut-o presupune în această momie de 80 de ani, uscată și fără un strop de sânge în obraz, apucă nasul luntrei, îl cârmì spre apus, dădù luntrei o împinsătură, după care ea ajunse pe fața apei.

— Acum puii mei să vorbim: ziceți că oamenii cer ajutor, că pot să piară... așa este...; dar... ce vă oprește să le dați ajutor, n'aveți de cât să vă suiți în luntri... Intru ceea ce mă privește pe mine, spun: sunteți porci, și nu voesc să am cu voi nimic! Dumnezeu să vă ajute, plecați fără

mine, nu voesc să fiu data asta ataman... Am spus.

Ivașca ședeà la cârmă și așteptà pe unchiaș.

— Moș Sidor, moș Sidor, te rugăm cu toții, nu ne lăsa, aide cu noi... fără tine nu facem nimic... va fi rușine în vecii vecilor pe tot „Sarachioiul” că sub ochii noștri am lăsat oamenii să se înece. Moș Sidor în genunchi te rugăm..., cerem ertare; de, știm bine că am făcut cu tine o porcărie..., eartă-ne și tu... Pe Hristos l’au răstignit jidanii... și el i-a ertat... doară nu ești tu mai presus de Hristos!

Acest din urmă argument părù că l-a înduplecat pe bătrân, mai cu seamă că pe mal, adevărat, vr’o treizeci de oameni, stăteau în genunchi cu capetele goale și i se închinau până la pământ.

— Să vă erte cel de sus..., eu nu mă supăr pe voi... vreau numai să vă învăț minte; când e la adecă atunci: moș Sidor colo, moș Sidor pe dincolo; și când n’aveți nevoie, atunci, lăsați pe moș Sidor și plecați singurei!... Nu e frumos..., sunteți încă tineri....

Acum vaporul flueră neîntrerupt. Mai nemerit ar fi a zice că răgea ca un taur rănit. Se vede că-și pieduse cârma, căci valurile și vântul îl aruncau, îl purtau după voea lor. La fiecare ridicare în sus se vedeà dintr’o gaură mare lângă partea de jos cum apa în unde urieșe isbuceà dinăuntrul lui... Catarguri, pânze, luntri nu mai erau și hogeagul erà plecat la o parte. Se zărea umbre de oameni cari alergau zăpăciți.

Ca la vr’o sută de metri dela „Cosa”, se începeà o bancă de nisip care se întindeà de-alungul ei. Erà locul cel mai primejdios pentru vase

mari, căci adâncimea acolo nu erà nici de un metru; chiar și luntrele cele mari ale pescarilor numai pe timp liniștit; când suprafața mării erà ca oglinda, puteau să treacă altă bancă. Curentul și vântul aduceà vaporul spre acest loc primejdios. Odată apucat și tras în nisipul băncei, nici o putere omenească nu-l mai puteà scoate de acolo. Însă dacă nu dădeà cu fundul de nisip, atunci tras cu cângile și la o parte de locul primejdios, puteà încă să ajungă la o mică înfundătură la țarm ca la vr'o patru sute de metri dela „Cosa”. Acolo adâncimea erà îndestulătoare pentru a-l puteà opri aruncând ancorele.

Cum se înfățișau acuma lucrurile erà prea puțină nădejde ca pescarii să ajungă mai curând la dânsul de cât el să deà de bancă, pentru că luntrele lor încă nu se deslipiseră de mal și depărtarea vaporului dela bancă din ce în ce se micșorà.

— S' bogom..., otcealivai...i...

Strigă Sidor, făcându-și cruce și apucând cârma luntrei. La lopeți acum în luntrea bătrânului ședeau doi zdraveni lipoveni cu niște grumazi ca de taur. Ivașca ședeà pe bancă lângă bătrân și făcea colac o funie lungă c'un cârlig mare la un capăt.

În fiecare luntre ședeau câte patru oameni, doi la lopeți, unul lângă cârmă, și altul îngrijeà numai de funia cu cârlig...

Luntrea atamanului plecă ea cea d'întăiu, după dânsa, una câte una, ca niște rațe se porneau alte luntre. În curând apa spumată a mării se acoperi de puncte negre. Puțin câte puțin, luntrele s'au întins într'o linie, numai luntrea bă-

bătrânului Sidor erà cu vr'o 50 de metri înaintea lor. Erà o încercare foarte îndrăzneală din partea bătrânului a trece banca pe asemenea vreme, o cârmitură greșită a luntrei a descoperit coastele ei pentru a fi lovită de valuri într'o clipă putea să o răstoarne. Pentru a înconjurà banca nu erà timp, căci vaporul, văzând cu ochii se apropià de dânsa.

Valurile ca niște munți, cu creștetul alb de spumă, fugând repede înainte, aruncându-se unul peste altul, amestecându-se, făcând zgomotul unor bubuituri de mii de tunuri, furios năvăleau spre bancă, ajungând acolo se rostogolea în sute și mii de unde, zdrobindu-se de pietrele ei, mișcând de pe fund nisipul, văpsind fața apei în galben murdar. O uriașă stâncă de piatră, în mijlocul băncei, care, pe vreme liniștită, aproape pe jumătate se vedeà din apă, iar acum erà scăldată de valuri, ce treceau peste dânsa.

— Ajută-ne Doamne, și ne eartă păcatele, zise Sidor tare, cârmind repede luntrea la o parte, când un val apucând-o, o ducea spre stânca băncei.

— O dată băeți!

Luntrea ridicată pe lopeți aproape pe sus, ca săgeata, trecu între două stânci mai mici, cari ca niște dinți ai unui monștru se vedeau pe deasupra apei.

— Încă odată!

Din nou o silință, din nou o săritură și luntrea trecu pe de-asupra rândului al trelii de stânci ale băncei.

Și tot așa, din săritură în săritură, când a-fundându-se cu desăvârșire, când din nou eșind

pe creștetul valurilor, luntrea bătrânului trecu locul cel mai primejdios și, dând în adâncimea mării deschise, ca o coajă de nucă, începù iute a înainta spre vapor, care acum nu erà mai departe de 50 — 60 de metri.

Dar ce erà cu puțină pentru bătrânul pescar, care cu ochii închiși, noaptea puteà să treacă banca fără a-și zgâria luntrea, erà cam greu pentru ceilalți. Când bătrânul a întors capul pentru a vedea ce depàrtare îl desparte de tovarăși, luntrile lor una după alta săreau de pe stâncă pe stâncă. Până acum mersese bine și bătrânul începeà a crede că se va sfârși bine; dar tocmai când el zise: „nu-mi vine a crede că se vor petrece toate așa de bine”, se auzi o lovitură, o pârâitură și un „ajutor!” o luntre se sdrobise de stâncă și din nou zgomotul valurilor acoperi totul.

— Aha, se începe, Doamne miluește-ne, am fost prea îndrăzneți, Tu, Doamne, ne vorbești și noi nu te înțelegem și de-aceea ne osândești!

O înjurătură groaznică eși din gura bătrânului, după vorbele-i blânde către Dumnezeu, pe care acum se supăraseră. Luntrea bătrânului erà prea înaintată, celelalte abea trecuseră jumătate de bancă. Din nou se auzi o pârâitură, din nou un strigăt de spaimă și durere, și din nou zgomotul valurilor.

— Stați, că nu merge așa, — spuse bătrânul întorcându-și luntrea și îndreptând-o spre bancă. Opt oameni, nu e glumă! Niciodată n'am pierdut atâtea suflete, zise bătrânul luntrașilor săi.

Ajungând aproape de apa galbenă a băncei, el începù a strigà:

— Ține-ți mai la dreapta, mai la... dreapta... a! Ce, dracul, v'ați prostit! Mai la dreapta...a... că vă spargeți toți capetele.

Din nou o pârlătură a unei luntri, care sărind între două pietre numai atinse piatra cu coastele.

— Ce dracu! nebunilor, țineți spre mine, drept spre mine, pietrele sunt mai mici acolo!

Glasul bătrânului acoperea zgomotul valurilor. Cu fața spre bancă, cu părul și barba fluturată de vânt, acest moșneag de 80 de ani, întrupă în sine puterea urieașă a unei rase de oameni, asemenea cărei cu greu vei putea găsi alta.

Luntricele, una câte una eșeau în marea slobodă. Oamenii uzi de apă, se scuturau și vărsau apa din luntri, din cari unele erau pline pe un sfert.

— Greu moș Sidor, fără tine peream cu toții.

— Dacă sunteți proști! Ce, n'ați văzut pe unde am trecut eu?

— Da, dar cine poate să meargă pe acolo, valurile dracului te asvârlă la stânga.

Din 15 luntri, rămăseseră numai 13, dar unele dintre dânsele erau cu marginile sfărâmate.

— Una, două, trei... numără bătrânul, patru, cinci... nu vă merge bine... suntem 13, duzina dracului!

— Scump ne costă încercarea, zise el încet. Acum, însă suntem la slobod. Înainte băeți!

Vaporul abea se ținea pe apă. Oamenii toți se grămadiseră la piscul lui. Erau vr'o treizeci, între cari câteva femei și copii. Un câne Terre-neuve, mare, negru, lătră la luntrele ce se aflau acum la vr'o 20 de metri.

Luntrea bătrânului aruncă întâiu funia cu cârligul și repede se alătură de coasta lui.

Erà un vapor franțuzesc.

— Cine sunteți? întrebă bătrânul într'o englezească îngrozitoare.

— Vaporul „Le Jour” din Marsilia. Avem călători pentru Sulina! răspunse căpitanul.

— Ce fel de marfă aveți?

— Copaci, flori și viță de vie!

O înjurătură încă ne mai auzită pe fața pământului eși din gura lui moș Sidor.

— Toți sfinții și Dumnezeii, apoi pentru vițe de vie am pierdut noi 8 oameni?

Căpitanul n'a înțeles pe bătrân, căci îi spuse repede:

— Domnule, peste un sfert de ceas ne ducem la fund, luați curând călătorii. Consulatul francez va plăti cheltuelile.

— Cochon russe! mai mormăi între dinți căpitanul...

În vremea aceasta s'au apropiat și celelalte 12 luntri.

— Ce este moșule, ce stai la gânduri? întrebau pescarii curioși.

— Băeți ,vă trebuie copaci și viță de vie? întrebă moșneagul.

— Nu glumi ,moș Sidor, caută!

— Vaporul e încărcat cu burueni.

— Mii și mii de draci, de-am fi știut noi asta, nici dracu nu ne făcea să pierdem 8 oameni. Pentru burueni ne-a adus dracul aici?! înjurături care de care mai sălbatic se auzeau din gura pescarilor.

— Domnilor, răcnă căpitanul, peste zece minute ne afundăm! nu stați la gânduri.

Moș Sidor, își privi tovarășii, privi vaporul, marea, se scărpină la burtă și zise:

— Cinci sute de lire dacă dați, poștiți, vă luăm, dar nu de la consulat, dela tine, nu vream să avem treabă cu consulatul.

— Ce ziceți, 500 de lire, am zis bine? întrebă bătrânul pescar.

— Bine, bine, cam puțin, dar dacă ai spus... hai să meargă.

Căpitanul s'a gândit puțin și apoi zise: „Bine!”.

— Legați luntrile! Luați mai întâiu femeile și copiii!....

Intr'o clipă toate cele treisprezece luntre ca niște lipitori s'au prins, s'au agățat de margi-nile vaporului.

In luntrea bătrânului s'au coborât două femei și trei copii.

— Cam mulți, ne ducem la dracul, prea multă greutate, zise bătrânul, o femeie și un copil să se ducă în altă luntre.

Căpitanul spuse asta femeilor.

— Nici c'un preț: dacă e să murim, să murim preună, răspunse cea mai bătrână, iar cea tânără plângea.

— La dracu, fie ce va fi, dacă ne vom acufundă, numai muerea va fi de vină. Ivașca săi în altă luntre... repede.

In zece luntre au pus pe toți cei 40 de pasageri de pe vapor. In celelalte trei, puține bagaje cari le-au mai putut scoate de pe sub apa ce cumplit năvălise în catul de jos al vaporului.

— Căpitanul cu revolverul la brâu, urmat de câne s'a coborât cel de pe urmă de pe vapor.

— Mergem prin bancă, tot cum am venit? întrebau pescarii pe moș Sidor.

— Ce sunteți beți sau nebuni?... Ce vroiți să înecați oamenii?

Bătrânul luă cârma și cârmul luntrea spre apus.

Vaporul greoiu se lovî de bancă și se culcă pe o coastă.

Vântul de mult încetase, dar marea tot încă eră mâniaoasă, valurile, deși tot mari, n'aveau puterea lor de dimineață. Incet, încet, de pe val pe val, când afundându-se, când din nou suindu-se, luntrele peste vr'o trei ore de lucru cu lopețile, au ajuns la marginea băncei, de acolo au dat într'o apă cu totul liniștită între bancă și Cosa. Incă o lovitură de lopeți, încă o încordare și luntrea bătrânului ajunsese la nisipul țarmului. Vaporul nu se mai vedeă din apă și valurile treceau peste locul unde fusese el.

Toți călătorii săriră pe uscat, și se aruncară unul în brațele altuia. Căpitanul desprinsese o geantă mare dela brâu și acî pe nisip, una câte una, numără lui moș Sidor 500 de lire.

— Adevărat, așa este! Spuse bătrânul, te vei cam fi supărat d-ta, dar și noi avem dreptate, am pierdut 8 oameni, trei, patru luntre, o zi de lucru, asta tot costă bani.

— Cum și cele 8 suflete pierdute, zise căpitanul rîzînd.

— Ție îți vine a rîde, dar nouă ba; au rămas văduve și copii după dînșii și trebuie îngrijiți, ce crezi?

— Ai dreptate, dar dacă n'aveam 500 de lire,

ce făceați cu noi? Ne lăsați să murim, să ne înecăm cu femeii, cu copiii?

Bătrânul se scărpină la ceafă și răspunse încet:

— Noi știm dela cine să cerem, noi suntem săraci, dar de la săraci nu luăm bani! Ai înțeles? Ce e pentru un vapor 500 de lire? Dacă se întâmplă nenorocirea vaporului la *Caterlez*, atunci ai fi văzut deosebirea între Lipoveni și Naholi. Câinii de acolo pe mai puțin de 1000 de lire nu vă dădeau ajutor! Înțelegi?

— Înțeleg, sunteți buni și unii și alții!

— Dacă-ți place, răspunse bătrânul.

Naufragiuții flămânzi și osteniți de atâtea suferințe mâncară la pește, băură la basamac, dormiră puțin și către seară, duși de pescari, merseră la Sarichioi, și de acolo tot Lipovenii i-au dus la Tulcea. Pentru că i-au ospătat și i-au dus la Sarichioi, pescarii n'au vroit să ieă nici un ban.

— Ospătarea e una și lucrul e altceva.

Dumneata te-ai supărat că ți-am luat 500 de lire, și acum eu mă supăr că-mi plătești pânea și sarea în casa mea!

— Ciudați oameni? zise Francezul, însă toți sunteți de treabă, rămâi sănătos bătrâne!

— Să-ți ajute Dumnezeu căpitane! să ne vedem cu bine!

— Ba, să mă ferească Sfântul, de asemenea lucru.

După plecarea luntrașilor cu naufragiații, bătrânul pescar lângă focul făcut cu stuf se așează în adânci gânduri. Pe dinaintea ochilor săi trecură cârduri, una după alta, icoane din viața sa. Iată-l tânăr, voinic, cel mai curagios și cel

mai dibaciu pescar din Sarichioi. Însă eră asta de mult, foarte de mult... bătrânul oftă. Iată-l îndrăgit cu vecina sa, iată-l însurat, iată întâiul copil, băeat voinic, gros, par'că îl vedeă. Bătrânul flutură din cap, și gonî cu mișcarea asta roiul de țânțari, cari bâzâind îl mușcau de frunte, ochi și obraz.

Un vântisor abiă clătină vârfurile stufului, o o pasăre de noapte în adâncimea mlaștinei își cântă cântecul ei de dragoste. Pe la bordeele pescarilor, de-alungul țărmului, unul câte unul, se aprindeau focurile și fumul așternându-se pe pământ și amestecându-se cu mirosul de apă de mare, gădilă nările bătrânului pescar. Însă mirosul fumului se părea moșneagului cam ciudat, par'că nu eră stuf, un fel de miros de ceva neobicinuit se răspândeă în aerul de seară al mării.

— Ce să fie oare? se gândi bătrânul, să ardă stuf? să fie salcie? De unde dracul salcie pe aici? Ce burueană oare să poată dă asemenea miros plăcut, par'că e în biserică...

Curios să afle ce buruiană se arde pe la focurile pescarilor, bătrânul înfigând trei bețe și atârînd ceaunul cu apă pentru a pregăti ciorba pentru dânsul și nepot, își luă căciula și se îndreptă spre cea mai apropiată lumină.

— Ce ardeți voi, băeți, de miroase așa de plăcut? întrebă moș Sidor pe cuharius.

— Niște snopi de bețișoare aruncate de mare, se vede că de pe vaporul cel înecat astă dimineață.

— I'an să văd...

— Na, dar mi-au rămas puține; du-te la bor-

deiul lui Timoșca: este un munte întreg, poți să iei cât vrei...

Bătrânul se îndreptă mai departe către al treilea foc, care deși mai departe, ardeă tare c'o flacăra alburie, răspândind un fum des.

Oamenii de pe lângă foc păreau veseli, căci de departe auzeai râsete. Focul când mai tare, când mai încet, ardeă.

— Proștii dracului s'au pus pe beție, bucuroși că au câștigat puține parale... bolborosi moș Sidor. — Dar trăiți, bine, cum se vede, bună seara copii!

— Bine ai venit, moș Sidor, mulțumim, i'an sezi cu noi, bea un pahar de rachiu...

— Ați uitat, zăpăciților, că e Vineri astăzi, și că nu se cuvine unui pravoslavnic să iă rachiu în gură?

— Glumești, moș Sidor. Când vom fi și noi de câte 80 de ani, ne vom păzi în toate zilele să nu bem, dar până atunci încă multe vapoare se vor cufundă și multă apă sărată vom înghiți, răspunse unul de lângă foc.

— Bem pentru mântuirea de păcate a sufletelor răposaților Marcu, Iacob, Serghei, Ivan, Nicolai, Feodor, Gavril și Pavel; Dumnezeu să le erte păcatele, buni oameni au mai fost și buni tovarăși! zise altul.

— Dumnezeu să-i erte! Bătrânul își scoase căciula și-și făcù cruce, ceilalți făcură asemenea.

— Și nu vrei, moșule? un pahar, numai un păhărel...

— Nu, frate, nu beau, am zis că e astăzi Vineri, dar un creștin nu se cade să beà nici Vineri, nici Luni, nici Mercuri, asemenea nici fruct să

mănânce, precum și de alte mari păcate să se păzească. În viața mea n'am luat o picătură de spirt în zilele de post și leată m'a păzit Dumnezeu de multe rele.

— Dar copiii ți i-a înghițit marea, ai?

— Băeții mei erau asemenea niște stricați ca și voi, și de aceea Dumnezeu le-a scurtat viața; de s'ar fi păzit de băutură trăeau și acuma. Beți morți au plecat cu luntrea și tot beți au mers înaintea celui de sus... E păcatul lor, nu al meu.

Toți tăcură, focul uitat în fierbințeala vorbelor începù a se stinge.

— Ei, Miroane, ce faci, nu vezi că focul se stinge? Mai aruncă vreascuri de acelea.

Un băetan se sculă și aduse un braț de vreascuri legate în snopurele.

— Ce burueană să fie asta, moș Sidor? Întrebă un pescar, marea aruncă vravuri întregi, arde bine și dă un miros par'că ești în bărbieria lui Garabet din Tulcea.

— Să văd, zice bătrânul și luă un snop, scoase un bețișor, îl învârti, îl sucì, rupse o bucățică, o puse la nas și spuse: „E viță de vie, nu prea aduce cu a noastră, dar totuși seamănă.

— Dar cui dracul să-i trebuiască viță ca să încarce un vapor întreg cu asemenea fleacuri? zise alt pescar.

— Să vede că trebuie, urmă moș Sidor, păcat c'o ardeți, mai bine luați pe-acasă și o puneți în pământ.

— Dar, ce am înebunit, începù un bătrân, să ne mai facem și vieri?

Moș Sidor nu răspunse nimic, dar încărcă

un braț mare de snopuri de viță, zise rămas bun și plecă spre bordeiul său.

Apa clocotea în cazan când bătrânul ajunsese acasă. Ivașca ședeà lângă foc foarte serios, și așteptà pe moșul său.

— Ce o să faci bunelule, cu vreascurile astea, să le pui pe foc? Pentru asta le-ai adus?

— Șezi binișor, și caută-ți de treabă, vei vedeà tu ce voi face din vreascurile astea, îi răspunse bătrânul, privind la lumina focului ochiurile unei vițe scoase din legătură.

O bucată de pește sărat fierbeà în ceaun, moșneagul puse o mână de ardeiu. După asta scoate o pungă de piele destul de mare.

— Una, două, trei..., zece, douăzeci, treizeci, se auzeà glasul bătrânului. Treizeci de lire... Ne mai putem cârpi puțin... încă un vapor, două și scăpăm... Doamne eartă-mă, ce zic eu... doresc nenorocirea altora ca să mă pot procopsi eu puțin. Bătrânul scui pă la o parte și își făcù cruce.

Focul începù a se stinge, fumul se mai împuținase și roiuri de țânțari folosindu-se de asta cu o furie nespusă năvăliră pe pescari.

— Ceorba e gata, ai să mâncăm, spuse moșneagul.

— Stați că vă fac eu, zise Ivașca furios și trânti un snop mare de stuf uscat pe foc. Focul deodată cuprinse stuful, limbi lungi de flacără se întinseră spre cer, fumul se ridică și risipit în toate părțile înconjură pe cei dela foc.

— Al dracului fum, ce iute-i, ziceà băeatul frecându-și ochii.

— Te îneci tu mai curând decât țânțarii, spuse

bătrânul. Lasă țânțarii, băete, se răcește ciorba.

Mâncară în tăcere, bătrânul eră bătut de niște planuri, băiatul necăjit de niște sgomote cari se auzeau în stufăria mlaștinei. Par'că gemea cineva trist și cu durere.

— Ce să fie, moșule, auzi cum geme?

Bătrânul ridică puțin capul și ascultă, pe urmă își făcù cruce.

— Doamne, eartă-le păcatele..., sunt Ivașca, sufletele celor opt tovarăși ai noștri, cari s'au înecat astăzi.

Băetul se mai apropie de moșneag, simțea par'că un sloiu de ghiață că i se suie în spinare. El aruncă priviri speriate înprejur. Noaptea însă acoperise cu mantaua sa toată împrejurimea, nu se vedeă nici apa, nici stufăriile mlaștinei. Focurile pescarilor ca niște stelute mici abea clipeau în depărtare. Un vântișor rece trăgea dela mare și țânțarii se mai răriseră.

— Să dormim Ivașca, mâne în zori trebuie să plecăm acasă.

Băetul scoase din bordeiu o rogojină, aduse două cojoace, bătrânul aduse un vrav de fân pentru căpătâiu.

— Stai la rugăciune, zise el serios.

Băetul îngenunchiă lângă bătrân și începù tare a spune „tatăl nostru”, dapă asta amândoi bătură câte vr'o sută de mătănii, apoi se înveliră în cojoace și în curând o sforăitură arată că bătrânul dormea. Băetul cu ochii închiși, cu cojocul tras pe cap ca să se acopere de țânțari, se sileă să adoarmă.

Dimineața încă erau stele pe cer când bătrânul zgâlțâi încetișor pe băeat.

— Scoală-te Ivașca, pulurosule, uite soarele răsare și tu tot dormi...

Băeatul sări repede, se frecă la ochi și privi cerul. Luna, c'un colț numai, luminează marea, un drum lung lucios se întindea pe marginea mlăștinei și un țipăt ascuțit ca o trâmbiță se auzea din când în când: strigă lebăda pe lacul Razim, vestind sosirea iubitei sale.

— Unde ți-i soarele, unchiule? Văd luna și nu soarele.

— Uită-te mai bine... la dreapta spre răsărit... și dacă ești adevărat perscar vei vedea. Băeatul se uită lung, lung. De bună seamă o ceață roșatică pareă a acoperi orizontul. N'a mai vorbit nimica; traseră luntrea de pa mal în apă.

— Ține la dreapta, Ivașca, caută să nu dai peste vr'o piatră, zise bătrânul, așezându-se în luntre și slobozind lopețile în apă. Pe fundul luntrei lângă bătrân erau puse o mulțime de snopi de viță.

Ivașca eră la cârmă, moș Sidor trăgea cu lopețile și luntrea se îndreptă spre Sarichioi. Lacul dormea liniștit, apa se pareă neagră, pe sălciile de prin prejur se auzea tocând turturelele. Stoluri de păsări sălbătice, zgomotos se ridicau de pe apă și se îndreptau spre câmpii.

Soarele eră sus pe cer când pescarii ajunseră acasă.

Toată ziua bătrânul cu nepotu-său ș'au porăit în grădină, un petec de pământ pe malul Razimului, sădind vițele de vie adusă dela mare.

— Să vedem ce va eși! Ivașca, în norocul tău le-am strâns de pe malul mării, să vedem...

Peste o lună de zile, grădina bătrânului pescar

se făcuse într'o vie frumoasă. Nimeni, nici nu băgase de seamă ce pusesse bătrânul în pământ.

Trecură trei ani, bătrânul nu mai putea pescui, îl înlocuise Ivașca, iar el toată ziua îngrijea de vie. Toamna, aduse de vânzare la Tulcea o căruță de struguri.

— Ce fel de struguri? îl întrebau mușterii.

— Franțuzești, răspundeă moș Sidor cu mândrie.

— Dar de unde franțuzești, frate?

— Apoi așa, curat struguri din Franța.

Peste un ceas vându toți strugurii și câștigă bine. Pentru a pescui eră prea bătrân, dar pentru a fi vier încă aveă destulă putere și așa cu ajutorul viei, bătrânul se hrăneă.

În curând Sarichioiul află despre negoțul bătrânului. Toamna mai mulți prieteni veniră la casa lui.

Moș Sidor, te rog, fii bun, dă-mi și mie vr'o câteva vițe din via d-tale.

— Bucuros, bucuros, de ce nu? De mult trebuia să veniți să cereți...

Și așa în curând, fiecare pescar dela Sarichioi își puse viță în grădina sa.

Viile din Sarichioi sunt vestite în toată Dobrogea prin bunătatea strugurilor. Și numai lui moș Sidor se datoresc.

Moș Sidor a murit de mult, dar amintirea despre dânsul trăește în inimile sătenilor. Fiecare la culesul viilor zice: Dumnezeu să-i erte păcatele lui moș Sidor.

IOAN ADAM

Legenda lacului Tekir-Ghiol

Intr'o după amiază de vară, am luat-o așa razna pe malul de sus al lacului.

În drumul meu, petreceam din ochi apele închise, care se înșirau în trâmbe sucite. Scăldătorii, unși cu nămol, stăteau la soare în lungul țărmului, negri cu totul, ca niște vinovați cari au eșit din muncile iadului, ca să se mai odihnească.

Incolo liniște și arșiță toropitoare... Luntrele pescuitorilor de nămol, își încrucișau vâslitul în căutarea amestecului fermecat de pe fundul lacului. Dintr'una mai răslețită se ridică un băetan înalt și subțiratic, care să razimă obosit în lopată, proiectându-și silueta într'o răsfrângere lungă de umbră, întinsă pe oglinda aburită a apei.

Râsul zbucnit al unora și vorba tare a altora, răsunau în adâncătura malurilor dimprejur, ca dintr'o văgăună închisă.

Câmpurile de sus, culese, se întindeau în toate părțile, uscate și nesfârșite. Ici și colea mai rămasese căpițe neridicate. Dintr'un loc, s'auziă

zbârnâitul unei mașini de treerat, de par'că bâzâia un bondar enorm, prins între geamuri. Dacă te-ai fi uitat bine într'acolo, ai fi văzut cum se scarmână, de după zare, o aburire de fum.

Imi purtam privirile dela lac la împrejurimi, mergând înainte prin ploaia încropită a razelor, ca printr'o baie fierbinte de aburi.

Umblând așa prin miriștea nouă, întâlnesc o turmă de oi care pășteă pe-acolo. Dela un moșuroi s'aude lătratul unui câne. Când ridic capul, văd culcat într'o rână, un moșneag bătrân cât toate zilele, care mă petreceă din ochi pe sub marginea largă a pălăriei.

Vârsta omului aceleia și oboseala mea, mi-au legat picioarele și m'au făcut să m'apropiu de el ca să mă odihnesc și eu:

— Bună vremea, moșule.

— Mulțamesc dumitale.

— Da ce faci pe-aici?

— Ia, pasc oițele astea.

— Și de mult ești cioban?

— Poi... eu m'am trezit la coada oei.

— Și de unde de loc?

— De pe-aici...

— Vechiu Dobrogean...

— De pe timpul Turcului; și tata tot pe-aici a trăit.

— Aha... te-ai scăldat atunci dela început în Ghiol, de aceea te ții așa de bine...

Moșneagul face o mișcare de silă:

— Ba să mă ferească Dumnezeu, să nu mai am și nevoia asta.

M'am pus și eu jos bucuros c'am dat peste un bătrân ,dela care poți auzi ceva.

— Și de când se scaldă oamenii bolnavi aici?
Ciobanul meu își duce mâneca cămășii la mușteafă și râde anapoda:

— Tocmai la asta mă gândeam adinioare, uitându-mă la puzderia prăpădiților cari vin să se caute. Râdeam singur ca prostul și ziceam: Boierii se strâng aici, da ei nu știu de unde vine leacul ghiolului...

— Da d-ta știi?

— Apoi eu știu, că mi-a spus tata — Dumnezeu să-l erte.

— Și cum e?

— Să vezi dumneata...

Și moșneagul clătină din cap, potrivindu-și pletele albe și încălcite:

— Acù, de-o fi minciună, ca minciună ți-o vând, că și tata zicea c'o știe tot din auzite.

Povestitorul meu întinde odată gâtul, inghite pe urmă în sec și-și sugă bazele, ca înaintea unei mâncări bune:

— Zice că, în vremea Turcului, ici pe valea Muratanului, întârziase în zile un turc tare bătrân, Tekir Efendi, care fusese om bogat în vremea lui.

Satul de acolo se risipise așa cu încetul, ba prin moartea unora, ba prin înstrăinarea altora și, într'un târziu, se pomenește Tekir singur în sat, cu dărâmurile celorlalte case prin prejur și cu ținirul părăsit în spate. Turcului însă îi murise cadânele, feciorii îi pierise în războiu, rude nu mai aveà pe nicăeri, așa încât s'a trezit singur, bătrân, în tot pustiul văii aceleia.

Dacă aveà zile, ce erà să facă, trebuia să le trăiască, bune-rele, cum i le lăsase Dumnezeu. Și-așa se proslăvia Tekir în cocioaba lui cu lipitura căzută, fără altă vietate la casă, decât o gloabă de cal alb, pe care îl aveà din tinerețe. Bătrân stăpânul, dar bătrân și calul, și când îi vedeai pe amândoi trecând cu căruța cea hodorogită, n'ai fi știut cui să-i plângi de milă. Da Turcul și cu bălanul lui trăiau ca doi moșnegi, cari au crescut de copii împreună.

Turcul înalt și scofâlcit, adus mult de umeri ca într'o plecăciune, abia puteà să ridice mâna până la coama calului, ca să-l neteziască. Tovarășul lui părea și mai ajuns. Aveà capul buhos și prea mare pentru trupul acela supt, cefluit în coaste și îmbrăcat în păr lănos și crescut, ca în niște mițe albe atârinate. Picioarele boto-cănoase, aveau noduri la încheieturi și copitele crescute și crăpate de se suflecau ca o scoartă cojită. Cu toate păcatele lor, Tekir și cu Belghir, — c'asa îi ziceà calului, — se iubeau și se îngrijeau cu toată inima.

Tekir cică adună mazăriche și iarbă grasă și le dădea calului din mână:

— Mănâncă, bre Belghir, că pentru tine dà Alah mâncare mai ușor.

Cei doi tovarăși duceau vara cum o duceau, dar iarna le erà mai tristă și mai grea. Valea părăginită a Muratanului, rămâneà atunci largă și deschisă în bătaia vânturilor și a viforniței. Dărământurile și țintirimul, s'arătau pe o vreme ca aceea, urite și pline de groază. Cu toate acestea Tekir eșià din casă și-și strângeà laibărul la gât, ca să nu i-l ià vântul și răzimându-se în

mers de peretele casei, se duceà la coșmaga de-a-lături, ca să-și vadă calul și să-l îngrijească. Belghir se 'ncercă atunci să necheze și să se scuture de bucurie, la apropierea celui alt bătrân.

Tekir se ridică cu greu de șale și apucă bălanul pe sub fâlcii ș'așa unul cu vorba, celălalt cu tremuratul buzelor... se sfătuiau și se mângâiau amândoi, de par'că nu se văzuse de mult...

Aici ciobanul se oprește un moment din povestire și scuturându-se ca dintr'o părere de rău, face amărît:

— Ehe!... dar bătrânețele aduc cu ele și boale și când n'ai pe nimeni lângă tine, e greu să zaci. Ș'așa s'a trezit turcul într'o primăvară, cu picioarele umflate ca două buturugi, de de-abia se mai putea târi până afară. Pe lângă slăbiciune însă, mai era și sărăcie și când te prind nevoile acestea două în brațe, apoi nu e de trăit. Dar ce să te faci cu zilele, cari nu vor să se sfârșească? Stătea Turcul bolnav și prostit, trântit afară, dinaintea dărâmăturii lui de casă și se lăsa prăjit de soare. Belghir era slobod și-și trăgea cu anevoe picioarele lui înodate, împrejurul stăpânului beteag, ciugulind câte un ogrinț putred adus de vânt.

Intr'o dimineață, turcul se scoală mai înviorat și eșind până afară, vede câmpurile verzi năpădite de soare. Pe semne că el tot nu se îndură să moară, că s'a dus la cal și apucându-l de după gât, l-a rugat să-l ajute.

— Numai un drum, bre Belghir, — știi așa de-un hatâr...

Cela a nechezat și a tremurat bucuros.

Turcul a pus atunci cum a putut pe cal, sfo-

rile înodate în chip de hamuri și l-a prins apoi la căruța lui hodorogită. Ce se întâmplase? Tekir își adusese aminte că la Lazmahalè, era un hoga bătrân ascultat de Alah, care știà și leacuri și cu care se cunoșteà demult. Voià și el să-și încerce norocul, să nu se zică c'a murit cu zile.

Cum s'a făcut, cum s'a nemerit, — da Belghir a dus pe stăpân până la hoga.

Când s'au văzut cei doi cunoscuți, a ridicat fiecare mâinile în sus cu bucurie. Hoga care se ținea mai bine, strigă de departe cu zgomot și veselie...

— Heee... tot mai trăești, bre Tekir?

— Tot.

Turcul a spus hoga: păcatul care-l aduce până la el.

— Trebuie să fie acolo în coran și leacul meu, că Mahomed s'a gândit la toate.

Hoga a rămas ci-că pe gânduri, întristat dinaintea celuilalt bătrân, și-apoi fără să zică vre-o vorbă, ià coranul și-l deschide pe genunchi. Întoarce foile, sucește cartea, se pleacă pe slove ca să le vadă mai bine și când ajunge la un loc, tresare și ridică capul. Tekir a tresărit și el înviorat:

— Ei, ce-i?

— Este leac și pentru tine...

— Cum?

— *Leac de bătrânețe.*

— Care?

— Scrie aici că: „Bătrânul care ajunge la neputință, se poate tămădui cu dragostea feciorilor...”

Tekir dă trist din cap, pe când hogea îl privește nedumerit.

— Eu nu mai am feciori...

Hogea se plecă și citește mai departe:

— ...,sau cu îngrijirea cadânelor..."

— Au murit și ele...

— ...,sau cu prietenia unuia care te-ar iubi mai mult..."

Tekir dă înainte din cap cu amărăciune:

— Eu nu mai am pe nimeni în lume...

Hogea se silește să citească tot până la sfârșit:

— Ascultă aici Tekir... „mântuirea se găsește numai în iubire, să te încrezi celui care te iubește și să te lași în voea și dragostea lui, că numai așa te vindeci de toate durerile..."

Tekir pareă tot mai trist și îngână înainte:

— Eu nu mai am pe nimeni în lume...

S'au despărțit cei doi cunoscuți fără să îndrăsească să mai rădă și să se mai privească. Tekir s'a urcat cu anevoie în căruța lui și a plecat cu Belghir.

Pe drum, Turcul se gândia tot la cele citite de hoga și nu se dumeria el bine, asupra tâlcului vorbelor din coran. Ii veniau în minte pe rând cuvintele: *fecior, cadână, iubire... prieten...* Când ajunge cu gândul la cuvântul acesta, tresare de parcă și-ar fi adus aminte de ceva. Vorbele hogelui dela urmă că... „să te lași în voia și dragostea lui..." îl făcure să tresară ca la o veste bună și și-a zis:

— Da țe prieten poate să fie mai bun, decât Belghir?

Turcul a oprit căruța, s'a dat jos cu încetul,

s'a dus la cal și apucându-l de pe sub fălci, l-a privit lung în ochi:

— Belghir... eu mă las în voea ta, du-mă la mântuire...

Calul nechează de par'că ar fi știut și el ceva. Tekir i-a scos hățurile din gură, l-a mai netezit la ochi și suindu-se în căruță, s'a lăsat în mersul calului.

Belghir ci-că prinsese la putere și o luase razna peste câmpuri, năchezând și cercând să sburde.

Au mers ei așa peste ponoare, până când a început a se vedeà dela un loc balta asta puturoasă, căreia pe atunci îi se ziceà balta Tuzlei. Turcul râdeà și el de cheful calului și-l lăsa să meargă cum o vrea.

— Numai în gârlă să nu mă dai, bre, Belghir, c'atunci se sfârșește și cu prietenia noastră.

Bălanul însă ținea drumul tot înainte la apă. Pe semne că-l uitase neadăpat. Sărià căruța în mers și treceà peste bolovani, de să nu mai crezi că erà dusă de o gloabă beteagă. Din câteva opintituri, Tekir se trezește pe malul lacului, de unde Belghir sare așa înhămat, cu căruța după el, în apa noroioasă și se vâri înainte în baltă.

— La așa cap, amà cialma..., zise Turcul, ridicându-se de carâmbii căruții, ca să nu-l ajungă apa.

Pe urmă însă, se resgândește și-și zice:

— Da tu ai dreptate Belghir, numai la gârlă mai este loc pentru un hodorog ca mine.

La urmă însă, ce se gândește Tekir, că face de colo, ca luminat la minte:

— Da mai știi!... poate aici mi-i mântuirea, că

aşa zice coranul, să mă las în grija prietenului.

Turcul se desbracă, pe mal şi, după ce trage căruşa din baltă, deshamă pe Belghir şi intră amândoi din nou în apă.

S'au scăldat cei doi betegi cum au putut, s'au tăvălit prin noroiul acela moale ca o alifie, au mai eşit la soare, până le-a venit foame la amândoi. De Belghir eră mai uşor, c'avea masa întinsă pe malul lacului, rămânea numai Tekir să găsească ceva de mâncare.

N'a murit nici Turcul de foame, că umblau pe-acolo ciobani cu oile şi-i asvârliau şi lui câte un boţisor de brânză. Trecătorii credeau că Tekir e un bătrân nebun, căruia i se năzare ca la lunatici. Când îi auzeau povestea cu hogia şi-l vedeau scăldându-se cu atâta credinţă, ridicau din umeri şi se băteau la gură:

— Auzi tu minte, să te tăvăleşti în nămol ca bivolii şi să-ţi aştepţi de-aici leacul!!!

Tekir însă se scălda înainte cu credinţa omului fără altă nădejde. Cu cât treceau zilele, cu atât Turcul se învioră şi căpătă la picioare. Odată cu stăpânul se întăria şi calul. Intr'un timp, Tekir ajunge să sprijine chiar bine picioarele în pământ şi să facă drumuri mai lungi prin-prejur, după cele de-ale gurei.

Belghir năpărlise şi el acum, desbrăcându-se de miştele albe care-i atârnavă din iarnă, iar nodurile dela picioare îi dădeau tot înapoi. Capul nu-i mai eră aşa buhos şi speriat, căci se curăţise de păr şi venia mai potrivit cu trupul, care i se împlinise. Cei doi tovarăşi se vindeau văzând cu ochii, stârnind mirare în toţi care-i văzuse dela început.

Turcul prinsese acum la curaj de viață și se încercă par'că să se îndrepte de șale și să-și ridice capul iar pe umeri, ca 'n tinerețe.

— Alah e mare și Mahomed a știut ce scrie acolo la coran!...

Bătrânul Tekir după ce s'a însănătoșit, nu s'a mai întors pe valea pustie a Muratanului, ci a rămas acolo pe malul lacului cu minunea, unde și-a înjghebat un bordeiaș și-o coșmagă pentru cal.

Întâmplarea asta a mers de-a vestea, de-a umplut lumea.

Betegii, cum aflau, alergau la Tekir, ca să-i învețe scăldătoarea lui.

Și-așa, domnule, a rămas numele de Tekir-Ghiol, la toată balta asta amărită și făcătoare de minuni. Turcul cel bătrân a mai trăit după aceea și a vindecat pe toți care au venit să se caute. Imprejurul casei lui, s'a făcut pe urmă sat și azi, după cum vezi și d-ta, a ajuns târg, unde vin și boierii și săracii din toate părțile, strânși la un loc de aceeași nevoie, ca să-și caute sănătatea în balta lui Tekir.

Voea Mărei

Marea se înrământă și-și clocotea valurile ca într'un cazan înfierbântat.

Tot întinsul apei eră numai o brăzdare de coame sborșite, de pe care vântul suflă în aer fășii de spumă, ca de pe grumajii încordați ai unor tauri mânați la plug.

Valurile se îngrămădeau la mal cu grabă, rostogolite de dinapoi de alte valuri și în goana lor clăbucită, săltau și se frângeau, de par'că ar fi vrut să năvălească pe țărm. Invaziunea aceasta tulburată, se sparge și detună în stâncile dela mal, ca de proptirea unor umeri de giganți, care păzesc pământul de cucerirea și groaza mării răsvrătite.

Vijelia aceea suflă ca din gura iadului de trei zile și trei nopți.

Marea eră pustie de corăbii. Prin bătaia vântului și amestecul spumei vânturate în aer, se vedeau pe lângă țărm, stoluri de pescăruși flămânzi, care pândeau valurile din sbor, ca să le scoată vr'o pradă amețită.

Departe, în fundul orizontului înnegurat, va-

lurile vinete și înspumate, se întindeau cu brațe umede de ceață și s'agățau de nourii grei căzuți, ca de-o pulpană enormă plouată.

În paragina aceasta grozavă, în lungul țăr-murilor înghețate și goale, nu se vedeă țipenie de om. Jos numai, tocmai unde începe digul portului, se conturează abia ca o umbră, trupul unei femei care privește în zarea mării și așteaptă acolo bătută de vânt și stropită de spulberarea spumei de pe valuri.

Din forfotul acesta asurzitor și de mânia vijeliei, nu se auzea decât mugetul înăbușit și sfâșiat al geamandurei, care gemea și se zbătea în pragul portului, ca o mamă înnebunită care-și bocește copiii naufragiați.

* * *

Sanda, bătută de vânt și de gânduri grele, privea cu ură la zarea umedă și la valurile mănioase.

În nebunia ei de-o clipă, a înfruntat chiar râsul vântului și-a strigat așa în spre depărtarea goală:

— Măine e Crăciunul, Dumitre, și te-așteaptă Bucurel să vii acasă...

Copilul și bărbatul, asta-i eră toată lumea.

Dela Căpitănie i-a spus că vaporul e în împrejurimile Constanței, dar nu se poate apropia din pricina furtunei.

Sanda necăjită și fricoasă, se 'ntoarce acasă mai liniștită, urcând drumul în oraș, pe sub podul de fier dela depozitele de mașini.

Când s'a trezit în piața mare, printre atâția boeri grăbiți, împinsă în toate părțile de spaima

trăsurilor, s'a recules mult din gândurile ei triste. I-a dat curaj mare și vederea statuei lui Ovidiu, căci știa ea din auzite că, și boerul acela de bronz, ar fi pățit-o rău cu marea, dar că tot a ajuns teafăr la mal.

Sanda a urcat strada gărei, a trecut ca gonită pe lângă palate și-a luat drumul Viilor, unde locuia într'o căsuță de deasupra Rezervoarelor. Gândul ei s'a învârtit tot timpul, între copilașul de-acasă și bărbatul care se luptă cu valurile mării.

* * *

Căsuța e mică, de-o singură odaie și înlăuntru călduț, cu aer neprimenit. Nici o mobilă nu-i de prisos.

Un pat în fund, măsuța din dreapta, câteva scaune și soba de tinichea pe care se și gătește.

În toate o curățenie simplă, nedovedită, cu macaturi spălăcite, răsbite din spălat, care aco-peră ce pot. Gospodărie de oameni săraci, care luptă numai cu munca.

— Mamă, când mi-aduce tata pe moș Crăciun?

— Măine, Bucuria mamei, așteaptă cuminte...

Bucurel e bălan și numai într'o rochiță roșie, stă în fundul patului și învârtește în mâni un păhăruț știrbit de cristal.

La capul patului stă în genunchi un ghem de fată care vede de copil, când lipsește Sanda.

— Și ce-o să mai aducă moș Crăciun?

— Multe de toate .

— Munte?

Și copilul dă din cap c'a înțeles.

Ziua s'a sfârșit cu treburile și grija copilului

și noaptea se lăsase acum grea și vijelioasă.

Sanda ascultă din când în când mânia de afară și detunarea valurilor de jos dela mare.

— Și cum e acela, moș Crăciun, mamă?

— Un bătrân gârbov, cu barba albă și nins tot de zăpadă.

— Apoi eu, n'am văzut de când sunt, pe moș Crăciun...

— Par'că tare de mult ai mai fi tu, puiule!

Mama își dezmerdă dulce copilul, râdea de nebuniile lui și-l legăna ca să-l adoarmă, dar Bucurel nu se lăsă amăgit ci se ridică cu putere de pe brațul pe care vroia să-l adoarmă măsă și s'apucă de descusut vorba:

— Și cum o să-l aducă tata pe moș Crăciun aici?

— Cum ar aduce pe oricine...

— Da moș Crăciun știe că sunt și eu acasă?

— I-o fi spus tată-tu.

— Am să-i *speli* pe-amândoi, de după ușă...

Și-aclă copilul se puse pe-un râs, de i se umpluse buca de incuiri fragede și de fericire.

Mânia de afară clătină căsuța din temelie, iar detunările de jos dela mare, păreau prăbușituri grozave de maluri care se surpă.

Geamandura buhăe într'una în noapte, ca un huhurez miraculos din povești, care-și caută cui-barul.

Mama și copilul adorm obosiți.

Intr'un târziu de noapte, Sanda se trezește de pipăitul și ghionturile lui Bucurel.

Copilul treaz ca toți trejii moșmonea și moșmonea pe măsă ca s'o deștepte.

— Mamă, acuma nu-i mâine?

— Apoi nu-i încă, așteaptă să se facă ziua.

— Și de ce nu se face ziua?

— Ca să se mai odihnească oamenii.

— Apoi eu... m'am trezit...

Și câte nevinovății, câtă tăbârceală și rostogolire, că biata mamă vrând, nevrând a trebuit să se scoale.

* * *

În ziua de Crăciun era liniște în cuprins și o împăcare senină. Marea se cumînțise și acum stă tolănită între maluri, frântă și moale, ca o femeie rea care a fost bătută.

Cheiul dela debarcader era plin de lume: Neveste desperate de-ale marinarilor, lume curioasă, prieteni de-ai ofițerilor și curtezane măritate care visează voiajuri în Orient cu comandanții. Cu toții nerăbdători, așteptau venirea vaporului întârziat. Sanda cu Bucurel în brațe, îmbrobodiți și îmbodoliți cu ce-au putut, își făceau loc prin mulțime. O cucoană ațoasă dintr'un grup de... *curioase*, văzând țărancă aceasta cum o șterge cu umărul, se răstește insultător la ea.

— Ce te îndeși ca la pomană?

— Eu nu umblu după pomană, eu mi-aștept bărbatul meu cu cununie, madamă, nu pomană...

— Și pe moș Crăciun.

Îngână încruntat Bucurel din brațele mâni-sa.

— Vine tata cu moș Crăciun, ce, nu știi atâta?...

Lumea face haz și drumurile deschise un moment, se umplu cu alți năvălitori.

Soarele străluceă în aerul înghețat, fără să poată desmorți natura din gerul aspru de dimineată.

— Vine... Vine... Vine...

Lumea se 'nvăluie și se mișcă. Cu toții se 'nalță în degete și privesc în spre capătul digului.

Din fundul orizontului se înalță ca într'o creștere din valuri, un vapor care s'apropie. Mulțimea se 'nghesuie și arată zarea cu mâinile, bucurându-se și tresărind.

Acoperămintele vagoanelor, caselor și magaziiilor, sunt negre de oameni cocoțați, care aclamă și bat din palme.

— Vine... Vine... Vine...

Sanda nu mai poate de bucurie. Copilul sare în brațele mîni-sa și cearcă să-și miște mâinile din strînsura broboadei în care e învelit.

— Vine mamă... Vine moș Crăciun cu tata... moș Crăciun, cel tot de zăpadă...

Emoțiunea mișcase lumea. Eră adevărat că și groaza prin care trecuse orașul fusese mare. Cu toții credeau bastimentul pierdut și echipagiul înecat. Trei zile întârziase vaporul pe mare, în luptă cu talazurile turbate. Și-acum când se zărea că vine, cu toții tresăreau de bucurie.

Apariția vaporului Regele Carol eră feerică! Nu se mai cunoștea nimic din podoabele lui, căci totul eră un sloi monstruos de ghiață dantelată. Catargele și hornurile sclipeau în soare ca niște turnuri de marmoră. Frînghiile curgeau în noduri sleite, ca într'o cataractă uriașă de perle.

Vaporul îngreuiat și miraculos se apropiă de cheiu ca un rajah detronat, care-și duce comorile în spate ca să le ascundă.

Oamenii de pe punte semănau mai mult a

stane, care abia se mai mișcau din povara mantalelor îngroșate de ghiață.

Eră atâta scânteere și lumină, cu jocuri și tremurări de strălucire, că se 'ncălzise par'că și cuprinsul de apropierea acestei minuni.

Sanda își ridică copilul în sus și spunea într'una cu bucurie:

— Tata, Bucurel... vine tata...

Copilul care vede numai namila albă de ghiață, apropiindu-se de țărnișă, zice cu durere:

— Vine numai moș Crăciun, mamă, cu barba de zăpadă și căciula de ghiață, — pe tata nu-l văd !....

— Tata-i sub căciula lui moș Crăciun.

— Da?

Copilul incue de bucurie și reușind să-și scoată o mână din broboadă, o înălță ca pe un steag și o mișcă într'una:

— Vine tata cu moș-Crăciun!...

Insula Șerpilor

Răsare soarele scânteetor, din geana depărtată a mării. Razele aștern brăde verzui, galbene și roșii pe întinsul neteziș al apei. Pământul se retrage în urma noastră. Incet Sulina pleacă, se scufundă sub valuri. Copacii, catargurile, sulurile negre de fum, toate se șterg. Albastra boltă a cerului se lasă ca un coviltir uriaș peste pustietatea lucie a mării.

După două ceasuri de plutire spre răsărit, zărim înaintea noastră o movilă albă. Acolo-i insula Șerpilor. De departe, par ruinele unei cetăți fantastice, înfipte în valuri. La vre-o sută de pași vaporul se oprește. O barcă ne ia și peste câteva minute punem piciorul pe țărmul pietros al acestui singuratec ostrov. Un doro-banț chipeș, frumos, vine vesel înaintea noastră. El știe, că odată cu noi i-au sosit merindele de la Sulina.

— Nu ți-e urât aici, leat? — îl întreb, ca să intru în vorbă — pe când ne urcam încet spre farul din vârful insulei.

— Poi, de ce să ne fie urît? Că doar nu suntem pe pământ străin... e tot țara noastră.

Și tânărul străjer îmbrățișă cu-o privire mândră și fericită larga întindere a mării, ca și cum ar fi vroît să spuie: „A noastră-i toată”.

Pășind printre bolovani, îi povestesc, cum a stat aici de mult, de mult, acum trei mii de ani, Ahile, cel mai vestit viteaz al Grecilor, cum s'a însurat el aici cu Elena cea frumoasă și la nunta lor au venit Neptun, zeul mărilor și Amfitrite, soție lui Neptun și zânele tuturor apelor cari curg în mare. Ii arăt locul unde a fost templul lui Ahile și-i spun, cum păsările insulei zburau în fiecare dimineață la mare, de-și muiau penele, apoi veneau grăbite, de stropeau toată podeala de marmură a templului și-o măturau frumos cu aripile.

— Or fi, astea, zise dorobanțul, zburătuind un stol de lari albi, cari ciuguleau în petecul de secară de pe podișul ostrovului.

— Chiar ele... nu; dar strămoșii lor de bună seamă, c'au cunoscut pe mândrul Ahile.

— Ale naibii dihăanii, — să le auzi cum țipă, domnule, juri că-s niște copii, cari râd.

Suntem pe vârf, lângă far. Nici un copac, nici o tufă nu se zărește pe scofâlciturile văroase și crăpate ale acestui ostrov. În jurul nostru valurile foșnesc. Ele vin mereu, de departe, popoare în veci neliniștite și se sparg urlând de coastele pietroase ale insulei, în care bat stăruiitor, cași cum ar vrea s'o smulgă din loc. Soarele împrăstie raze tot mai fierbinți, limpezișul albastru al cerului. Curcubee s'aprend pe talazuri. Privirile noastre se adâncesc în zare,

se pierd uitate pe deșertul nemărginit și strălucitor al mării. Valurile par'că ard. Niciodată n'am văzut atâta lumină, atâta spațiu. De-un sentiment de evlavie ni se umple sufletele și stăm neclintiți, ca într'o tainică rugăciune, sub farmecul acestei uimitoare priveliști. Timpul pare a se fi oprit din zbor. Gândurile noastre ațipesc de legănarea și tânguirea neîntreruptă a valurilor. Toți tăceam ca într'o biserică.

x

N. IORGA

Cernavoda

Printr'un amestec de terenuri și insule, se vede sus de tot, o trăsătură de fire, care pare că atârnă în văzduh. Apropierea demască stâlpii de piatră înfipti în Dunăre, pe cari se razimă acea înseilătură aeriană, înegrind pe albastru. Un capăt al marelui pod, impunător prin proporții, dar, ca toate podurile moderne, prea puțin material ca să robiască privirile, se razimă pe insula Borcea. De aci el urmează printr'un viaduct: de acolo un nou pod pornește, păzit de dorobanții de bronz. Iar alți dorobanți de bronz au paza la piciorul care apasă stăpânitor, făgăduind trăinicie și civilizație, pe stânca Dobrogei cucerite.

De la debarcader, un drum prăfos (e praf galben, praf negru, unde trece trenul, și nisip, cu care se nivelează în jurul clădirilor), duce spre târgușorul Cernavoda, pe care edilitatea locală îl numește, cu o pompă care pare căm veche și foarte puțin la locul ei, „urbe”. Lăsând la o parte însă neajunsurile, care vor fi neapărat, în curând drese ale acestui drum, Cerna-

voda, câtă este, mulțumește în două chipuri sufletul.

Întâiu fiindcă aici am făcut ispravă. Iată fabrica de lângă debarcader. Iată cazarmile de vânători, de artilerie (acestea abea terminate acum). Iată agenția de navigație, înaintea căreia trec vagoanele și-și așteaptă rândul mărfurile. Iată stradele, bine croite și destul de curate, iată o biserică frumușică, o primărie, o administrație a pădurilor din acest „ocol”, un număr de căsuțe plăcute, în care locuiesc funcționarii, ofițerii noștri, iată câteva oteluri, de piatră și de lemn. Printre pestriții băștinași se mișcă vioi purtătorii uniformelor noastre, cu bonetele și tunicile lor verzi și cafenii. Copii ce se întorc de la școală fugărind găștile albe ce zburătăcesc prin aerul de seară, strigând de bucurie, vorbesc românește, și tot în românește se face haz de alți copii în jurul căruței grosolane în care a sosit în piață, acoperită cu strujeni, un urît Tătar înfășurat în cârpe.

Dar, cu toate acestea noutăți de clădiri, de porțuri, de limbă, cât de mult s'a păstrat caracterul oriental, turcesc al Cernavodei, care în ciuda numelui ei slav, eră un cuib de Turcime! În strada Comercială, cu firmele străine, se înșiră cafenele, cu scaune afară pentru onoratul public care stă la taifas. Într'una șed în jurul unei mese rotunde trei adolescenți mahomedani cu fesuri, cămeși colorate, șaluri la cingătoare și papuci: unul are o frumoasă față de Țigancă visătoare. Aiurea, un bătrân singur, cu cialmaua peste fruntea zbârcită, cu ochii ascunși sub ochelarii dați peste urechi, cu nasul coroiat și o barbă

scurtă pe bărbia scoasă înainte, gândește la multe de toate și mai ales la nimic, sorbind în gând cafeaua pe care nu este de unde s'o plătească. De pe drumul de la gară vin, legănându-se agale pe șolduri, o grupă de Turci somnoroși. Turcoaice cu șalul în spate, care înlocuiește aici hobotul alb din care să răsară numai scânteiele ochilor, trec repede cu ochii în pământ, ca niște călugărițe, prin strădițe dominate de un minaret.

Când urcăm iarăși pe șoseaua ce duce la gara de lângă pod, în cazarmele de jos răsună goar-nele de seară și sub cerul cuprins de întuneric se ridică fruntea mândră a podului peste care trece civilizația, fructificând în calea ei fulge-rătoare.

Povestea Baciului Tomegea

În poenile dela Niculițel, baciul Tomegea ne-a povestit cam astfel o întâmplare din vremea când cucureau Mocanii Dobrogea.

Întâia oară am trecut Dunărea acù șaizeci de ani. Eram un băetan subțire, îmi înfieră mustăcioara. Crescusem în munți cu alți Mocani și cu oile. Eram un copil sărman; ziceau bacii râzând că m'au purtat ei la piept și m'a hrănit cu lapte o oae. — Acù într'o zi sue la noi stăpânul nostru Drăgan și zice: „Să vă pregătiți avem să ne lăsăm la vale prin țara muntenească și trecem Dunărea, în Dobrogea; mi-a venit răspuns: am năimit acolo pășune...”.

Bine. Eu acolo nu fusesem, da'ciobanii cei vechi știau. Și spuneau ei seara la foc de pășuni mari și bune, despre bălțile și șesurile de-aici pân' la Marea, și despre Tătari și Turci. Iarbă bună, mălaiu dulce, pește mult. Cald ca la o vatră de jar, în toiul verii, și iarna domoală. Mai încolo nu-i nici-o umbră de pădure; pustie până în zare. Mă rog, te-ai uitat și dumneata și-ai văzut. Și-acù șaizeci de ani tot așa eră, numai

lumea mai puțină și satele mai rare. Și erau păgâni mulți, și hoți, precum am să-ți spun.

Și-a pornit atunci trei mii de oi Drăgan la vale. Ne-am lăsat pe Prahova, și când am eșit la șes, numai m'am uitat înapoi. Se vedeau munții noștri departe, ca 'ntr'un abur albastru. Și noi mergeam spre Dobrogea prin târguri și sate, poposind ici, întârziind colea. Se rădică o pulbere până la nouri pe drumul nostru; par'că treceă o oaste mare. Ai văzut cum vin oile dela munte. Sună tălângi în toate părțile și trec berbecii și oile răpegior, dând mărunț din cap după pas; măgarii cu samare se vād de departe peste lâna oilor, cumpănindu-și poverile. În desage, la oblâncuri, câte-o mioară cu piciorul betejit; numai cu capul scos afară, se uită în toate părțile și behăește dulce câteodată. Printre saricele ciobănești se țin în cumpănă cățelandri cruzi care nu pot face drumul pe jos, se uită și ei ca niște proști la lumea prin care trec, și-și țin cumpăna în mers, ca să nu cadă de pe samar. Iar dulăii cei mari și cățelele umblă cu limbile scoase săltându-și blănile bătoase și par'că se trezesc dintr'un vis și tresar ageri, când bârâe ciobanii, ori fâșcăie ascuțit, înălțându-și bâtele.

Așa am umblat noi și-am trecut Dunărea pe niște vase late, după aceia ne-am împrăștiat pe pășuni. Și tot mă miram eu de unele și de altele, de satele cenușii, de casele turcești, mă miram de toate ca un om nou ce mă aflu. Mă opream ici, mă opream colo și mă uitam; și la picioarele mele se opreă și Albu și se uită și el. Eră un cățelandru frumos și deștept; și câți oameni treceau tot mă 'ntrebau: „Nu ți-i

căţelul de vânzare, ciobane? — Nu, că atâta avere am, şi câteva oiţe ȝigăi. Îl cresc să mi le păzească...”

Ciobanii şi baccii cei vechi au durat stâni şi aşezări ca pentru o vreme mai lungă. Şi astfel o duceam noi bine, numai ne eră dor de munte; şi cântă câte unul seara din caval de jale, de se supără Maxim baciul, credinciosul stăpânului, şi stupeă cu ciudă în foc:

„Măi flăcăi, nu mai cântaţi de jale, că şi 'n ţara asta-i bine de trăit!”

Drăgan umblase pe la Turcii cei mari dela Babadag, lepădase şi prin alte părţi bacşisuri, şi 'n adevăr că o duceam bine într'o părere, nesupăraţi de nimeni. Până iaca, într'un rând, s'aude că vine Ibraim şi cu hoţii lui din ţara bulgărească. „Apoi de-acù avem de dat bir către hoţi, miei şi brânză, zicea Maxim baciul, că nu-i bine să te pui rău cu ei. Nici stăpânirea n'are ce le face...”

Stăpânul se întorsese în ţara Bârsei ca să-şi aducă muerea şi doi copii. Vroiă să le facă petrecere: să vadă şi ei pustia şi Marea, şi ţara turcească. Eră gazdă bogată stăpânul: aveà aur mult şi eră om vrednic şi voinic, în puterea vârstei.

În ziua când a picat Drăgan stăpânul la sălaşurile noastre, am şi primit veste din partea lui Ibraim: că să ştim că el îi pe aproape, şi să-i pregătim gloabă.

„Ce-i asta? întrebă Drăgan încruntând din sprânceană.

— Stăpâne, au sosit hoţii prin partea asta de ţară, răspunse Maxim baciul.

— Apoi, oameni buni, vor fi sosit. Și eu am fost cioban și-am păscut oile la Turci. Da' stăpânii mei gloabă multă n'au plătit...

— Trebuie să ne înțelegem cu ei: altfel ne fac pagubă, grăiește iar Maxim.

— Cum? Da' de-aceia sânt aicea atâția oameni? Să vie, să-i vedem... Averea mea nu-i să mi-o spârcuiască lupii așa din toate părțile!..."

Și eră bucuros de sosire; eșise în pragul stănei și arătă boeresei lui și pruncilor, câmpia cât se vedeă cu ochii și fumuri depărtate, pe sate.

Eră într'o Duminică. Spre seară s'a stârnit vânt de cătră mare, și veneau pe el învăluri de ploae, în stropi mari. La conacul unde poposise stăpânul, eram și eu. Gătisem de mâncat la înserat, și ne ridicasem în picioare, ca să ne facem cruce cătră răsărit.

Eră tăcere, se auzeă ploaia de afară bătând ca halicele. O stână eră departe ca la o bătae de pușcă. Răzbeau din când în când glasurile ciobanilor până la noi.

„Marie, zice stăpânul cătră nevasta lui, copiii li-i somn. Culcă-i...”

Pe urmă se întoarse către noi, doi ciobani din cei tineri, care-l slujeam, și zise:

„Să se ducă unul din voi să cheme pe Maxim...”

La vorba asta, în ploia și vântul de-afară s'a auzit larmă mare. Au izbucnit glasuri de oameni și lătrături de câni.

„Ce este?” strigă Drăgan scurt. Se pipăi la chimir să vadă dacă are cuțitul și puse mâna pe ușa.

Larma creșteă. Două focuri de pușcă izbuc-

niră. Câni răniți schelălăiră. Un glas gros răcnea:
 „Chemați câinii! Stați liniștiți! Altfel dăm foc stânilor! Avem treabă cu Drăgan!...”

Stăpânul se trase un pas îndărăt dela ușă. Il văzurăm pälind. Intoarse capul:

„Marie, acopere bine copiii...”

Femeia înțepenise galbenă la locul ei; îi tremurau buzele.

În larma și vântul de-afară, pași dupăiră în bătătură. Cineva izbi odată în ușă:

„Deschide!...”

Drăgan trase cușitul; cu privirea neagră și tăcut, smuci ușă din clanță și eși în prag. Strigă apăsător:

„Cine-i?”

— Ibrahim! răspunse glasul din întuneric.

— Unde-s ciobanii? răcnî de-odată Drăgan. Luați bâtele și puștile, dați drumul cânilor...

— Este cine să păzească ciobani și câni... răspunse glasul. Sântem mai mulți și se știe obiceiul nostru. Avem puțin de vorbit cu dumneata, jupâne Drăgan...”

Drăgan scrâșni spre noi: „Duceți-vă! Să se ridice toată lumea!...”

Atunci păși în lumina ușii un om smolit la față, cu nasul turtit, spătos și ciolănos, cu turban, cu șalvari, cu iataganul în mîna dreaptă. Vorbea stricat limba noastră.

„Să nu iasă nimeni, zise el. Cine ese, împușcăm pe loc...”

Se întoarse și dădu o poruncă pe turcește. Câțiva oameni, ca el îmbrăcați, cu puști, eșiră din umbra nopții. — Și prin ploae, c’un răcnet mare și sălbatici, cu toți năvăliră dintr’odată. Copii în-

cepură a țipă. Nevasta căzû în genunchi. Drăgan făcû două mișcări de apărare cu cuțitul; cu brațe vârtoase hoții îl cuprinseră și-l pironiră la pământ.

Toate strigătele, schelălăiturile, răcnetele vorbele, se petrecuseră în zvonul vântului, în foarte scurt timp. Stăpânul zăcea la pământ și avea o față mânioasă și aspră, și o privire cumplită care mă spăimântară.

„La pământ!...” strigă către noi Ibraim.

Ne tupilarăm la pământ.

„Drăgan! zice Turcul, amenințând cu iataganul. Eu știu că tu venit azi de-acasă, cu muere și copii. Eu știu că tu venit cu parale... Dă la noi parale și eu împăcat cu tine...”

Stăpânul tăcea, crunt.

„Drăgan, dă banii! — strigă Turcul, supărat deodată.

— Nu dau! răspunse scurt stăpânul.

Atunci hoții îi scotociră chimirul. Scoaseră argint puțin.

„Ai ascuns undevă aurul, după obicei, vorbi Turcul. Muere! spune tu, unde îngropat banii?”

Femeia tremură revărsată asupra copiilor, care scânceau înfricoșați. Nu răspunse.

Turcul se uită în juru-i. Apoi rânji. Atunci văzui în barba lui, sub nasul turtit, buza de sus despicată ca la epure. Asta-i dădea o înfățișare de sălbăticiune. Se răpezi, prinse de subsuară pe unul din copilași, prunc de trei ani, care începû a răcnî ca junghiat de moarte, și-l trase în mijlocul încăperii târîndu-l cu picioarele prin pulberea de jos.

„Unde-i aurul?”

Cel căzut tăcea, îndărătnic, sub genunchii hoților.

„Nu spui! Aha! nu spui!” Și Ibraim lovî copilul în cap cu latul iataganului. Țipetele ascuțite conținură dintr'odată.

Drăgan icni. Și-l văzui alb ca varul, mai neguros și mai sălbatec la privire decât Ibraim.

C'o liniște ciudată răspunse:

„Stai, Ibraim, dau banii...”

Hoțul lăsă în lungul piciorului iataganul și începù a râde, domolit. Dădù drumul copilului, care se lăsă jos moale ca o pasăre aripată. Maică-sa-l prinse cu ghiare par'că și-l trase la sân grămădindu-se lângă celălalt, cu gemete de lupoaică rănită:

„L-au omorît! l-au omorît! l-au omorît!”

„Dai aur? întrebă iar Turcul.

— Dau...”

Hoții îi dădură drumul. Drăgan se sculă, dadù cu piciorul la o parte tăciunii aprinși din mijlocul încăperii și bătù cu talpa în vatra fierbinte:

În lumina scăzută dela două lumânări de seu, hoții săpară cu iataganele. Găsiră aur într'un ceaun.

„Bun, zise Ibraim. Noi rămânem prieteni. Ne mai vedem. Las amintire...”

Făcù iar semn și rosti ceva din gât. Hoții prinseră iar pe Drăgan, și căpetenia lor îl creștă cu iataganul la frunte.

Privirea stăpânului iar se aprinse. Gemù. Când îl lăsară, se uită spre copii, pe urmă spre Ibraim, și duse stânga la fruntea însângerată. Zise încet și răgușit :

„Bine, Ibraime!...”

Prin ploae și vânt, în lătrăturile neconținute ale cânilor, hoții se cufundară în întunericul pustiei. Îndată veni războiul, veni Maxim credinciosul. Drăgan se uită la toți aspru și sălbatic.

„Stăpâne, zicea Maxim, ne-au împresurat cu puști și cu fitiluri aprinse... Ne dădeau foc, ne spârceau oile...”

— Ilieș, zicea și Maria nevastă-sa, târându-se către el, nu lovi în oameni. Și-acela-i avutul tău, și ți l-au cruțat... Of! destul amar am avut! Ne-a zdrobit copilul!”

Drăgan tăcea. Par'că amuțise, ori înnebunise.

„Ilieș, soțul meu, zicea iar Maria, să lăsăm singurătățile acestea... Să luăm totul și să ne întoarcem iar în munții noștri...”

— Nu! zise deodată încet și apăsător Drăgan. Nu mă 'ntorc. Pe nimeni n'oiu lovi, căci n'am vină decât eu, care n'am cugetat la toate. Iar cu Ibraim am socoteală de regulat. Imi duresc casa de piatră unde ne-am îngropat copilul, și cer învoire să m'așez aicea!...”

Femeia începuse să suspine și să plângă, și leșină prăpădită de durere la sânul copilului lor moale.

„Să ne ducem, Ilieș, la noi acasă! să fugim de-aici, Ilieș!”

— Taci, muere, zise Drăgan răgușit. Am vorbit, — e sfânt!...” Și se 'ntoarse spre război:
„Duceți-vă și mă lăsați!...”

Eră o jale și-o tăcere printre noi... Stăteam toți cu ochii în foc și nu ziceam nimic. Câinii scuteau și urlau afară prin ploae...

Vorba lui Ilie Drăgan a fost sfântă. A adus

baltaguri și puști ciobanilor și a făcut rânduială strașnică de apărare. Și-a zidit apoi o casă de piatră vânăță, de ne minunam cu toții. Asta în scurt timp. Și numai negru și 'ncruntat umblă, tot îi ningeă și-i plouă. Vorbă deschisă nu mai auzeam dela dânsul. Par'că purtă un mort în el.

„Geme prin somn și se zbate, — spuneă într'un rând plângând lelea Maria cătră Maxim. Ce să facem?... Ce are?

— Iși roade inima de obidă...” răspunse pe gânduri baciul.

Toate drumurile le făcea pe un cal iute dobrogean, cumpărat după întâmplarea cea năpraznică cu hoții. Și umblă armat cu pușcă și secure și cu pistoale la oblânc. Ca vântul se ducea, venea, priveghea totul, dădea porunci ciobanilor și umblă ca o umbră împrejurul așezărilor. Nu mai avea hodină nici zi, nici noapte...

De Ibraim se auzea, însă pe locuri mai depărtate. Se știa că 'n cutare loc a dat foc; în cutare a ucis. Intră și în sate, fără teamă de stăpânire. Drăgan ne auzea vorbind despre toate, și nu spuneă nici-un cuvânt.

Câteodată numai se răstea:

„Mai bine tăceți și vă căutați de treburi...”

Un cioban șoptea: „Iși aduce aminte de întâmplarea lui...”

Și ne păzeam de mânia lui tăcută ca de-un blestem.

După un an, cătră toamnă, numele lui Ibraim se apropiă de noi. Turcul, cu tovarășii lui, îndrăznise să intre în geamia dela Babadag. La strigătele hoților cu puștile întinse, toată lumea ridicase mâinile în sus; pe toți îi cercetaseră și-i

jefuiseră. Călări, apoi intraseră în împărăția lor, în stuhuri, în păduri depărtate.

Ilie Drăgan, stăpânul nostru, eră într'o ațătare mare. Dușmanul lui se apropiă iar. Ne împărți praf de pușcă, ne îndemnă să ne ascuțim securile, să ne ținem câinii aproape, la vreme de noapte... Dar nu stăteă la conac nopțile. Încălecă și porneă cu ochii lui ațintiți înainte, cu mânia lui nepotolită rozându-i măruntaele...

Și într'un amurg de toamnă, roș ca sângele, zărirăm departe în pustie, fugă de călereț spre noi. Cunoscărăm calul: murgul stăpânului nostru. — Ii eși femeia înainte. Ne adunarăm și noi, îngrijați. Trecu pe lângă noi și strigă:

„Doi oameni voinici să încălice și să vie după mine!...”

În grabă au încălecat doi oameni.

„Să iee securi!...”

Au pornit bătând în cai după el; în urma lor par'că se aprindeă o dără de pulbere de pușcă. Stăpâna, cu brațele încrucișate, se uită în fum, în înserarea de toamnă, și clătină din cap.

Am aprins focurile de sară, am veghiat până la miezul nopții. La casa de piatră ardeă candelă și se rugă stăpâna la icoane, bătând mătăni, pentru liniștea omului ei.

La miezul nopții, numai un foc eră aprins. Il priveghiam câțivă. Și deodată auzirăm copitele cailor în liniștea nopții. Zvârlii un maldăr de stuh în flăcări. Ciobanii s'apropiau din umbră. Și deodată sosiră gâfâind pripit patru cai. Drăgan sări de pe murg și slobozi un strigăt mare:

„Creșteți focul!”

Vâlvoarea izbucni și în pâlpâirile ei deodată văzurăm între cei doi oameni plecați o mोगâl-deață ghemuită pe cal.

„Lăsați-l!” strigă Ilie Drăgan.

Oamenii descălicară. Stăpânul se apropiè de calul rămas singur, apucă pe călărețul ghemuit de după cap și-l trase la pământ. Fugarul spăimântat se năpusti în umbră.

„Dați drumul cânilor!” strigă iar cu voce schimbată și răgușită Ilie.

Înainte focului se ridicase, negru, cu dinții sticlind în creștătura buzei, Ibraim. Un murmur trecu printre cei de față.

„Tăceți din gură!”.

Hoțul ridicase capul, stă gata să se răpeadă. Își pipăi brâul. Apoi grăi pripit:

„Drăgan! să-mi dai drumul!”

— Aici a fost coliba unde mi-ai ucis copilul și m'ai creștat în frunte, zise Drăgan. De-atunci umblu cu căciula pe ochi și nu te pot uita!...”

Ibraim simți amenințarea morții în glasul stăpânit și clocotind de sălbatică bucurie; scurt se trase îndărăt și se răpezi în întunecime. Atunci câinii, simțind străin, se zvârliră ca la lup.

Hoțul se prăvăli îndărăt, se năpusti spre foc și se lăsă la pământ. Eră spăimântat, cu ochii măriți, îi clănțneau dinții.

Drăgan trase cușitul.

„Iartă, Drăgan! strigă Ibraim. Dau bani, iartă!...” Cu stânga pe pământ, îmbrâncat, cu capul ferit, își tremură dreapta spre mocan, înfricoșat par'că de ura neagră care sticlea ca și luciul cușitului în ochii lui.

Dar stăpânul nostru nu l-a ertat. De-un an

și mai bine îl așteptă, gemând, și-l pândeă. Nu-l putea ertă pentru pecetea de sânge, pentru bani, pentru copil. S'a plecat deodată spre el și i-a lăiat gâtul ca unui berbec.

„Așa s'a așezat Drăgan în Dobrogea, domnii mei, și neamul lui pe urmă s'a înmulțit. S'a făcut și sat în jurul salcâmului unde dormea îngropat copilul... Dar numai om ca stăpânul nostru putea să înceapă ce-a început. Zicea el așa mai pe urmă: Să nu uitați, flăcăi, vorba sfântă: ochiu pentru ochiu, dinte pentru dinte... De sălașul lui nimeni n'a mai îndrăznit să s'a-propie!...”

Un cântec

Dela Sfântul Gheorghe, sau Caterleț, cum îi zic Ruși, ne întoarcem până la Canalul Dunavățului. Lăsăm vaporul în mijlocul Dunării și pornim cu bărcile pe canal, înspre lacul Dranovului, departe, cale de șapte ceasuri.

Cum intrăm pe gârlă, între stufării și sălcii, vântul a încetat. O căldură năbușitoare apasă ca ceva greu, și cu cât trece vremea, căldura crește, ajunge de nesuferit, setea începe să ne chinuiască. Simt nevoia de aer, de larg, dar mergem domol pe-o apă neclintită; soarele bate drept și capul mi-l simt dela o vreme ca de jăratec. Căldura s'a grămădit la fața gârlei, și par'că fierbe năprasnică. Oamenii care trag la lopeți, cu piepturile dezgolite, cu capetele goale, cu mânicile cămășilor suflecate, se mișcă într'un ritm regulat, se pleacă înainte trăgând lopețile din unde, apoi se lasă pe spate, încordați, cu mușchii grămădiți deodată ca niște noduri de funii, între coate și umeri. Așa se mișcă domol și fără oprire, fără să vorbească ceasuri. Din vreme în vreme, unul lasă o clipă lopețile,

caută o ulcică albastră la picioare, o iă, o vâra în apa canalului, o umple, și bea câteva guri. Varsă ce a rămas. pune vasul la loc, și iar iă lopețile.

„Chinul setei nu-l poți învinge aici decât cu răbdarea... zise prietenul nostru. Cu cât bei apă mai multă, cu atât însetezi mai tare. De aceia eu, când pornesc prin gârle, mănânc foarte puțin și nu beau nimic. Oamenii care lopătează sânt deprinși cu apa bălții, dar nici ei nu beau, ci-și clătesc numai gura uscată...”

Dela o vreme setea și căldura cumplită mă cufundă într'un fel de amorfire; apoi încet-încet, încep a-mi veni în fire. Oamenii cu aceeași putere trag neosteniți la lopeți.

Acum încep a privi împrejurimile. Zid de stuh la dreapta și la stângă; din când în când sălcii cu frunzișul neclintit. Pe sub cerul alburiu nici-un zbor de păsere; prin adâncimile treștiilor nu simt nici-o mișcare de viață. Din când în când numai, la fața apei, văd găze cafenii, cete-cete, jucând pe luciul, înaintând și retrăgându-se într'o mișcare fără contenire.

„Acestea se cheamă ploșnițe de apă...” zice unul dintre lopătari.

Intr'un timp întâlnim un boschet de plop care-și înalță ramurile sus în văzduh; frunzele lor întoarse de vântul înălțimii par niște foite de argint.

Apoi încep a deosebi, prin încurcăturile stufăriei și a generațiilor de sălcii, ghirlânzi de acățătoare, cu flori de un dulce albastru; acestea sunt lejnicioare, fiice ale Deltei. Din loc în loc, unde gârla se lărgeste, se arată crini albi de

apă, între frunzele lor mari și late, cu contururi de paletă. Planta își are rădăcina în fundul apei, și floarea s'a urcat pe luciu adusă de o vișă lungă la lumina lumii. Intr'un cot poetic se arată un pâlc de nuferi mici galbeni, niște cupe mărunte strălucit vopsite. Iar la mal, uneori, din pământul hrănit în atâția ani cu trupurile atâtor burueni și atâtor flori, se ridică viguros un buchet albastru ca cerul, o puzderie de număuită.

Soarele, cu vremea, lunecă spre asfințit, dar până într'amurg mai este mult. Căldura începe să se mai ogoae, și prind a privi lumea cu alți ochi.

Prietenul nostru zise într'un răstimp:

„Avem să ne abatem și pe la un gospodar din partea locului”.

Târziu, în liniștea zilei, luntrile se alătură de mal, subț sălcii vechi, scorburoase. Un cârd de vrăbii, prietenile omului, se risipește la arătarea noastră. Și pe țarm o singură casă stă pitită în singurătatea locului.

Ne coborâm, urcăm sus; un moșneag mărunț cu barba cărunță, îmbrăcat cu cămașa roșie rusească, ne întâmpină foarte prietenos, vorbind grozav de stricat limba noastră. Dar așa cum poate, spune că-i facem plăcere și nu știe cu ce să ne stee înainte, căci el în singurătatea lui, arar vede fețe omenești.

El chiamă Leon Siroca. Aici locuiește de multă vreme, cine știe de când. Ce stăpâniri au fost pe vremuri, ce stăpânire este acum, mi se pare că puțin îl interesează. El își caută de cele treizeci ori patruzeci de vite ale lui, care pasc iarba

de pe grinduri, și de livada pe care a ridicat-o în jurul casei. Cu oarecare uimire văd meri și peri și gutui încărcăți de roadă bogată. Zâmbind cu blândețe moșneagul intră pe subt ramuri, culege fructe, ni le aduce în brațe și ni le împarte. „Nu-s încă coapte, dar măcar sânt bune pentru sele...” zise el arătându-și dinții și gingiile roșii.

Pe prispa de pământ, subt streășina joasă de stuh, văd câteva știubee goale.

„Moșule, ai și albine?...”

El se uită uimit la mine, pare a nu mă pricepe; apoi începù a râde cu prietenie:

„Cum? aha! da-da! bine-bine: da, bine!...”

— Crede că l-ai întrebat dacă o duce bine, zice unul dintre pescarii noștri.... Nu, moșule, te întreb dacă ai muște, și știubee...

— Aha! Nu! nu!... zise moșneagul cu părere de rău, nu mai este! Venit odată gârla mare, luat, înecat... Acù așteptăm să vie un roi... Dacă trimete Dumnezeu, luăm pe el și-l punem la știubeiu...”

Ne pelrece apoi la umbră, pe prispă, ne scoate din beciu unt proaspăt și pâne neagră. Se uită la noi cum gustăm roadele grădinii lui, mana vitelor lui, și pânea lui, și părea bucuros, și ne privea cu frăție, cu un zâmbet, stând cu mâinile la spate, desculț și în cămașa lui roșie încheiată pe umăr.

* * *

Bătrânul Leon Siroca eră un singuratic. L-am mai cercetat altădată în sihăstria lui, umblând la vânat, în bălți. Avea puțini argați pentru vite;

un fecior se îndeletnicea cu pescuitul, iar pe baba lui aproape n'am văzut-o.

Pentru moșu Leon ea era pesemne o ființă cu totul inferioară, care trebuia să-și ducă viața în umbră și 'n tăcere.

Venisem din gârlă cu feciorul: un flăcău voinic, cu brațele și picioarele ca niște coarde de oțel. Printre izbucniri de vânt și ploi răpezi, izbutisem să împușc câteva rațe; și-acum stam la foc lângă prispă și moșneagul jumulea o pasere. Intr'o oală mare, fierbea cvasul, cu pește proaspăt.

Invălit în mantaua-mi călduroasă, ascultam cum se învâluie vântul departe, în nesfârșitele păduri de trestii și de sălcii. Aici, lângă căsuța așa de depărtată de lume, nu bătea vântul, era la dos; și aveam o senzație de plăcere rară. Eram ud și trudit, eram și flămând, și focul prietenos ardea lângă mine, și mirosul bucatelor îmi dezmierdă nările.

Din vreme în vreme, arare, sălciile bătrâne fremătau: simțeam în freamătul acesta fiorul toamnei apropiate... Și-o umbră de tristețe dădea mai mult farmec singurătății în care mă aflam și stări de plăcere care-mi umplea sufletul.

Deodată, moșneagul, cum stă chincit lângă foc și cămașa-i roșie, desculț și cu capul gol ca un stog zbârlit de vânturi, începui să cânte ceva: o melodie tăragănată. Il ascultam pe gânduri, apoi luarea-aminte mi se deșteptă. Deosebeam între vorbele străine ale cântecului ceva ciudat, un nume românesc par'că: „Piotr-Vaivoda”.

„Ce cântec e acesta?...” întrebai eu deodată pe flăcău.

Moșneagul se opri și ridică capul.

„Un cântec vechiu”... zise feciorul cu nepăsare.

Tăcurăm. După un timp, bătrânul Siroca iar își începù melodia cu Petru-Vaivoda, — și-l ascultam și mi se părea că înțeleg ceva, ceva nedeslușit, deși nu înțelegeam nimic.

Intr'un târziu moșneagul se opri, ridică capul și-mi zâmbi.

„Asta este vechiu, vechiu... îmi zise el. Asta este un cântec dela Cazaci... Noi fost mulți Cazaci de mult și bătut cu Turci. Și rămas de-a-tuncea cântece multe...”

Intrebai pe flăcău, care știa mai bine românește:

„Ce spune în cântecul acela pe care l-a cântat moșneagul?”

„Ce să spue? răspunse el. Un cântec din vechime... cu un pescar pe care-l chemă Petru Voivod...”

Dintr'odată mi-a răsărit în minte imaginea lui Petrea Majă pescarul dela Brateș și din bălțile Dobrogei; mi s'a încălzit inima în piept și mi s'au înfierbântat ochii; par'că nu-mi venea a crede...

„Mai cântă-l odată, moșule...” rugai eu pe moșneag.

Chemai pe flăcău lângă mine, să-mi tălmăcească pe cât a putea versurile.

Și Leon Siroca își plecă părul cărunț și stufoș, se apropiè mai tare de foc cu rața, și începù iar cu glasul trist cântarea simplă. Din când în când sună vântul în sălcii, ca un acord de baladă.

Iar flăcăul Timoșa îmi spunea întrerupt și stricat vorbele:

A fost de mult la Dunărea bătrână,
 Între Cazacii noștri,
 Un Pescar moldovan pe care-l chema Petru,
 Și-i era dragă o fată, Marica.
 Și-i zicea el: Dragă Marică,
 Întinde-mi voi mrejele
 S'oiu pescui bălțile
 Și mult pește-oiu prinde.
 Și 'n târguri l'oiu duce,
 Și l'oiu schimba pe aur,
 Și pe urmă om face nuntă împărătească,
 Dragă Marică!

Iar Petru eră fecior de Domn —
 Și eră pribeag în bălțile dela Dunăre.
 S'a murit Voevodul cel bătrân,
 Și poporul l-a cerut Domn pe Petru,
 Și când se ducea Petru-Vodă la Domnie
 Cu alai și cu oști,
 Au năvălit în sat la Dunăre Tătarii
 Și i-au ars casa, și i-au rupt mrejele,
 Și pe Marica au furat-o,

Au furat-o Tătarii!

S'a ajuns o veste până la Suceava, —
 Sai, Petre-Voevod!
 Că au ars Tătarii satele și mrejele
 Și ți-au furat mireasa..
 Sai, Petre-Voevod!
 Și s'a repezit domnul cu oști
 La frații lui dela Dunăre, —
 Și frații lui erau Cazacii
 Cari cutreerău bălțile și Marea.
 Și cu oști moldovenești a venit
 Pe cai iuți ca vântul..
 Dar la hanul tătărăsc
 Eră mireasa lui dusă —
 Și'n cort la hanul tătărăsc
 A murit mireasa!
 Cu moldovenii și cu Cazacii tăi

Bate Crâmul —
 Arde Crâmul și-l bate
 Și sfarmă corturile înpărăției.
 Alungă pe necredincioși,
 Și-i îneacă 'n Marea, —
 Dar plângi, că pe mireasa ta
 N'ai s'o mai vezi!
 Căci mireasa ta zace 'n mormânt,
 Și vântul bate iarba
 De pe mormântul ei, —
 Petre-voevod!

Amurgul întindea un văl misterios peste bălți,—
 bătrânul Siroca tăcuse. Mă gândeam, pe când
 sună vântul în sălcii, la lucrurile trecute, la atâ-
 tea tragedii necunoscute, îngropate în aceste bălți,
 în ostroavele Dunării, până la Marea. Și-mi vi-
 bră în suflet, c'un accent nespus de dulce, acest
 cântec necunoscut, într'o limbă străină, despre
 Petru-Vodă Rareș!

Rătăcit

Eră pe la amiază; o liniște adâncă stăpânea satul tăcut și uitat printre mlaștinile acoperite de stuf auriu. Colibele sărăcicioase ale pescarilor înșirate la rând, acoperiau limba de pământ prelungită de la gura Sf. Gheorghe până departe spre larg, unde se perdeă dunga albicioasă a Dunării în nemărginirea albastră a mării.

Depart, tocmai în coada satului, eră coliba lui Moș Simion; tupilată sub coperișu-i țiguiat de papură, mai pustie acum de cât în totdeauna.

De o săptămână și mai bine, de când moșneagul își îngropase singurul fecior pe care-l avusesese, ușa colibei n'a mai fost deschisă. Tot timpul umblase bătrânul așa, rătăcit prin vecini și pe la cârciume, ca să-și înnece amărăciunea care-i umplea inima și să uite jalea ce-i chinuia mintea.

Mereu repetă desnădăjduit: *la ce bun rămășița asta de zile care mi-a lăsat-o Dumnezeu!*

Greul, care aveă pescăria în arendă, l-a ertat câteva zile, pe urmă i-a cerut să-și urmeze meseria că altfel nu-i mai dă făină. Bătrânul s'a

întors iar la barca lui, rămasă părăsită pe mal în bătătura colibei.

Ce eră de făcut! Trebuiă să se hrănească cât mai aveă de trăit...

După ce și-a cercetat barca, a dat-o la apă, i-a potrivit catargul și apucând amândouă lopetile a plecat oftând din adâncal inimei — de mult timp nu mai plecase bătrânul așa singur la pescuit....

O adiere dulce de vânt, care venea din spre largul mării, răcorea fruntea pescarului și se jucă nebunatic printre vițele lui de păr cărunț. Și suflarea acea ușoară de vânt, înfiora fața străvezie a mării, tăiată de urmele bărcilor mici și negre, cu pânzele umflate, ca niște păsări cu aripile întinse, cari sburau la larg departe, spre locul de pescuire, cale de opt mile de la mal.

Intrecându-se în goană, tot câte doi pescari în fiecare barcă, treceau unii pe lângă alții, vorbind și cântând în gura mare; iar vântul, le culegea sunetele glasurilor ducându-le înainte, până le perdeă frânte în golul nesfârșit al depărtării.

— *Greu, greu de tot singur, Moș Simioane, îi strigă unul din fundul bărcii, noroc bun!*

— *Să deă Dumnezeu, îi răspunse cu jumătate glas bătrânul care stă perdut pe gânduri, strângând cu amândouă mâinile lopata care o ținea drept cârmă.*

Ajunsesese aproape de locul unde erau înșirate cârligele pentru nisetri și moruni, când a prins el de veste că din spre asfințit se înălțase un nou raș alburii, arcuit pe bolta limpede albastră a cerului.

Vântul își schimbase repede direcția și suflă

acum din spre coastă, din ce în ce mai însuflețit.

Cunoștea el semnele acele; era un grăunte de furtună care se apropiă văzând cu ochii. Celălalte bărci se depărtaseră de mult, gonind spre țarm.

Bătrânul, văzând bine că numai este chip să meargă drept în potriva vântului, care se întărea mereu suflând din spre uscat, trecu ușor colțul pânzei în celalt bord al bărcii.

Și pânza se umflă sbătându-se ca însuflețită, sub loviturile vântului, pe când barca aplecată pe o coastă zbură ca o săgeată.

Pe sus, venea tot mereu norul acela; mai aproape, tot mai aproape, până se sparse, cu ropot, într'o ploae repede și deasă. Picăturile mari și reci, după ce-l orbeau biciuindu-i fața, se scurgeau în barba încălcită a moșneagului.

Marea, resvrătită repede, își începuse jocul ei neastâmpărat. Și barca mică, ușoară ca o bucată de plută, aci se ridică în sus pe creasta albă de spumă a unui val, aci alunecă în jos, afundându-se ca într'o prăpastie.

Bătrânul, stă liniștit, cu mânele încleștate pe lopata cu care ținea cârma, *guvernând la val* cu ochii țintă înainte, întâmpinând valurile și potrivind mersul zbuciumat al bărcii.

Pânza se sbătea prinsă de catargul îndoit sub vânt, — nu s'auzi decât o trosnitură seacă; și catargul se frânse în două. Pânza ne mai ținându-se, căzu jos tremurând și prăvălind barca pe coastă. O înjurătură scăpă, printre dinții bătrânului. Intr'o clipă își smulse cuțitul de la brâu și tăie sfoara care ținea colțul pânzei. Pânza rămase liberă, o și zmuci vântul repe-

zind-o în goana lui nebună: barca se îndreptă iarăși la loc.

Atunci, el apucă amândouă lopețile și începù să tragă cu toată puterea; dar îi eră zadarnică încercarea căci nu putea înainta împotriva vântului care-l târă înapoi spre larg.

Scrâșnind, turbat de necaz, se luptă încăpățânat moșneagul, trăgând din răputeri, și încordându-și brațele lui noduroase își lăsă pe lopeți toată greutatea trupului său gârbovit.

În fierbințeala luptei un gând dureros îi scăpă prin minte: „unde-i fecioru-său acum, să-i dea ajutor cu brațele lui vânjoase”.

...Și în lupta asta așa de nepotrivită, marea par'că anume bătându-și joc de slăbiciunea lui îl amețea aruncându-i în obraz stropii valurilor care ferbeau clocotindu-i în juru-i.

Capul bătrânului ardea în flacări. Ca să-și mai răcorească fruntea acoperită de sudoare, își trase căciula pe ceafă, dar vântul care suflă mânios i-o smulse într'o clipă, aruncând-o în jocul valurilor.

Zăpăcit de ropotul vijeliei, cătând numai înaintea pentru a se strecură printre stâncele acele spumegătoare, pierduse din vedere țarmul către care trebuia să meargă.

Și acum, cu puterile sleite, se oprise desperat în loc; cu capul gol, cu părul în vânt, căta cu groază în juru-i să poată zări în vre-o parte dunga țarmului înegrind orizontul.

Dar, nimic.... nimic pe toată întinderea pustie a apei albastre-sinilii pătată numai de umbra norilor cari alergau nebuni pe bolta sură a cerului. Nu mai putea ști încotro eră uscatul.

Ce eră de făcut?... Rămas jucăria valurilor, la voia întâmplării, privea aiurit departe, tocmai în fundul nedeslușit al zării, acolo unde bolta cerească se sprijină par'că pe vârfurile albe ale valurilor.

Vântul își înmuiase suflarea. Se mai liniști, încălzit de speranța că vre-un vapor care ar trece pe aproape l-ar putea zări. Își scoase haina încet și-o prinse ca semnal de catargul pe jumătate rupt.

Istovit de oboseală, se lăsă în fundul bărcii, moale ca ceara, și chinuit amar de lupta gândurilor ce se încinsese în mintea lui turburată.

Un cârd de goëlanzi, plutind prin spațiu, se rotea fiindu-se mereu de-asupra bărcii rătăcitoare.

Ce nesuferite sunt aceste păsări de pradă când aruncă în singurătatea mării țipetele lor sălbatice ca niște râsete înfiorător de batjocoritoare.

Și bătrânul, cu ochii țintă, urmărindu-le sborul, își încrețea fruntea vrând să-și alunge din față o imagine urâtă, rămasă de demult în mintea lui. Dar, nu putea să scape, imaginea îl chinuia răsărindu-i din ce în ce mai limpede și mai vie.

De atâta vreme, și ce bine își aduce aminte de cadavrul pe care l-a întâlnit plutind printre valuri, sfâșiat de goëlanzii cari se sbăteau în jurul lui cu aripele întinse, cu ciocurile deschise amenințătoare... Dacă ar pieri de sete și de foame, ar ajunge și el tot așa... și bătrânul se înfioră tresărind ca dintr'un vis urât.

Umbrele serei începuse a împânzi orizontul cernit, vântul căzuse cu totul; numai valurile

mari, greoaie, se mai legănau încă în liniștea largului mării.

Își simțea limba uscată în gură și buzele îi ardeau ca focul, începuse setea să-l chinuiască. Se culcă pe pânțele muindu-și buzele în apa de ploaie strânsă în colțul bărcii; dar se ridică îndată ștergându-se repede cu mâneca de la cămașe; apa de ploaie era amestecată cu stropi de apă sărată a valurilor.

Se lungi pe fundul bărcii, cu fața în sus, cu pumnii sub cap, cercând să-și potolească gândurile.

Intr'un târziu, închise ochii voind să adoarmă, dar deasupra capului i se părea că plutesc, desfășurându-se, vederi felurite și un gând de moarte îi frământă mintea. Ne mai putând suferi, deschise ochii mari cătând înfiorat în jurul său.

Bolta cerului se limpezise peste tot, și în creștetul ei lucea luna încremenită, așa de galbenă și de plină, despicând cu o dără de lumină nemărginirea neagră a apei.

Nu putu ațipi nici o clipă, stă deștept; stăpânindu-și răsuflarea, își ascultă cu frică bătăile inimei, iar gândurile ca într'un haos întunecos i se încrucișau cu o iuțea amănitoare.

Toată viața-i tristă, monotonă, i se desfășura pe dinainte. Întâiul gând i se opri la fiu-său, îngropat de câteva zile; i se părea că vede smulsă și aruncată în lături crucea albă de lemn, lucrată de el, și movila aceea de nisip amestecat cu sfărământuri de scoici colorate, era răscolit... încet și în lumină i se arătă satul, coliba aceea tupilată în care s'a trezit... sărăcia, necazurile și mulțumirile pe cari le avusese... malul acela

sterp și nisipos unde eră cîmîtirul satului, și par'că își vedeă femeia cu o mână strașină la ochi și cu cealaltă făcându-i semn să vie la ea... și toate, toate i se înșirau într'o jale mută, chinuitoare.

Ce noapte groaznică, până a prins a mijl zorile!

Și cum stă cu ochii pironiți în fundul zării, unde se întindeă mereu o pată roșă-aurie polind fața apei, acelaș gînd de moarte îi îngheță simțirea: ce va face toată ziua... și mâine... și poimîine?....

Gâllejul uscat de sete, pîntecele care țipă de foame, și țărnul tot nu se zărește și nici o pînză nu albește la orizont, nici o urmă de fum dela vre-un vapor nu se poate străvede pe toată întinderea goală a mării.

Ca să-și mai înșele foamea, începù să mestice tutunul pe care-l aveă la el. Se lungi apoi iar cu trupul scăldat în ploaia caldă a razelor de soare, și rămase așa cu ochii închiși, cu buzele arse în friguri, pierzându-se într'o gîndire tot mai înceată, mai nedeslușită, până i se topiră simțurile într'o amorțeală greoaie: căzuse într'un somn adînc.

...Și cum stă el, cu ochii stinși, dormind cu fața în sus, întins pe fundul bărcii aceleia mici și negre, păreă culcat într'un sicriu care pluteă la întîmplare, rătăcit pe luciul pustiu al apei întinse, fără margini.

* * *

Cînd și-a venit bătrînul în fire, eră pe niște saci de pe puntea unui vapor englez de co-

merț, care-l luase întâlnindu-l în drumul spre Sulina.

Trecuse departe de Sf. Gheorghe, că abea se mai zăria turnul farului ca un punct negru, pierdul la orizont.

Acolo erà satul lui; pe malul acela sterp și nisipos, acolo se stinseseră toți ai lui, și cât de singur și amărît erà acum la vreme de bătrânețe.

...Și o îndoială dureroasă se închegă în mintea bătrânului, pe când buzele-i uscate șopteau în neștire: *la ce bun rămășița asta de zile ce mi-a lăsat-o Dumnezeu!*...

GALA GALACTION

La țărmul mării

Răzleață de celelalte ville, care alcătuiesc orașelul-cartier Carmen-Sylva, e căsuța albă și rău isprăvită, unde eu și ai mei vom stă, în vara aceasta, câteva săptămâni. Imprejurul casei e câmp deschis, plin de ierburi sălbatice, răbdătoare la sete și trainice la răsucelile vântului. Locul vine înclinat dela mare spre ghiol și casa noastră, ca mai toate celelalte, are perspectiva lacului, dar nu și pe a mării. Numai hotelul și câteva vile de pe țărm le au pe amândouă. Pe alătura de noi, printre mare și lacul cu nume tătarese și cu nomol făcător de minuni, trece șoseaua Constanța-Mangalia. Pe dealul care se umflă spre miază-zi ca un val, despărțindu-ne de satul Tuzla, stă înfiptă silueta vagă a unei biserici ce va să fie. Pe țărm sânt două-trei vile, neîmprejmuite și de-abiă ieșite din mistrie. Arborii lipsesc în partea aceasta. Pe lângă casa noastră, dealungul ulucilor, sânt câțiva puian-dri de salcâm. Alte vile n'au nici atât. Singur hotelul Movilă — construcția cea dintâiu care a frânt conturul pleș al acestor țărmuri — are în

poale un parc tânăr de vre-o 15 ani, adică niște alei ușoare, parte copăcei și parte flori, pe cari le continuă în vecinătăți câteva pete, câteva șișiruri de plantație nouă. În anul 1900, aceste locuri erau linse și nerănite ca o spinare de cal sălbatic. Primul somn îngrijător, pentru ochii mei cari priveau din depărtare, a fost fantoma roșie o hotelului de azi, Movilă.

Dela casa mea, prin iarba rară, duc spre mare mai multe cărării. Această iarbă este un fel de fân zbârlit, în care se amestecă destule flori — dar flori uscate la pipăit și țepoase, garofițe de câmp, traista-ciobanului și alte burueni deprinse cu seceta. Cărăriia care duce spre Cazin e largă și colbuită: celelalte sânt cărării particulare, pentru vilele de pe țărm. După două sute de pași o bară albastră, ca de oțel, apare între acoperișul de olane al Cazinului și micul promotoriu de alături. E marea. Bara de oțel se face mii de bare; barele se întind ca fulgerul și deodată, între țărmul desvălit și orizontul care eră o simplă lamă albastră, sclipește imensitatea, palpită nesfârșirea! Cu ce ai putea să asemeni acel noian fluid, când verde, când albastru, când argintos, când plumburiu, când amestecat din toate aceste tonuri și mereu fără tihnă, mereu încercat și înfiorat de schimbările cerului ale cărui faze luminoase le resfrânge clipă cu clipă, mereu strâns de stavila țărmului, în ale cărui mii de băi murmură sau suspină, se vaetă sau bubue! Cu ce măsură verbală convenită ai putea să redai impresia covârșitoare care înneacă sufletul, în fața fluidității atâtui argint, atâtor peruzele și smaralde! Uluît de

zbuciumarea uriașă pe care o știi mai largă de cât zarea și alunecând departe pe subt zare, simți nevoia să-ți întorci privirea spre țărmul mărginit și nemișcat. Dințătura lui capricioasă și inegală, în contrast cu vasta uniformitate, odihnește ochiul și-l desmiardă.

Neregulat, scobit și prăbușit, aici la 8—10 metri deasupra apei, jos unde valurile ajung și se desțramă, țărmul are albiu dulci, căptușite cu puzderia stâncilor măcinate și a scheletelor marine. Arar se găsesc în malul înalt pietre tari, încă nebiruite, de cari valurile mării să-și agațe spumele și algile. Intre linia întortochiată unde pământul dobrogean se frânge ca să se facă țărm și linia onduloasă a nisipurilor vecinic vânturate de lopețile mării se întinde, cu întreruperi, un brâu de pante mănoase, semănate, mai încoace, cu trifoi, plantate, mai încolo, cu arbori și cu viță.

Din dreptul hotelului Movilă și până la Farul dela Tuzla coasta Pontului Euxin mi-e familiară și cunoscută în amănunte, fiindcă am măsurat-o cu pasul și cu visul și azi și altădată. Pe acele povârnișuri line și înverzite cresc, cu o bogăție ne mai văzută aiurea, sulfina albă și maghiranul sălbatic. În după amiezile încinse, de Iulie, veneam și ședeam ca pe o bancă, pe țărmul înalt, în bătaia vântului de mare amestecat cu miros de sulfina. Într-o parte eră plaja albă, pe care oaspeții sănătoși și suferinzi începeau s'o acopere; în partea cealaltă se ivea din lanurile galbene întinse până în mal, vârful Farului dela Tuzla, iar în față, cuprinzând trei sferturi din

spațiu și din gând, eră marea scânteetoare și neînțeleasă.

Am găsit în Carmen-Sylva un vechiu prieten — un om de treabă — îmbrăcat în haină preoțească și l-am făcut tovarăș plimbărilor și reveriei mele. Am mers cu el alături, printre marea când sură, când argintie, când albastră și lanurile totdeauna galbene. Câte o barcă de pescari treceă, cu pânza întinsă, departe în largul apei. Câte un șirag de califari — acele păsări albe cari se leagănă pe țarmuri, ca o prelungire aeriană a spumelor oceanului — poposeă pe nisip. Noi ridicam brațele în sus și păsările vigilente zburau deodată, ca să se lase apoi pe mare, unde rămâneau tot atât de nemișcate ca și pe țarm. Ne aducem aminte amândoi, dar fără să ni-o spunem, de Lacul cu nume și cu formă de gitară, de pescuiturile minunate, de Furtuna de pe mare și de celelalte divine episoade pe care el le citește în fiecare Duminică, din ușile altarului și pe care eu le-am citit ani de-a rândul, în vremea entuziasmelor naive. Ne aducem aminte de acea Călătorie, în ziua Sâmbetei, printre lanurile coapte și prindeam și noi cu mâna câte un spic, ca să-l frecăm în palme și să scoatem bobul rumeor. Și ca bobul de grâu, care iese din pleavă, așa ieșeau din pleavă inimii amintirile cele bune și gândurile drepte. O, dacă viața ar fi atât de simplă și de clară, dacă drumul ei ar fi să meargă totdeauna printre o mare lină, cu lăsări depărtate argintii și un țarm investmântat în holde fericitel. Dacă marea aceasta nu s'ar tulbura adeseori atât de greu și turbarea ei nu s'ar vărsa peste cărarea noastră,

iar țărml, azi armonios și tare, nu s'ar face răpă și mocirlă, cutreerată nu de amintiri evanghelice, ci de acele animale necurate, pomenite în Evanghelie, care se aruncă de pe țărml și se înecă în mare!

Așa încât, în acele seri cristaline, încheiate într'o parte de geana apelor iar în cealaltă de ondulara malurilor verzi, și amicul meu și eu plimbam cugete triste, el pentru un cuvânt, eu pentru altul. El îmi povesteă luptele lui de obscur soldat al Bisericii, visurile lui prădate, străduințele lui prea puțin răsplătite și puțin înțelese de cei din preajma-i. Sărman prieten, sufereă și el, în fond, de aceeași suferință, ca noi toți. În inima lui, ca într'o albie prea largă, idealul lui curgeă scăzut și sărăcăcios, ca un torent învins de seceta lui Iulie. Uneori, pe linia de ideală ametistă, care arată unde marea și cerul se despart, se iveă câte un mugur deabeă văzut sau se deșiră în văzduh un norișor. Și ne gândeam atunci la nenorocirea ceasului de față, la vastul măcel pornit între popoarele creștine și la spionii mării cari puteau să se ațină dincolo de orizont. Și ne întristam și mai mult în fața mării, atât de uriașe și de calme și în fața omului, atât de mic și de robit de patimi.

Intoarcem pașii către casă, trecând încet printre macii roșii, risipiți în grăul galben, printre cicoarele albastre și printre sipica albă gălbioară. Lacul Tekir-Ghiol străluceă ca o placă de aur, între cele două grămeji de case, dela noi, și din satul dimpotrivă, mai aproape și mai limpezi, ca oricând, acum subț încovoerea cerului de seară. Portul Constanța ajungeă — a-

colo departe unde sfârșește marea — din scântretoare năzăreală, cum se arată în soare, clădărie trandafirie și împietrită. Ne opream, amicul meu și eu, fantomă neagră și cu fantomă sură, pe promontoriul vecin cu plaja. Oaspeții locului stăteau culcați, sub lumina dulce astenită, se scăldau în marea cu tresăriri ușoare sau se jucau în nisip, după poftă, după nevoc și după vrâstă. Amicul meu are patru copii; și eu tot atâția. Li căutam din ochi și-i găsiam mereu în acelaș loc, în nisipul de pe plajă, tovarăși la o laltă, la ridicat cetății și la sădit grădini. Ceilalți copii făceau la fel, sau înălțau zmee, la vântul serei. Părinții lor, supravegheatorii lor citeau, visau, vorbeau sau se scăldau. Dar lumea aceasta, nouă celor doi cari priveam de sus de pe promontoriu, ne eră departe și străină. De n'ar fi fost devala micii ziditori de cetății și săditori de grădini, patru ai lui și patru ai mei, noi n'am fi călcat pe aici și n'am fi atins niciodată marea, pe această cale sgomotoasă a unei stațiuni de băi.

În câteva dimineți, am plecat singur și am coborât printre tufele de sulfină pe plaja goală, într'o altă latură, rar cercetată de mosafiri. Noianul apelor desfacea sub astrul zilei o plasă de argint licăritoare și mobilă, întinsă dela țărm și până în zare. Tonalitatea depărtării eră ver-zue, bariera zărilor eră albastră. Iar sub acest aspect în care norii cerului, claritățile și modificările văzduhului se regăseau ca într'o oglindă, marea își trăia eterna-i epopee, își resfira diamantele și legănă și mângâia tristețea inimii. Valuri după valuri veneau din larg și în veci

neobosite și în veci la fel unul cu altul plesneau marginea băii, deznodându-se în nisip și aruncând pe el o fugară, ghirlandă albă. Și viața acestei mări ține de milioane de ani și sute de mii de oameni s'au odihnit pe țărmu-i de trudnica lor cale! Câteva civilizații au crescut și au trăit împrejurul acestui străvechiu Pont Euxin. Din adâncurile ei, cari sânt în acelaș timp cimitire și muzee, marea scoate uneori monete eline și romane și le readuce, după două mii de ani, la lumina soarelui. Pe coasta aceasta, sunt numeroase rămășițe de cetăți, de orașe, de temple și de biserici. Omul le-a ridicat, a trăit în ele și a murit, cu fruntea încrețită, cu ochiul trist. Și tristețea atâtor generații n'a schimbat nici marea, nici cerul, nici inflexibila soartă omenească. Astăzi ca și în ziua întâei coborîri a corăbierilor greci, marea e nepăsătoare și de aceeaș vrâstă. Cerul e tot atât de sus deasupra ei, tot atât de neajuns, iar inima omului e bântuită de acelaș dor de necunoscut, de aceleași visuri covârșitoare și ucigașe.

Și atunci îți pare că această imensitate ne-adormită și eternă te mângâie și te povățuește: *E dat ca marea să se sbuciume deapururi. E dat ca inima omului să nu fie niciodată împăcală.*

Om de muncă de ești, munca ta nu vei sfârși-o cât Aminul și când te vei culcă pe căpătâi, în seara cea din urmă, vei fi cu mintea plină de câte ai aveà să faci, o doua zi. Creștin de ești, vei vedea, ca într'un răsărit, departe în veci, Grădinile cele veșnice și cerescul Ierusalim, iar

pe drumul prăpăstios și aspru ce duce până acolo
vei înseră curând. Artist de ești, vei umblă, viața
întreagă, cu ochii ațintiți la vedenia ta de fru-
musețe, te vei împiedică de toate pietrele din
drum, vei încurcă și amărî viața intinilor tăi și
vei muri pustiu, croncănit de corbii cei mai
nemiloși — ai gloriei deșarte.

N. DUNĂREANU

Clemencu

Pescarii se strânseseră roată în jurul unui ceaun mare, de unde aburi calzi mirositori, se ridicau în rotocoale cenușii și pereau sub ochii celor patru vlăjgani care abea așteptau să dea în clocot mâncarea. De sub ceaun se ridicau limbi roșii, se lungeau încolăcindu-se ca trupul șarpelui, aruncând pete de lumină pe oglinda Dunării care lucea la picioarele lor.

Isprăviseră căutatul cârligelor, și își pripونيسeră lotcile, scoaseră plășile pe mal, ca a doua zi, din nou să pornească cu ele uscate pe valuri.

Cel mai în vârstă dintre dânșii, Nichita, un vlăjgan înalt, cu spatele cât o covată, cu ochi gălbui, barba roșie, și cisme grele să tragă câteva ocale, stă tolănit pe nisip, cu mâna sub cap și privea unda Dunării. Un altul cu capul și cu picioarele goale, mereu mestecă borșul, iar al treilea, aruncă vreascuri sub jăratecul roșu al focului. Al patrulea dormea cu gura căscată suflând ca niște foale.

Depart, pe celălalt mal, printre gardul de nule și stuf cu care închisese gârla Mocanului,

năvăleă apa grăbită aducând în vâltoare peștii care se sbăteau să scape. Deasupra, ca niște hoți la pândă, se roteau pescăruși ușori, și când le veneă la îndemână, se repezeau în apă, și-și înșfăcau prada.

Sălcii bătrâne încununau malul cu ramuri verzi care în apropierea serei se făceau din ce în ce mai negre. În fund, pe grinduri se ridicau rotocoale de fum, răsunau glasuri și se vedeau herghelii de cai, cu capetele plecate, în fum, veniți să se apere de tăuni. Când și când, pe deasupra bălței care cu cât veneă seara se lumineă mai tare, greoi și leneși treceau bătlanii...

Dar Nichita și cu tovarășii lui nu se uită la toate acestea. Pe el îl chinuia un lucru: de-o lună nu mai pusese păhăruț de votcă în gură... De aceea stă tăcut și fără chef... și se gândeă cum ar face să aibă măcar un păhăruț de băutură.

Tăcură o bucată bună, borșul eră aproape gata; pe când flăcăii mestecau mămăliga, iată că Nichita ridică capul, își mișcă trupul, pironi ochii și privi vreme de câteva minute dunga apei....

— Ce-i? întrebă cel care mestecă borșul, vine vre-o lotcă.

Nichita nu răspunse. Apoi, peste puțin, lăsă capul în jos, îl clătină vorbind:

— Asta nu-i bine...

— De ce? întrebă cel care veghiase tot timpul să nu se stingă focul.

— Pentrucă iar cere Dunărea carne de om...

Pescarii cei tineri se uită unul la altul...

Crescuți pe malul mării negre, ei nu știau de una ca asta...

— Și cum cere carne de om?

— „Iaca așa... vorbi Nichita, în fiecare primăvară ea cere partea ei... Acuma, mâine, poi-mâine, ai s'auzi... că cineva s'a înecat...

— Ei asta se poate? vorbi cel mai tânăr...

— Și tu nu crezi? Poate vrei să-ți spun și-o întâmplare. Eu sunt și mai bătrân, și-am văzut ce poate Dunărea când îi vine toana... Nici eu nu credeam, dar acum s'au schimbat lucrurile.

Pescarul tăcu și pe fața lui răsări par'că o umbră de grijă. Câtăva vreme el nu vorbi nimic..., apoi deodată ridică capul și privi spre cei doi...

— Ați auzit voi de Clemencu?...

Cei doi se uitară unul la altul...

„Ei, dacă n'a mai fost și el pescar, dacă nu eră și el înotător și dacă n'a vrut să asculte, tot s'a înecat...

— Și cum? s'auzi un glas...

„Asta, Clemencu, începù Nichita, eră cel mai renumit pescar pe vremea când eu eram ca voi... Dar de înotător îi se dusesse vestea până 'n Constantinopol... Iaca să vezi. Mergea cu luntrea, și deodată, îmbrăcat cum eră, se arunca în apă. Cine nu-l știă, se speria..., dar el ca rața, îl vedeai răsărind cine știe unde.

Dunărea? o trecea de patru ori la rând. Odată, ci-că s'a îmbătat, și s'a luat la bătaie de-a spart capul unuia. Au venit cei de la poliție, dar el ce să facă... fuga la mal, și... huștiuliuc în Dunăre. Poliția rămâne cu gura căscată, dar el, începe să calce apa și la mijlocul Dunării, râdea

de ei și le făcea plecăciuni. S'au dus ei cu luntrea, dar cum să-l prinzi, dacă el se dădea la fund..

— Auzi... îi vorbi unul...

— Da... și să nu credeți că spun minciuni... Așa înotător era el... Dar am uitat... de câte ori nu se ducea afurisitul pe vapoare de pasageri, și când lumea era mai multă, el se făcea că a căzut în apă... toți țipau, alergau la bărci, și tocmai când aceia se săturau căutând, răsărea pe celălalt mal... Și... cu toate aceste, vezi, tot Dunărea i-a mâncat capul.

— S'a înecat?...

— Ba bine că nu... Era tot așa ca și acum în primăvară... Sunt poate 10 ani... Noi pescuisem și stam în spre seară, într'un grind... Cu noi era și un bătrân, moș Simion... Cum stam așa, iacăta că moșul ciulește urechea, ascultă și deodată se întoarce spre noi. Zice: Cere Dunărea om, acum care se duce pe valuri, s'a isprăvit cu el. Dar Clemencu care era acolo, se uită la moș, și râde.

„Iacă eu mă duc... și nu-mi pasă...”

„Ai s'o pățești; zise moșul...”

„Eu... Eu Clemencu: La Catarleț mă duc și beau și votcă dacă vrei... rămășag?”

— Nu, rămășag eu nu pui...

— Ei și dacă nu pui, eu tot plec să-ți arăt că nu mă tem. Și nu isprăvește vorba și se și repede la luntre, se pune la băbăici. Moșul se duce la el, și-l apucă de braț... Nu te duce Clemencule.

„Haide, pleacă de-aici”, strigă Clemencu... și a dispărut în noapte. Da, în seara aceea, tot că

și acum, Dunărea venea posomorîță și mugind, iar din valuri se ridică un glas amarnic.

A plecat el, a ajuns la Catarleț, a băut vutca și când să se întoarcă, pe la mijlocul Dunării, a venit un val și l-a răsturnat. Și atîta i-a fost... cum eră noaptea, vâltoarea l-a zăpăcit învîrtindu-l pe loc... Nichita tăcù, se uită spre dunga cenușie a apei!... Intinse mîna....

— Auziți cum mugește!

Pescarii ceilalți întoarseră capetele. ascultară. „Da... adevărat, vorbiră ei... uitându-se cu grijă într'acolo de unde venea glasul...

Nichita vorbi iar:

— Acum băeți, mâine să vă păziți...

— Numai mâine!

— Și mâine, și poimîne, până ce-o căpătă carne de om... Glasurile tăcură din nou... apoi într'o vreme borșul fù răsturnat într'un ceaun de unde pescarii, sorbeau liniștiți. Când stomacurile fură puse la cale, ei se traseră sub coliba de stuf, și se tolăniră pe iarbă înveliți în țoalele și pânza lotcilor...

Noaptea creșteă târzie, învăluind în beznele ei sălcii, maluri și ghiolurile lucitoare. O liniște adîncă, stăpîneă muțenia. Dunărea părea că se tot vaetă, dar acumă pescarii adormiseră și poate numai prin somn, purtau în minte, soarta bietului Clemencu.

EMANOIL BUCUTA

Jalbarul Bălții

Pârlita e un sat de baltă, care-și duce în nume și stema; iar Uzlina, o cherhana pe o mică ridicătură prăfoasă, deasupra undelor, poate cu câteva case de vălătuci dincolo de peretele neastâmpărat al stufului înflorit. Dar de la una la alta se leagănă leneșă Dunărea, în toată mărirea ei din pragul Mării, și între ele stau de pază, văzute de pretutindeni, și din orice loc altminteri, Cele Cinci Culmi, tainicele Beș-Tepè. Ce încărcătură de scumpătăți, acoperită cu o catifea verde și înfiptă în cinci țaruși de aur pe samar, aveă balaurul acela fioros al legendei pescarilor băștinași, în care Sfântul Gheorghe și-ar fi repezit sulia, de l-a încremenit aici cu zale aprinse între mălurile bogate în cotituri? Călătorul o vede și nu-și crede ochilor, de pe puntea care șerpuește prin toate aceste cotituri, când înainte, argintie și piezișe, cu două din gheburi ascunse, când numai decât îndărăt din plin și de jărat, și acum par'că pe un țarm, acum pe altul, tot mai vânăta de amurg, într'adevăr ca o nălucire de minune și de ispită, •pieritoare într'o bătae de pleoapă.

Pluteam pe acel braț larg de apă, într'o seară de sfârșit de vară. Fluviul eră cu desăvârșire nemișcat. Vaporașul nostru își tăia numai cu milă brazda lui de spume. Pe lespezile de undă, abia clătinate în urma noastră, se rostogolea iară și iară, dela un capăt la celălalt, luceafărul. Luna-nouă își poleia încet pârție.

Un braț se ridică pe lângă umărul meu și arătă ceva înainte. M'am uitat, fără să caut al cui eră. O lotcă repede fugea dealungul malului. Fugea așa de repede, împinsă și de val și gonită și de vâsle, că bătlanul care zbură în linie, puțin mai departe, deasupra, poate către cuibul lui de trestie din plaur, par'că o trăgea la edec. Și cum o țineam încordat în ochi, deodată a pierit.

— „Ai văzut-o cum alergă?“, răsă un glas chiar lângă mine. „Ai zice că a zărit umflându-și pânzele noui de cânepă galioanele turcești, la Isaccea subț cetățue, și se strecoară să dea de veste în toată balta”.

— „Dar ce s'a făcut?“ întrebai, fără să mă întorc, scotocind mereu locurile. Lotca nū eră nicăieri. Bătlanul cotise scurt peste stuf și pierise și el.

— „Ce să se facă? A intrat pe o gârlă și se duce acasă. Uite, vezi fumurile de colo din fund? Lasă, nu casele din dreapta! Acolo e Mahmudia. Drept în față, între deal și trestie? Intr'o vie de sus poate își pune acum palma crăpată streășină la ochi mama, se uită la vaporașul nostru și își zice că cine știe pe unde trebuie să rătăcesc și eu așa. Și nu-și închipuie că la lotca de-adineauri, care pe înopțate are să fie •

scoasă pe nisip subţ ferestrele noastre, am privit de aici numai cu două ceasuri mai de vreme, şi m'am gândit la ea. Satul e Lacul-Albastru, Moroghiolul".

— „Eu n'am văzut nici o gâră", murmurai înciudat.

— „Multe le-am trecut, şi nici n'ai bănuir. Uite şi-acuma a fost una aici. Şi după salcia despicaă de colo e alta. Le vezi? Nu! Pentru asta trebuie ochiu al locului. De unde suntem, până la Vâlcov şi la Alioşi, peste toată furca uriaşă a Deltei, cruciş şi curmeziş, şi mai spre Miazăzi, pe lângă Dunavături prin Razim către marile vaduri pescăreşti dela Jurilovca, lotca umblă pe ulicioare de apă, prin şanuri pierdute, peste tăieturi în plaur, printr'o plasă încălceită drăceşle. Ce-i trebuie ei marile căi de vapoare sau cele câteva colţuri ale agenţilor la pândă, ca vidra, când subţ apă şi când de pe vre-o noadă de grind, după contrabandele de peşte? Iar dacă unul mai isteţ se furişează înăuntru pe vre-o ascunsă aţă a paianjenului şi începe să încurce drumul oamenilor, o lovitură de lopată în moalele capului, căzută dintr'un desiş, îl face s'o uite pentru totdeauna. Balta i-a celorlalţi, şi ei nu-i descopăr nimănu tainiţele, nici nu-i slobozesc zăvoarele.

„Pe unul ai să-l întâlneşti la cherhanaua Uzlinei. Il cunoşti pe Ivoli Ivanov, sărătorul de peşte? E un bătrân acum, cu părul alb, ieşit plete şi inele de subţ căciula de oae turtită. Poate că cu hainele de pe el a venit acum douăzeci de ani dela Miazănoapte. Mai multe petece n'ar încăpea, cu oricât meşteşug, pe ele. Cis-

mele nu le scoate, cât ține toiul peștelui, nici noaptea din picioare. Cu un litru de rachiu, despică la ciortan, șalău și văduviță, odată cu cuțitul de jos în sus peste burta peștelui, și altă dată înăuntru, în cele două jumătăți deschise, ca să radă și să arunce măruntaele, ia dintr'un maldăr de sare, pune deasupra, închide și așează într'o puțină, aplecat peste acelaș loc pe masă și cu aceleași mișcări, optsprezece ceasuri pe zi în șir. Dacă îi dai doi litri, lucrează douăzeci de ceasuri.

„Cu el nu poți vorbi. N'are ce-ți spune. Nici n'a învățat vre-o iotă românește. În limba lui nu e mai vorbăreț. Să-l asvârli în apă, nu cade la fund, într'atât îl țin grăsimile și putoarea de pește deasupra. Numai pe sub scaune se răstoarnă după ce a tropăit prin cârciuma de lemn, cântând cu clondirul de spirt în mână. Acolo doarme mai de obicei.

„Iar dacă i te oprești înaintea și-i spui ceva, ridică de peste toată carnea aceea însângărată, la tine, doi ochi negri plini de lumină bună, un zâmbet sfânt și o barbă curată și subțire la fir ca a icoanelor care se plimbă pe Volga și pe la târgurile dela Nijnî Novgorod, că tacî tu acum și-l privești înfiorat. Ce are în toată ființa lui, de zdreanță omenească la vînt, bătrînul acesta, maestru lemnar de lotci pe vremuri în Rusia, de meserie evanghelică, și care peste cinci ani are să fie de șaptezeci, că te năvălește sfiala lângă el? De ce te îneacă unda aceasta amețitoare de singurătate a bălților?

„Unul sunt și eu. Acum n'ar mai părea. Și am dus și eu năvodul pe lotci, m'am bucurat de

câtă vietate a căzut în mătîță și am ajutat la trasul frânghiei pe cric. Am bătut și eu cu ghionderul în rădăcinile de sălcii, ca să izbucnească de pe dedesupt peștele pitit, și mi-am lăsat după el tarbucul. Și eu am umblat la pescuitul cu carmace. Am tras cu pușca lui tată-meu întâiu după ceapări mari de baltă și pe urmă, după ce m'am spurcat la pulbere și alice, m'am rătăcit prin păsăretul de primăvară venit de pe alte țarmuri și nu m'am întors cu săptămânile acasă. În copilărie, când mă pierdeam prin stuf, pe la noi prin Lacul-Albastru, și, după un tropăit înfundat, un cap de armăsar dobrogean, înalt și cu coama sbârilită, cum nu se mai pomenește astăzi, își făcea loc prin trestiş la mine, mă privea cu ochii speriați o clipă și apoi o rupea în galop deadreptul, în stâlpi de apă aruncați în toate părțile, am învățat și eu să prind sălbăticiunile acestea mândre cu arcanul și să le călăresc pe deșelate, până la astâmpărarea lor și la desgărdinarea oscioarelor mele.

„Și mai cu gusturile mele, mai cu treburile tatei, am trăit toată viața de apă, am bătut toate unghiurile, cu tovarășii bărboși sau de capul meu, și nu știu dacă a rămas pe aceste seninuri, bordeiu, în care să nu intru, și om, cu care să nu leg vorbă. De atunci am văzut ce bun a fost Dumnezeu, când a lăsat să curgă în albiei apele și să se umple fără asemănare cu hrană ușoară, pe aci într'o margine pustie, și cât de răi oamenii, cari vin de departe, fără iubire și lacomi, ca să stoarcă în teascurile minci-

noase a'le legii, toată grăsimea locului cu toată hărnicia de zdrobeală, a brațelor.

„Am fost mai târziu pe la școli. Dunărea până la Severin o calc în toată luna odată. Mi s'a mai lărgit mintea și m'am mai ciocnit cu lume. N'am mai putut să rabd. Și dacă o ușă de slujbaș nu se deschidea, când chemam de afară, am început să și bat. Uneori, alături de vânători de păstrugă și nisetru, necăjiți, am scos câte una din țâțâni. Altădată noaptea am și bușit pe câte un netrebnic, semeț pe șapca lui seacă și hrăpăreață, cu pajură. Cât am putut, am ajutat, și de multe ori cu un cuvânt între răzvrățiți și o mijlocire hotărîtă, unde se cuveneă, am oprit răscoale. Am făcut și nebunii ca să nu las să se făptuiască o nedreptate.

„In războiu păzeam, după ce pierdusem Dobrogea, malul pe aici. Bulgarii erau dincolo, pe înălțimi sau prin sate. Ne vine într'o zi vorbă că în Pârlita se mărită o fată. O cunoșteam bine. Și știam și pe cine aveă drag și auzisem și cu ce urît trebuia să se însoțească. Peste Dunăre veștile treceau prin ceață neîmpiedicate și fără zgomot, ca păsările. Poate că a venit cu ele, îngrijorată, și o chemare ! De-ai noștri de-o lature, de-ai noștri dincolo. Iar la mijloc, drumul bătut al vieții noastre.

„Eră o seară timpurie de toamnă umedă. Ne-am vârit vre-o zece în bărci. Știam locurile ca în grădina tatei. Am alunecat nezăriți de cealaltă parte. Ne-am târit pe ridicătură, ne-am lăsat în balta din jurul satului și am trecut-o în picioare, în apă până la piept, cu puștile și

cartuşiera în mâini, deasupra capului. Dacă ne descopereau ,nu mai scăpă unul.

La ieşire, ne-am stors puţin de udătură, ne-am cercelat armele şi ne-am risipit pe uliţi, cu vorbă să ne întâlnim la biserică. Unul câte unul ne-am strâns gâfâind pe la ferestre. Înăuntru eră lumină mică ,după poruncă, de teama sentinelelor noastre. Slujba începuse. I-am scos pe toţi afară şi i-am dus în buza puştii până la bărci.

„Pe mire şi pe ai lui i-am lăsat legaţi pe mal. Nunta am mutat-o, cu mireasă gătită, care nici nu doreă mai mult, cu popă în odăjdii, cu părinţi, nuntaşi şi cu doi prizonieri, găsiţi gură-cască între ei, mai de voe, mai de nevoe, dincolo între Români. Camarazii ne aşteptau cu sufletul la gură. Şi am făcut, dupăce am înduplecat şi pe părinţi, nuntă mai bună, la noi, cu iubitul fetei, care eră soldat în plutonul meu, din Pârlita şi el, şi păşise şi cel dintâiu pragul bisericii. Le-am fost naş. Şi am răs cu poftă din adăposturi, când a doua zi, de necaz, Bulgarii au tras în deşert o jumătate de ceas cu mitralierele.

„Pentru aceste toate, şi pentru altele, Stăpânirea îmi zice, mai în glumă, mai în ciudă, jălbarul bălţii, şi se uită după mine pe sub sprâncene. Mă urmăreşte. Pune poate să măture în fiecare dimineaţă o carceră de temniţă şi să-i încerce zăbrelele, pentru mine. Pe unde am dat eu azi, mâine s'a şi înfiinţat îscoada. Pe când stau aici de vorbă, cinevă, jos în cabină, îmi întoarce pe dos buzunarele şi-mi pipăie căptuşeala mantalei de ploae.

„Dar nu e nimic. Mie-mi rămâne iubirea oa-

menilor. Și rostul meu pe această frumoasă lume dobrogeană.

„Cu altul din acești stăpâni ai bălții ai să te vezi în Sfântu-Gheorghe. El e altamanul care bagă întâiu cuțitul în morunul atunci tras în lotca zbătută să se cufunde, și strigă : „Icrana!” Ce suntem noi alături de el ! Niște biete rându-nici de streășină, lângă pescărușul puternic, țipând în furtună, al Mării, cu o fâlfâire de aripă albă, lungă cât lotca. Voinic, îndrăzneț, frumos, nevinovat și bun. Nu știi povestea altamanului și a icoanei Maichii-Domnului, aruncată apoi pe renie de valuri?”

Eu ședeam tot ca la început, cu mâna strânsă pe vergeaua balustradei, și mă uitam înainte. Glasul vorbea lângă mine, liniștit și pătimăș, pe rând. Nu m'am mai întors, să văd al cui eră, faptura tânără care cântă cu el, ca dintr'un naiu cu țevi tăiate din toată trestia bălții, gâlgâind de plâns ori de țipete de biruință și de mândrie. Ar fi fost zadarnic. Nu l-aș mai fi deosebit.

Se înnoptase bine. Abia dacă se mai zărea deasupra noastră, într'o fășie a felinarului verde din coastă, cu fața lipită de geamul odăiței lui din catarg, silindu-se să vadă, chipul ofițerului dela cârmă. De mult secera lunii căzuse roșie pe șesuri. Tavanul cu stele ne fusese luat de peste capete. Goneam în întuneric și păclă, pe lângă ostroave, sau în larg, sau numai la o prăjină de zidul de sălcii al Deltei, urmărind firul apei printre bancuri și primejdii.

Nu mai aruncă nimeni sonda. Câteodată, la răstimpuri neașteptate, șueram lung a spaimă

din fluerul de abur dela gâtul coșului. O flacăra fâlfâia, cu cearcâne de pulbere, aprinse și apoi tot mai albastre, par'că neținută de nimic, în văzduh, departe. Dintr'acolo auiă încoace câte un strigăt sfâșiat. Era ca și cum ar fi ieșit din acea gură rotitoare de foc. Apoi ne cufundam iară în taină și în foc. Povești de vitejie, de iubire și de moarte, în colibi de grinzi călăfătuite, pline de sfori, cârlige pescărești și fum, de viață tihnită ca cerescul cleștar al Mării, de lupte cu valurile, de scăpări minunate din vânzoleala vijeliei plesnită de grindină și de fulgere, își țeseau firul mătăsos, cu toată această vedenie alergătoare, în războiul bătut pe gânduri de mâna de umbră a Noptii.

Și zburam, bizuindu-ne în priceperea căpitanului și în norocul drumețului, către Marea-acea-Mare, cu singurele noastre două felinare de veghe, pe brațul stins și închis la ceasul acela vaselor. Trebuiă să ajungem înainte de miezul nopții la Sfântu-Gheorghe.

Vestitorul Furtunelor

Când lopătarii au pus mâna pe vâsle, ca să ne avântăm spre inima deltei, nici-un nour nu păta limpezimea cerului. Adăpostite la umbra şirurilor de trestie, ghiolurile şi gârlele îşi păstrau răceala undelor, cu tot incropul soarelui de Iulie. Nici-o şoaptă, nici-un foşnet de papură sau trestie, nu dădea de bănuiră că pe undevă se strecoară, cumva, o boare de vânt ! Cu pieptul desfăcut, cu braţele goale, cei doi lopătari ruşi, vâsleau tăcuţi, fără să scape un sunet din buzele strânse, ca şi când n'ar fi ştiut să vorbească...

Indeplineau slujba de adevărate motoare, întrebuiţând, în loc de benzină, câte o înghiţitură de votcă, pe care o ţineau la îndemână, într'o ploscă destul de încăpătoare.

Deşi purtau lotca, cu multă dibăcie, printre cotloanele cele mai salbatice, totuşi nu dădurăm peste nici-un fel de vânat. Par'că apele ar fi fost otrăvite, aşă nici-o vietate nu se ţinea pe acolo. Nici măcar un stârc, cu sborul lui molatec, nu trecu deasupra noastră.

— Ce Dumnezeu? — întrebai pe unul din lo-

pătari — a dat boala 'n păsări, de nu se vede nici-o urmă de vânat?

— Cum să găsești păsări, prin părțile astea?! se miră lopătarul. E prea adâncă apa și prea limpede... De unde să găsească de mâncare.... sălbăticiunile? Mai bine eră dacă ne îndreptăm spre Pardina. Acolo sunt mii. Tot felul de jigăni și rațe, și găște, și becați, și tot ce vrei.

— Să mergem la Pardina — zisei, strângând patul puștei.

— N'avem timp să mergem acolo, că ne prinde furtuna! — se amestecă celălalt lopătar, care se și uită cu băgare de seamă spre miază-noapte...

— De unde știi că vine furtuna? — îl întrebai, cuprinzând dintr'o privire, tot seninul cerului.

— Cum să nu știu?! Uite ceapârul cum vine spre noi!...

— Care ceapâr?... Ce tot vorbești? — mă încruntai la Rus.

Dar el fără să se supere deloc, îmi arată cu mâna spre miază-noapte.

— Uite!... Vezi acolo, pasărea ceia. — Uită-te bine... o vezi? vine spre noi... E ceapârul...

— Cum ai zis: ceapâr? Ce-i asta ceapâr?, întrebai, nedumerit, uitându-mă spre miază-noapte.

— Ceapârul'. Nu știi?... E o pasăre. El nu se vede decât când s'apropie furtuna... Când vei vedea ceapârul, să știi că și vine furtuna.

Râsei de credința lui de om sălbatic, și căutai să descopăr spre miază-noapte, pasărea pe care o pomenise.

Deasupra unei estompări ușoare de nori, o zăriei deslușindu-se tot mai mult, din desimea zărei. Se mărea din ce în ce, conturându-se tot

mai clar, tot mai definit, pe fondul albastru al cerului. Înaintă de-abia, legănându-se în plutirea liniștită a vulturului. Da, cu cât se lăsă mai jos, își schimbă înfățișarea, semănând mai mult cu un cocor sau cu o altă pasăre din neamul picioroangelor. Se cunoștea însă că e cu mult mai mare, și cu mult mai deosebită de cât aceste păsări călătoare.

Deodată vârfurile papurei prinseră a se clătină ușor.

— Uite, vezi?... Incepe și vântul! — spuse, cu oarecare mulțumire, lopătarul care îmi arătase pasărea.

Și atunci, văzui cu grijă și foarte surprins că, dispre miază-noapte, norii porniră să se ridice, în rotocoale întunecate și repezi, ca fumul de păcură când arde.

Pasărea înaintă, acum înspre răsărit, așa de grăbită, că par'că ar fi alungat-o, din urmă, amenințarea norilor. Pe nesimțite, vântul se înțetise cu totul. Valurile gârlei ne purtau lotca, în toate părțile, săltând-o supărător. Papura se îndoiă așa de tare, încât sărută apa, cu vârfurile ei simțitoare.

Nu scăpam pasărea din vedere... După ce se afundase cu totul spre răsărit, o văzui făcând o roată largă, apoi luându-și avântul iarăși spre noi. Acum sbură jos de tot, și nu știam dacă sub ea, papura se aplecă de bătaia vântului, sau de fâlfâirea aripelor uriașe. Când trecu în curmeziș, căzând în bătaia razelor de soare, penele ei căpătară strălucirea fulgerului, și îmi părură o pasăre măiastră, venită din altă lume.

Norii, lățindu-se peste adâncimile cerului, în-

tunecară lumina soarelui. Sălciile și toată pupura ghiolurilor și a gârlelor eră răscolită și sfărâmată de puterea năpraznică a vijeliei. Și în tot pustiu al cerului, singură, numai pasărea plutea strălucitoare. Lopătarii se opinteau din răputeri să ducă lotca la adăpost, înainte de a începe ploaia.

— Trebuie să ajungem îndată la Somova... Acolo dăm de-o cherhana, și scăpăm de udeală — mă îmbărbătară cei doi Ruși, pe care îi priveam cu drag și cu încredere, dându-le viața pe mâna lor.

Infruntând furtuna, pasărea se afundă tot mai mult în adâncime. Rupea desimea norilor, și când fulgerile începură să brăzdeze cerul, părea că scăpărăturile eșiau din atingerea sfârșurilor aripei de fruntea încruntată a norilor.

Când o pierdui cu totul din vedere, oftai cu gura plină de vânt :

— Păcat că n'a trecut mai jos... Li trăgeam un foc. Ce pasăre ciudată!... N'am mai văzut așa pasăre, de când umblu la vânătoare... Cât aş fi dat s'o împuşc !

— S'o împuşti!?... Vai !... Ai face cel mai mare păcat ! — se supără lopătarul care îmi arătase, cel dintâiu, pe vestitorul furtunelor.

— De ce aş face un păcat? — îl întrebai mirat.

— Apoi ce ne facem noi, pescarii, fără el?... Cine ne mai vesteşte apropierea furtunei? Mai ales pe mare, ce ne-am face noi?... Ne-ar prinde furtuna, în mijlocul drumului și acolo ne-ar rămâne oasele.

O răsbuneală de vânt erà să ne răstoarne
lotca. Acum nu-mi mai veni să râd de credința
de sălbatec a lopătarului, și îmi pironii ochii
în adâncimea norilor, în care se afundase acest
straniu sol, trimis de Impărăția întunecată a
furtunelor.

I. SIMIONESCU

Constanța

Cei cari pentru întâia oară se îndreaptă către coasta de răsărit a Dobrogei, când au trecut de Anadalchioi și privesc nerăbdători pe fereastra vagonului, scot, fără să vreă, aceiași vorbă: Marea ! Thalassa ! Thalassa.

Deodată se văd la orizont, numai două dungi late, trase cu pensonul, într'o sinuositate lăsată de dealul ce oprește privirea : una sinilie mai sus, alta verzuie mai jos. Pironește privirea și orașul ce le apare ca un tablou din alte lumi.

De lângă mare, acum întinsă cât vezi cu ochii, se ridică o îngrămădire de case cochete : cazinoul și catedrala din capăt, geamia ce dă peisajului un colorit oriental, palatul domnesc cu acoperișul roșu. E o priveliște ce nu se găsește prea des aiurea, în țări mai depărtate și mai vechi.

Peste tot soarele meridional aruncă puternica-i lumină, dând culorilor mai multă strălucire, iar cerul albastru, albastru-intens, completează decorul plin de farmec.

Suntem adeseaori înclinați să ne aducem cri-

tici prea aspre, ce ajung uneori la o desconsiderare a muncii proprii. În patima orbitoare, aruncăm asupra trecutului, un val de negare a oricărui progres. „Totul e de refăcut, căci nimic de până acum nu e cu temeiul săvârșit!” Constanța e unul din multele puncte din țară, care dovedește ușurința acestei judecăți asupra zilei de ieri.

Nu cred că se poate aduce, nici din țări cu o gospodărie veche, nici chiar din America plină de minuni, multe exemple de o mai repede prefacere a unui oraș, cum s'a întâmplat cu Constanța.

Ce-a fost aici mai înainte, ne-o spun călători de odinioară. Pe vremea călătoriei lui Moltke, eră un mic port. Mai târziu ceva, spiritul întreprinzător al englezilor n'a putut neglija insula de grâne dela gurile Dunării, prețuită mai înainte de Romani ca și de Genovezi. Ei au construit ia ferată Cernavodă-Constanța, pentru ca să pompeze nu numai grâul dobrogean, dar și ceva dinspre România.

Constanța deveni astfel un slab port de încărcare. Așa l-am găsit în 1877: un mic port rudimentar, cu un cheiu de lemne, nu mai lung de 200 metri și o magazie cu două etaje, clădită în 1864, pentru depozitarea grâului. Valurile băteau cu furie stâncile de lângă locul unde s'a construit Hotelul Carol, așa încât multe corăbii, atrase de curentul nestăpânit, se sdrobeau de colți ascunși sub apă.

Așa eră când Dobrogea ne-a revenit cu ceva mai puțin de jumătate de veac în urmă. Dacă până atunci Constanța eră numai a Dobrogei, de

atunci ea devine singurul port de seamă al belșugului de grâne din România toată. Eră fereastra prin care puteam respira aerul de libertate. Și ne-am pus pe muncă.

Dela 1881 s'au făcut studii, iar dela 1895, abea un sfert de veac în urmă, s'au început construcțiile. Ca din pământ a răsărit un port modern, al doilea pe întregul țărm al Mării Negre, venind imediat după Odessa, construit cu atâta vreme mai înainte.

Constanța e și un semn al muncii, științei și destoiniciei românești, căci început sub inginerul Cantacuzino, el a fost conceput și adus la îndeplinire numai de către ingineri români.

Compară cineva planul Constanței din 1896, cu acel de azi. Nici nu e de recunoscut. Vechiul golf dinspre sud-est, a devenit portul plin de viață de acum. Un dig lung de 1400 m., îl adăpostește de valurile dinspre Nord-est; alte diguri mai mici încheie dinspre sud, bazinul de 60 ha., în care pot intra vasele cât de mari, căci adâncimea apei este de 9 metri. Chiar uriașele transatlantice au început să pătrundă în el. Pe când mai înainte farul vechiu nu aruncă semne decât până la 9 mile, lumina celui de azi, așezat mai adânc în mare, la capătul digului, e zărit la 12 mile.

În port se înalță, ca niște căldări asiriene, silozurile, enorme magazine ce pot adăposti până la 140.000 tone de cereale, pentru construirea cărora s'a cheltuit peste 10 milioane lei aur.

La marginea mării sunt înșirate 40 de rezervoare, ca niște baloane, cu un volum de aproape

200.000 metri cubi în care este depozitat petrolul, destinat exportului.

În interior sunt anumite cheiuri pentru cărbuni, pentru cereale și vite. O ramură de drum de fier trecând printr'un tunel, se desparte în alte ramuri mai mici, resfirate în jurul portului, tot atâtea artere ce varsă bogățiile noastre în vapoarele care așteaptă să le ducă în lumea largă. Peste tot s'au cheltuit până în 1916, aproape 70 milioane lei aur.

Portul însă ar fi fost mort, dacă nu eră în legătură cu restul țării. Și atunci s'a așternut, între 1890 și 1895, peste Dunăre, acel pod, monument al științei ingineresti române, citat ca cel mai lung pod din lume până acum câțiva ani, continuat prin viaducte lungi și prin podul mai scurt de pe brațul Borcea.

Viața a început să gâlgăie, contactul cu lumea întreagă fû deschis. Dela 75.000 tone cât s'au exportat prin Constanța în 1899, exportul se ridică la peste un milion și un sfert de tone în 1913. Petrolul cu derivatele lui, ține fruntea.

Circulațiunei din port îi corespunde o întindere de exploatare și de fabricare în interiorul țării; una cu alta merg mână 'n mână. Importanța portului crește, de când elegantele vapoare românești, iuți și comode, scurtează drumul spre Constantinopole. Constanța devine un loc internațional, legătura apusului cu orientul. Timid la început, pavilionul românesc fâlfâie mai adânc în urmă. Vapoarele de călători, unele din ele cu o putere de câte 7200 cai vap., ajung până la Alexandria în Egipt, poposind la Tarigrad

și Pireu. Vapoarele noastre comerciale, Carpații, cel mai puternic, ajung până la Rotterdam, înconjurând Europa.

În 1913 peste 1100 de nave au intrat în portul nostru, cu un tonaj de aproape 1 milion jum. de tone. Un cablu submarin leagă Constanța de Constantinopole, atrăgând spre noi cumpăna de greutate a relațiilor internaționale.

Aceasta este minunea ce se oglindește astăzi în luciul mării, minunea înfăptuită în scurt timp aproape numai prin munca noastră proprie.

Dintr'un orașel cu câteva colibe de pescari, acum aproape un veac, pe urmele vechiului Tomis, ale cărui ruine au fost găsite chiar lângă port, se înalță un oraș din ce în ce mărit, plin de viață.

Casele nu-și mai găsesc loc dealungul mării: au început să se ridice și să se întindă până la Anadachioi, ca o mare în flux, semn al trăinicieii și al mișcării omenești.

Deși mai mult comercial, deși, ca mai toate porturile din lume, adunătură de nații diferite, începe încetul cu încetul, să răsară și colțul unei seminți sănătoase de cultură națională.

Școlile numeroase, cheamă generațiunea tânără, spre cunoașterea trecutului, legându-le strâns sufletește pe pământul ce a fost de mult al nostru. Profesori destoinici, care își înțeleg marele rol cultural ce-l au pe lângă acel al meseriei, s'au strâns grămadă și se pun pe lucru. Una din cele mai bune reviste regionale, în Constanța apare „Analele Dobrogei”, cuprind în fiecare număr însemnate contribuțiuni la cunoa-

șterea complectă a provinciei noastre transdubiene.

Un muzeu regional, cu atâtea condițiuni bune de dezvoltare, e pe cale de a se înfăptui.

Dacă până acum, Constanța a luat dezvoltarea în care se găsește azi, servind drept port nu mai vechii României, în viitor singurul port, de bușeu natural al tuturor bogățiilor unei țări atât de variat alcătuită, ca a noastră, va lua o extensiune cu totul deosebită.

Condițiunile naturale îi indică această cale, iar trecutul muncii românești este o cheazășie sigură de progresul ce-l așteaptă.

Pe lângă port, Constanța este și singurul loc de recreațiune la malul mării. În această privință însă este multă silă. Constanța trebuie să rămăie numai portul necesar vieții țării. Vilele pentru vară se vor mută, fie la Mamaia, cu plajă restrânsă, fie la Tekirghiol, mai pitoresc, dar mai ales, mai spre sud, la Balcic și Cavarna, unde sunt toate condițiunile de întemeiere a unei stațiuni chiar de iarnă. Farmecul unui peisaj plin de contraste, plaja întinsă și adăpostită, temperatură medie anuală blândă, fac acest colț românesc propice pentru o stațiune climaterică maritimă, liniștită, întremătoare. Constanța trebuie să rămăie cu viața sgomotoasă, intensă, de port, semnul nu numai al belșugului țării, dar mai ales al destoiniciei muncii românești din trecut ca și din viitor.

La mare

Pe-o arșiță ce cade de sus ca o pedeapsă, părăsim Mangalia — unde luaserăm dejunul sub niște arcade de lemn, servind mai mult noi înșine ca ospăț celor mai nesuferite dintre găze — o părăsim, apucând calea ce merge către Sud, înspre Caliacra și Balcic. Trei automobile ce târăsc după ele câte o lungă coadă de colb răscolit, gonesc pe un drum cafeniu de țară, străbătând vertical această Dobroge aridă, unde petecul de umbră e mai rar ca un diamant. Unde sunt peisagiile umede și împădurite din alte regiuni ale țării?! Pe aici e uscăciune, îți vine să zici deșert, de n'ar fi, cât ține zarea, șirele de stoguri, care mărturisesc că fertilitatea nu lipsește chiar în gradul care ne-ar părea. Totuși impresia de dezolare stăruiește înainte și priveliștea ar fi ucigătoare, de nu s'ar tivl la orizont pământul c'o dungă de albastru — siniliu, — marea, care ne întovărășește în cursa noastră, la o distanță care-o ține aproape mereu în vază.

Marea! Fără să ne poată ajunge cu briza

ei răcoroasă, ne înseninează totuși sufletul cu culoarea ei liniștitoare !

O privisem vreme îndelungată, din diferite puncte ale coastei. Dela Constanța, dela Techirghiol, în sfârșit de pe digul Mangaliei, de unde e par'că și mai frumoasă, înfățișând ochilor un albastru sincer, intens și necorcit de veleități de verde sau de reflecte metalice. Albastrul așa cum l-a făcut Dumnezeu, când a vrut să-l deosebească bine de orice altă culoare !

Acum marea e mai departe, dar așteptăm momentul când ne vom apropiă iarăși de dânsa, la un deget de valurile ei mai avansate...

Călătorim încă o oră-două în aceleași condiții de arșiță salbatică, prea puțin îndulcită de vântul mașinii. La un moment dunga albastră se scufundă sub orizont și nu se mai vede nicăiri decât întinderea pustie a pământului, până la un loc interesantă prin acele gheburi curioase, prin acele movile, care după unii ar fi morminte seculare, după alții vechi posturi de observație.

De partea mării dispărute se rotunjește însă un ochiu de apă, albastru-spălăcit. Este un lac vestit prin tezaurul său de raci, — și anunță Șabla, cea dintâiu așezare dela Mangalia în jos. După puțin intrăm în această localitate, în care tenacitatea bulgărească va avea pe viitor să lupte cu coloniștii din Macedonia. Un sat respingător prin întreaga lui înfățișare : case de culoarea noroiului — adevărate temniți cu ferestruici lili-putane suite lângă acoperiș — ogrăzi fără urmă de grădină și înconjurare de ziduri făcute din bolovani necimentăți. În sfârșit scăpăm din cu-

prinsul acestei aşezări asiatice şi eşii din nou în câmpul fără case, avem impresia binefăcătoare a unui liman... Dela Şalba apucăm oblic spre mare. Terenul se pavează incomod şi oboşitor cu sfărâmături de stâncă, înfipte solid în pământ. Automobilele se opresc şi trebuie să străbatem cu piciorul o lungă pantă pietroasă, subţ săgeţile unui soare ce nu se dă bătut. Niciodată n'a fost mai aşteptată apariţia mării, care în sfârşit, soseşte prietenoasă, înconjurându-ne, căci mare e şi la stânga, mare e şi la dreapta, fiindcă pământul pe care avansăm este o limbă înaintată în nemărginirea apelor, e capul Caliacra însuşi. Un far care domină prăpastia marelui, se nălţă ca un drapel de cucerire în lupta dintre elemente.

De-acum linia călătoriei noastre se încovoae ca şi marea, urmând curba golfului de argint. Şi numele este bine dat, căci albastrul închis de mai înainte, în această adâncă scobitură se preface într'o imensă oglindă luminoasă...

După o scurtă oprire în Caverna — care posedă mai mult confort de cât Şalba, însă nici o notă personală, fie chiar una respingătoare, — o pornim întins cătră Balcic. El ne va despăgubi boereşte de toate neplăcerile suferite. Până acolo, aceiaşi cărare prăfuită, la nivelul câmpiei monotone. Însă soarele e mai puţin fierbinte, iar lumina lui capătă clipă cu clipă tonurile roşiatice ale declinului. Marea ne este dosită de un uşor parapet cu pretenţii crescânde de colină. La un moment dat obstacolul se curmă, lăsându-ne să privim minunata privelişte a capului Caliacrei, care văzut din depărtare, pe fondul

lui de safir, pare un pământ al făgăduinții, din care totuși n'am știut — două ceasuri mai de vreme — cum să plecăm mai repede...

După o cotire înspre stânga, mașinele frânează pentru a nu se prăbuși în valea abruptă unde scoboară drumul prefăcut în șosea. Abea acum ne dăm seama cât de sus ajunsem de-asupra nivelului mării. Incep să se ivească locuințe. Sunt cele dintâiu case ale Balcicului, care descinde pe trepte pitorești până jos, la mare.

În interior, Balcicul este o țesătură de uliți întortochiate, orientale. Are însă câteva edificii frumoase, cățarate îndrăzneț pe coastă, și mai ales te strămută îndată în feerica lume a poveștilor, cele câteva minarete ce se 'nalță elegante în văzduh. Fără să mai pomenesc de ceiace dacă n'ar fi, nici Balcicul n'ar mai fi aceia ce este, — podelele ușor clătinate ale mării azurii, care întinzându-se în adâncurile depărtării, taie cu o brazdă perfect rectilinie albastrul mai decolorat al cerului.

Dacă marea e frumoasă s'o privești din Balcic, nu mai puțin Balcicul câștigă sută în sută să-l privești de pe mare. Dela această distanță neregularitățile lui dispar, locurile sale virane se împlinesc, edificiile se aliniază într'o splendidă serie de etaje ce se ridică dela suprafața apei, până în vârful coastei. Ne grăbim până nu se întunecă să facem o raită cu bărcile și să contemplăm amfiteatrul orașului dela o depărtare de țarm. Soarele își facea cele din urmă împachetări de raze, apunând, — din nefericire nu în mare pentru a o asocia și pe aceasta la apoteoza asfințirii, ci de partea uscatului.

Din mare va răsări însă luna, dar care, fiind desăvârșit rotundă în seara aceasta, va mai întârziă puțin. Suntem nevoiți să renunțăm a-i saluta apariția de pe apă sau măcar de-a fi prezenți pe țărm, trebuind a ne ocupa scaunele la un banchet în grădina publică a orașului. O vom privi mai târziu, când va revărsa de sus cascade abundente de lumină, împânzind nemărginirea mării, de aur și de vrajă. Deocamdată ne zorim a ne întoarce la mal, folosindu-ne de distanța ce încă mai rămâne, pentru a ne umple privirea și sufletul de priveliștea măreață, care scade pe măsură ce ne apropiem...

În sunet de muzică militară suim treptele de piatră, care conduc pe terasele grădinii publice,— despre care se spune c'ar fi fost pe vremuri parcul unui beiu cu multe cadâne.

În fund, într'un fel de galerie deschisă, se desiră o masă îmbelșugată. Ne isbesc printre alte tipsii încărcate, acelea pe care se înalță movile roșii de coloarea tomatelor, dar care nu sânt de cât farfurii cu raci de Șabla, aduși grămezi în cinstea noastră. Oaspeții se năpustesc cu atâta poftă asupra acestei mâncări suculente, că multă vreme nu se aude nimica din obișnuita gălăgie a meselor cu lume multă.

Incepură tocmai discursurile, când cineva mă invită să privesc spre stânga, printr'un luminis al crângului. Feerie ! Luna se vedeă rotundă în depărtare, domnind peste o mare care scotea văpăi. Ai fi zis un decor de teatru, o pânză superbă de maestru ! Căci acesta e paradoxul : o pictură e atunci desăvârșită când o confunzi cu însăși natura, iar un peisagiu al naturii, atunci

când îți vine să zici că e pictat ! Paradox aparent firește, când stai și te gândești că o condiție a operei de artă e să nu fie artificială, și un adaos de valoare al frumuseților naturii e să pară aranjate de-o mână de artist !

A doua zi, de dimineață, coborîm iarăși la țarm, cercetând câteva colțuri mai repute și vizitând între altele vila ce și-o construiește regina României, după indicațiile Ei. În afară de câteva note orientale, printre care un turn în formă de minaret, e același stil ca și la Bran sau Cotroceni, un amestec original de elemente românești și bizantine, — un stil care ar putea să reprezinte un început de epocă în arhitectura și mobilierul nostru, deoarece cu toate elementele împrumutate, ansamblul este tot nou și personal.

La mal de tot, aproape de frământarea valurilor, dedesubtul unui arbor secular, oblic ca turnul dela Pisa, regina și-a instalat un jeț de piatră, — parc'ar fi tronul depe care împărțeau judecata, în mijlocul naturii, voevozii și stăpânii de demult... Acum e locul de visare al unei domnițe artiste, din care poate că și judecă câteodată, fără sancțiunile de odinioară, lucrurile și oamenii în mijlocul cărora i-a fost dat să viețuiască...

Sfârșind cu cercetarea ungherelor mai frumoase îmi ațintesc iarăși privirea asupra mării infinite. Aceiași întindere fără de hotare, aceleași serii de valuri care se îmbrâncesc până la țarm, aceiași poveste monotonă care repetă aceleași episoade și care dela o vreme nu-mi mai spune nimic....

Coasta de Argint

Există în țara noastră un ținut de o frumusețe de basm. Avem o fereastră deschisă spre feeriile Orientului, fereastra prin care nu au privit decât pictorii noștri și artista de o înțelegere atât de subtilă a frumusețelor naturii, care e M. S. Regina. Avem mica noastră „Rivieră” sau „Crimeie”. Un crâmpeiu de Mediterană, — încrustat în modestul nostru țărm de mare, — plin de pitoresc al reliefului, îmbibat de atâtă lumină și culoare, cât nu poate cuprinde paleta celui mai zvăpăiat pictor, și cât nu poate înbiă nici cel mai delicios covor oltenesc sau basarabeian.

Un mic raiu, în care realitatea e atât de apropiată de vis, încât ajunge să trăiești în el 2—3 zile ca să închizi în suflet una din cele mai încântătoare amintiri pe care le poate da o viață. Acest ținut românesc, admirabil și atât de puțin cunoscut, este Coasta de Argint...

Râpele albe, scânteind în soare, între albastru senin al cerului adânc al mării, a făcut pe un

călător depe un vapor să șoptească odată cuvintele : „coastă de argint”. Murgoci a auzit și a consacrat expresia. O primim, fiindcă ne încântă și ne măgulește, ceea ce e semnul cel mai bun că va deveni populară, dar să ne uităm că numai în parte, această coastă este de „argint”, — adică de marnă văroasă, albă cenușie și friabilă. La Caliacra, coasta e roșie sângerată, din cauza lutului numit terra-rossa, iar spre Ecrene este verde, fiind acoperit de păduri. Astfel că de ar fi să păstrăm stilul hiperbolic al lui Murgoci, ar trebui să vorbim nu de una, ci de trei coaste: coasta de mărgean, coasta de argint și coasta de smarald. Fiecare din ele au nuanțe proprii, care distrug monotonia caracteristică restului țărmului românesc, dar toate împreună reprezintă o singură unitate armonică, despre care putem vorbi...

Balcicul are o poziție unică. Cutremure vechi, sau alunecări de strate, fac ca buza podișului aci să fie ruptă în trepte și muchii paralele cu țărmul. Creste de munți în miniatură, piramide, falii, frontoane care îți par sculptate în basoreliefuri asiriene, dau aspectul cel mai sbuciumat ce se poate închipui. Totul de-o albeață strălucitoare — o adevărată simfonie în alb. Așezarea se revarsă într'o cascadă de două sute metri înălțime, de pe sprinceană dealului până în undele mării. Dinspre larg ai impresia că dintr'o urnă de marmoră se împrăstie o grămadă de mărgăritare până pe atlasul albastru și lin al golfului. Se disting terase și o mulțime de leagăne suspendate. Șirurile de case sau de bordeie — cari sunt foarte multe — se strecoară

printre creste și golesc toate pantele mai domoale și toate adăposturile...

Casele, chiar când sunt umile, au etaj, înaintând asupra uliței, au terase și cerdace, sacnașiuri zăbrelite, pergole îmbrăcate în ramurile unui singur trunchiu de viță, plină de ciorchini grași.

Curțile sunt închise în ziduri de piatră, deasupra cărora apar coroane de smochini sau de lendri și la adăpostul cărora se ascund încântătoare grădinițe răcoroase, cu flori portocalii și conabii. Minaretele svelte se întrec cu plopii, fântânele monumentale de piatră, cu inscripții turcești, își ciurue vesel apa atât de prețioasă în jghiaburi, care uneori sunt crâmpene de monumente antice. Pe ulițele care urcă și coboară, uneori în întregime numai în trepte, ca în Malta sau în Genua, se mișcă o populație îmbrăcată în costumul plin de culoare al Orientului. Procesionile femeilor cu căldări de aramă la fântâni, la răspântii, pasul domol al vânzătorilor cu șalvari și turban — se zice că aici se mănâncă cei mai buni pepeni și cel mai gustos iaurt din țară, — până și sbieratul catărâlor și behăitul caprelor prin grădinile suspendate, — toate întregesc aceeași impresie de viață tipic orientală a acestui orașel de 6500 locuitori, pe jumătate Musulmani. Până și interiorul locuințelor este — afară de centru modernizat — tot după tipicul meridional: casele bătrâne nu au sobă, ci vatra deschisă, căminul obișnuit în tot cuprinsul Mediteranei...

La amiazi, Balcicul, în cadrul său de calcare orbitoare, trăește ore pline de o splendoare

crudă. Deasupra oraşului se ridică un fel de glorie, o aureolă de lumină şi dogoare. Păzeşte-ţi capul şi caută umbra caldă şi parfumată a grădinelor, sau, mai bine, răcoarea umedă a plajei pe care marea îşi trimete valurile să bată ritmul vremii.

Dar curând văpaia amiezei se domoleşte. Vin ore încărcate de un fel de voluptate, ore de visare în faţa unei ceşti de cafea, sub umbrarul larg, îmbrăcat în frunze de viţă. Piramidele şi râpele Balicului par de alabastru, apoi de ambră, apoi par panere cu roze, apoi grămezi de liliac şi violete. O inundaţie de azur acopere tot orizontul. Dealurile armonioase dinspre Ecrene devin transparente. Iată-o barcă cu pânze, care nu ştii dacă pluteşte în azurul mării sau în apele cerului. Sus, pe platforma litorală de la Momcil, peştişorii roşii ies în lacul suspendat şi aşteaptă răsăritul lunii. Morile s'au oprit, şi cascadele de la Akbunar se aud lămurit până lângă amintirile părăsite unde misterele se adună odată cu umbrele. Când treci cu barca pe sub priporul de la Ceataleşme, sulfina miroase atât de puternic în aerul umed, că te întrebi dacă nu e o pădure de mimoze care se pleacă asupra mării şi îşi trimete valurilor sărutarea sa parfumată. Pe drumul cotit, de sub Dealul Alb, printre mormintele străvechi cu lespezi înalte ca nişte menhire preistorice, un copil îşi duce spre casă turma de capre, cântând din fluier. Numai trei sunete, aceleaşi, mereu repetate, de care ascultă toate caprele, trei sunete în tăcerea serii, spre cerul de azur, şi sufletul ți-e tulburat par'că

ai fi aflat taina miilor de ani trecuți, peste acest pământ.

În sfârșit, vin orele visătoare ale nopții, ritmate de marea fosforescentă, cu dealurile părând de sidef și de mătase, cu orașul încremenit pe coaste ca o turmă de capre adormite și cu întregul mister al răsăritului de lună.

Trebuie să te duci departe spre Momcil și Balova sau cu barca spre larg, sau pe țărmul de stânci romantice cu culcușuri de foc, de la Caliacra, ca să vezi luna ridicându-se din valuri. Dar plăcuta osteneală îți va fi răsplătită. Cu mult înainte de răsăritul lunii, pe cer joacă văpăi care se topesc unele în altele, de la violetul-albăstrui răspândit pe fața apei, la rozul stins ca o flacăra de spirt, până la verdele oriental în care se sbate prima stea, luptând cu luminița ei vioaie și inteligentă să biruiască fantasmagoria apusului. Și după acest preludiu în surdină, departe, se ivește o părere de lumină, apoi un sloiu roșu întunecat apărând și dispărând în aburi, apoi se îndeplinește ceremonialul solemn al răsăritului la care iau parte toate puterile naturii, și luna apare, aproape groaznică, turtită între cer și ape, atât de grea și de imensă, că nu ai crede că s'ar mai putea înălța de la fața pământului... Dar mai frumoasă e când a săltat de o suliță pe cer, când s'a înseninat căpătând o nuanță ideală de petunie și când, pe valuri se risipesc mii de petale de lumină. Iar când s'a urcat spre stele, a căror lumină o stinge pe un cerc larg în jurul său, neledă și lucioasă, ca un scut de argint, toată coasta apare clară ca sub lumina unei zile

dulci, o lumină care permite să citești fără oboseală, de o intensitate necunoscută în cerurile noastre pline de pulbere.

Să te bucuri de fuga orelor radioase, fiecare aducând o nouă surprindere de culoare, într'un cer în care norii sunt ornamentali, înlocuind florile pe care nu le are încă pământul, pe țărmul unei mări, părând o oglindă animată, menită să răsfrângă splendorile cerului, — iată o plăcere care nu se poate gusta deplin de cât pe Coasta de Argint...

Doctorul Rus

Acum douăzeci de ani — și poate mai mult — viața, în vrerea ei nesupusă vrerei oamenilor, mă așezase în tihnitul și frumosul oraș al Tulcei... Cine a mers vreodată într'acolo, cale de câteva mile marine, se zărește de pe vapor așezarea Tulcei, ca o jucărie pe dealurile de pe țărmul Dunărei, — încovoiate ca un cot, care îmbrățișează în îmbucătura lui apele sclipitoare ale fluviului. Și cu cât te apropii, se lămurește amfiteatrul în care e așezat orașul, — amfiteatrul în potcoavă, ca un imens circ antic, având drept incintă cotul apelor dunărene. Când soarele poalește această așezare, — de departe ți se pare că-i o jucărie aurită, ciudată, eșită din orbitorul joc de aur al apelor mari. Iar dacă te sui pe cîlmea dinspre răsărit, poți vedeă nesfârșitele ochiuri de apă ale ghiolurilor, până departe, spre dealurile pietroase sau spre întinsoarea cenușie a stufărișului din deltă... De acolo, de pe colnic, apa lată a Dunărei, se vede ca o rămă gigantică de argint, undoindu-se și pierzându-se în ceața depărtărilor... Și, dacă stai până sub

seară pe această culme, vei putea vedea cum încet-încet, depărtările se pierd vederii, — soarele se apropie de linia zării, înroșindu-se treptat până când atinge zarea, împurpurând cenușiul din preajma lui și lăsând mai tare în ceață zărilor dimpotriva apusului, — și repede, ca într'o svoană de grabă, întunericul începe a înghiți zărilor, ca și cum o ființă nevăzută, lacomă, ar soarbe lumina... Atunci încep a clipi luminile de diferite culori, dealungul marelui fluviu. Ici-colo — mai aproape — mai departe, — încolo spre Ismailul pierdut în întuneric, — spre întinsoarea plană a Deltei, — pretutindeni, ca niște licurici imenși, clipec lumina aurii, roșcate, viorii, — iar, din loc în loc, ca niște demonici ochi de smarald, lucesc luminile verzi ale farurilor schimbătoare dela ceataluri...

Dacă, a doua zi, iai o lotcă și te pierzi în pădurea verde-gălbue de trestie din deltă, poți avea crezarea, că te-ai trezit deodată într'o lume cu totul necunoscută, cu înfățișări exotice. Prin bălțile cu apă verzue, se fac canaluri lungi cu maluri de trestie înaltă, care-și pleacă vârful în ea, făcând ca niște tuneluri firave de hârtie. Când și când pacea singurătății este frântă, fie de sborul fâlfâit al unor paseri necunoscute, mari, albe, cu picioroange și pliscuri enorme, — fie de tipățul strident și neașteptat al cine-șlic căror vietăți, tulburate în liniștea lor... Din loc în loc, ajungi la grinduri de pământ, pe care, tupilate și șubrede stau colibe pescărești, și pescari, uitați acolo și de oameni și par'că și de vreme. Cu bărbi încalcite de ani de zile, cu fața păroasă în mijlocul căreia joacă albastrul de

email al ochilor naivi, cu vestmintele scorjite de apă, grăsime și sare, cu cisme burdufoase în picioare, — păscarii ruși le primesc cu un zâmbet în totul nepotrivit cu masivitatea trupului lor... Și repede îți gătesc un crap la proțap sau un borș gros de chefali... Până să fie gata ospățul, privești de jur împrejur... E o stepă de trestie, de culoare variind în mii de tonuri, dela cenușiu intens până la verdele aproape galben... Păscăruși albi ca spuma, înviorează priveliștea cu puncte clare de albeață. Incolo, departe, se vede o coloană leneșă de fum: trece un vapor spre mare, de sigur... Se duce cine știe unde, spre apele oceanelor îndepărtate...

Iată, aici, în taina stepei din Deltă, a stat ascuns vreme de șapte ani, doctorul Piotr Feodorovici Alexandrov.

Amestecat în luptele idealiste ale revoluționarilor ruși din Kiev și Odessa, gata de-a fi prins și dus în Siberia, — a scăpat, îmbrăcat ca pescarus și s'a strecurat în Deltă. Aici, trăind aceeași viață ca toți pescarii, — trăgând la lotcă întocmai ca și ei, — doctorul Piotr a viețuit șapte ani, ajutându-și tovarășii de pustietate la vreme de boală.

Vreme de șapte ani nimeni nu l-a cunoscut cine e, afară doar de câțiva din pleiada sentimentală a primului nostru socialism. Atunci, în acei șapte ani, mai osebit, acest rus, pe a cărui soră o ținea Wladimir Korolenko, a învățat ce e suferința, — și deci, ce ar trebui să fie iubirea între oameni. Pe urmă, doctorul veni o zi-două la Tulcea, — lumea începù să se obișnuiască cu

rusul acela înalt, nemăsurat de înalt, cu privire blajină și vorbă domoală, cu o neconținută năzuință spre ajutorare, — și fără pic de gând de a umili pe care-va, fie el cât de sărac. Și-așa, doctorul se trezi în Tulcea, înfrângând cu bună-tatea lui orice pornire de asuprire împotriva-i... Pe urmă ajunse medic de plasă, cu statul în Tulcea.

Când l-am cunoscut eu, doctorul Piotr, căruia toată lumea îi spunea acum : doctorul Rus, era un bătrân înalt, uscat, puțin încovoiat, cu ochii curat-albaștri, străbătuți de o naivă lucire de bună-tate, amestecată și cu o bătrânească și nevinovată ironie, — vorbind o românească nespus de plăcut — stricăță, — bătându-te pe umăr și tutuindu-te chiar din clipa când te cunoștea. Și pornirea aceasta de nesilită prietenie, ți-l apropiă și mai mult : simțiai că în dosul acestor apucături, se sfiește o inimă nespus de bună și caldă.

Iar dacă te duceai acasă la el, puteai vedea ceva foarte ciudat : cele câteva odăi bătrânești pe care le ocupă, erau așa de pline de paturi, încât abia aveai loc pe unde să treci, — iar în mijlocul acestor odăi era o masă de brad pe care, la orice vreme, fierbea un samovar cât o sobă... Văzându-mă mirat, doctorul Rus mă desluși :

— „Asta, mă, este azilul calicilor...” și nu vră să spună mai mult. Aflai dela alții că paturile serviau să odihnească pe toți calicii din plasa lui și din Delta, când veniau în treacăt prin oraș. Venia unul — bătea la ușă — eșia un servitor care-i dădea drumul în tăcere — apoi

îi turnă un pahar de ceai dela samovar — și iar tăceă... Călătorul se aciuă apoi cum credeă mai bine, — și ades plecă — după ce-și făceă treburile în oraș — fără chiar să mai vadă pe cineva de-al casei sau să spună cuiva bună-ziuă. Și iar veniă altul, — băteă la ușă, — beă un ceai, — se culcă, — și plecă. Arareori, se strecură printre ei doctorul nalt, slab, cu părul alb acum, — și la salutarea calicimii răspundeă cu o privire nespus de albastră și de îngăduitoare... Știă el toate acestea!...

El aveă o odaie în fund, cu fotografii multe pe pereți, cu câteva cărți, pe-o mesuță și cu un mic covoraș la patul foarte simplu. După ce ne-am mai împrietenit și aduceam vorba de paturile și de ceaiurile casei lui primitoare, el îmi mai destăinuia câte ceva din sfiosul său suflet bun :

— „Ia știi, mă, ce-i ăsta... Când am stat *nă* Deltă, *ia* știi... Așa trebue... Dau bunătate din suflet, bre, — asta-i *human*...”

Câteodată ne adunam la el și ne povesteă de pe vremea luptelor revoluționare din ținuturile Țarilor sau de anii de pustietate din Deltă, când făceă vajnică pescărie. Surădeă ușor, priviă aiurea și dădeă din cap, — repede însă se treziă din visul de-o clipă și povestirea se urmă ade-menitoare și înceată.

Intr'o seară de iarnă eram adunați în jurul samovarului doctorului, în odăița lui. De trei zile eră un viscol sbuciumat, — Dunărea înghețase, — vești din cuprinsul țării nu mai a-veam de-o săptămână... Eram ca și surghiuniți acolo, pe malul apei înghețate în sloiuri imense,

cât casa... Venise vorba de recunoștința ome-nească — și doctorul, clătinând din cap, închise ușor ochii albaștri și zâmbi vag... Zise :

— „E !, mă băeți, mă !... (eram toți mai tineri ca el). Recunoștința?!... Asta, bre, e-o prostie... Binele să-l faci, mă, fără cuget... așa... din inimă... Și atâta!... Un filosof, care a murit din cauza marei recunoștinți umane, a spus că „recunoștința este dușman binelui...” Și iar doctorul se opri și clătină din cap. În pahare, ceaiul fumează, topind zahărul...

Doctorul urmă povestirea :

— „Iaca, bre, într'o iarnă, acû' douăzeci de ani — cred — tot așa eră o vreme tare grea. Stăteam tot aici și cetiam. Samovarul cântă... Voi, bre, nu știți ce frumos cântă samovarul?!... Mă gândeam la cei din baltă, și la vremea când învățam la Kiev... E ! și parcă-mi venia să plâng când mă gândeam la suferințele fraților noștri, — adică a oamenilor și mă întrebam' la ce bune toate aistea, bre?!... Te frământă o viață și pe urmă : gata!... te culci și nu te mai scoală nici toate clopotele Rusiei... Și iaca, dragă omule, cum stăteam așa pe gânduri, intră servitorul și spune că un om străin cere adăpost... Zic : să intre sănătos!... Și iaca intră pe ușă o namilă mare, privește spăriat peste tot și nu zice nimic, — și când dă cu ochii de mine, se oprește... Îi poftesc... Face doi pași, — trage repede ușa după el, — și iar se uită la mine... Mi se părea că-l cunosc, — mi se părea că nu-l cunosc... Deodată mă luminez. Îi întind mâna, și-i zic pe rusește :

— „Știu cine ești, — și știu ce vrei!...” Străi-

nul înțelese și el, — se desbracă de șubă și șeză pe un scaun...

— Imi răspunse tot pe rusește:

— „Frate dragă, să nu știe nimeni, nimic...”

Ii făcui semn că poate să fie fără grijă din partea aceasta, — atât numai: aveà o barbă prea mare și trebuià dată jos numai decât... Ceeace și făcui peste puțin”.

— „Cine erà?” întrebărăm toți, într'un glas.

— „Stai, — așteaptă!... Cine erà?!... Erà un om, un om mare... Fugise din țara lui, o țară pe aici, prin preajma noastră... Fusesse mare lucru acolo, — se schimbaseră regele și adversarii îl condamnaseră la moarte... Fugise și ajunsese pe locurile aistea... Aflase că pe aici sunt păduri întinse de papură și poate că auzise și de-un doctor nebun, care știe să tacă, și — pe ici — pe colo, să facă și binele... I-am spus: „omule, nici chiar eu nu știu cum te cheamă cât vei stă aici. Vreți să știți cum îl cheamă?... Asta n'are nici o importanță: erà un om năcăjit, prigonit din țara lui, condamnat la moarte, — și aveà și-o barbă nespus de mare, care avusese așa, un destin: s'o tai eu cu foarfecile aistea...”

Și ce să mai lungesc vorbă?... A stat la mine și vara în Deltă, vreme de doi ani, — da' nici vântul n'a știut cine-i, — nici servitorul nu știà pe cine slugărește... Pot zice că doi ani omul acesta a fost *anonim*... Da' vasăzică, barba i-o tăiasem...

Și iaca, fraților, într'o zi străinul vine la mine și-mi spune arătându-mi gazeta:

— „S'a isprăvit, plec în țară...” Aveà în ochi jăratec și-i tremurau mâinile de mare bucurie.

Se întâmplase — așa-i roata vremii — că venise din nou regele lui și acum se ducea să se facă iar mare lucru în țara lui... M'am bucurat și eu 'săracu' om!... A mai stat la mine câtvă timp, — da' nu i-am mai tăiat barba... Acuma putea și ea să crească la loc...

Când a fost la plecare, a lăcrămat și mi-a spus: „doctore, eu frate nu am, da' tu îmi rămâi frate până la moarte... Ce să-ți dau? Ce bine să-ți fac?... Cum să-mi arăt recunoștința mea?... Te rog să-mi spui...” Și i-am spus:

— „Când te-i întoarce în țara ta și vei ajunge iar la locul tău de cinste, să-mi scrii și mie două rânduri să știu și eu și să mă bucur, văzând că a isbândit dreptatea ta — și dacă vei mai voi, să-mi dai din vreme 'n vreme vești de ce faci...”

Străinul mă privi cu ochii înlăcrămați și-mi spunea:

— „Te mai îndoești, doctore, de aiasta?...”

Și mi-a făgăduit... Când a plecat, barba începuse să-i crească, — și când servitorul a aflat pe cine slujise doi ani, a dat să cadă din picioare...”

— „Ei, — și pe urmă, pe urmă?...” îl întrebăram pe doctor...

Doctorol, mereu surâzând, zise:

— „Ei, pe urmă?!... Pe urmă: recunoștință... fraților, *hrozav*... A plecat, — s'a dus, — și-a ajuns mare lucru în țara lui, — și i-a crescut barba la loc, — și de-atunci i-ar fi crescut de zece ori — și eu tot n'am primit măcar o *hartă* de vizită, — și nici scrisoare... Iaca: nimic, — curat nimic... Ai zice că l-a înghițit pustiul,

dacă n'aș ști că trăește și acum, — și are o barbă până la brâu... Asta vasăzică recunoștință, — ma-a-are recunoștință..."

Doctorul zâmbi cu bunătate și șopti ca pentru sine :

— „E ! e !.. *Nicevo... nicevo...*”

Afară viscolul bătea vrăjmășește, de par'că ar fi vrut să scoată ușa din țâțâni. Pale moi de zăpadă isbiau în geamuri și le albiau peste tot...

— „Iaca — sfârși doctorul — așa, taman așa eră în iarna când a venit străinul acela la ușa mea, da' aveà o barbă prea mare, pe care i-am tăiat-o cu foarfecile aistea...” și doctorul ridică de pe mesușă un foarfece vechiu, de par'că ar fi vrut să tae barba închipuită a unei vedenii, care-i stătea în față...

De atunci e vreme îndelungată. Intr'o altă iarnă s'a dus și doctorul Rus pe calea înghețată a veșniciei, — dar lumina aceea a ochilor lui buni și nevinovata ironie care o întovărășia, — îmi ușurează adeseori amărăciunea unor clipe când mi se pare că oamenii sunt peste fire de recunoscători, — și râd când, par'că-l aud: „toate bune, fraților, dar aveà o barbă peste măsură de mare, pe care i-am tăiat-o, iaca, măi, cu foarfecile aistea...”

POEZIE POPULARĂ

FRANTURI DE COLINDE DOBROGENE

Colind de fată

Sub raze de soare,
In ostrov de Mare...
Leagăn mi-este-un leagăn,
Leagăn de mătăasă,
Leagăn de mireasă,
Da 'n el cine-mi şade ?
Cutare.....
Cosite 'mpleteşte,
Pe Mare priveşte,
De parte-mi zăreşte :
O corăbioară,
Neagră şi smolită,
De valuri bătută,
De maluri trântită...

(„Arhiva Dobrogei” 1919)

Colind de băiat

.....
Dumnezeu dăduse,
Murgul că grăise :
Stăpâne, stăpâne...
De vândut, mă-i vinde
Dar adu-ți aminte,
Când noi ne băteam
Cu Turcii, cu Frâncii; ¹⁾
Turcii pe uscat,
Frâncii 'n prund de Mare.
Turcii ne bătuse,
Frâncii ne 'nfrânse.
In Mare ne băgase,
Toți caii 'necase,
Doar eu am scăpat,
Căci mi-am înotat
Marea 'n lung și 'n laf...

.....
(„Arhiva Dobrogei” 1919)

1) Frâncii e o veche numire ce o dădeau Românii tuturor străinilor ce veneau cu corăbiile în porturi.

Cântecul șaicelor

Bate vântul sălciile,
Să-mi pornească șaicele :
Bate vântul și-o să stea,
Să-mi pornesc și șaica mea.
Tocmai până la Hârșova,
La Maria văduva.
Cum zicea și cum cântă,
Șaica mică-și desprindea,
Cu lopata c'o mână,
Latul Dunării tăia;
Zor de zi când se crăpă,
Ion Pescaru se 'ntorcea.
A plecat c'o șaică veche
Și c'o floare la ureche,
Și-mi vine c'o șaică nouă,
De tăia Dunărea 'n două....

(Auzit de Ap. D. Culea dela mamă-sa. Se cânta în satele Dunărene pe vremea lui Cuza-Vodă.

Tudor Dobrogeanul

Foicică și-o lală,
N'avea Tudor ce lucră,
De tinerel se 'nsură,
Frumoasă mândră-mi luă.
De frumoasă ce eră,
Nici că se mai dovedea.
Nici în sat în Dobrogea.
Dar Tudor ce mi-și făcea?
Cârciumăreasă-o puneă ;

De venea omul călare,
Plecă cu șeua 'n spinare ;
De-mi venea cu șase boi,
Se 'ntorcea numai cu doi.
Dar hoții de Dobrogeni,
La greu bir că mi-l puneă ;
Tot pe an căzan cu bani,
Și pe lună, o pungă plină ;
Avutu-le-a, datu-le-a,
De haraciu nu se plăteă.
Și-mi avea Tudor, mi-avea,

Nouă mori, zău, tot pe-o apă,
De măcină 'n lumea toată ;
Avutu-le-a, datu-le-a,
De haraciu nu se plăteà.
Și-mi aveà Tudor, mi-aveà,
Aveà vii, aveà moșii.

Și-mi aveà Tudor, mi-aveà,
Nouă mori pe sub pământ,

Și el, mare, că-mi plecà
Tot din sat, din sat, din sat,
Și din vad, din vad, din vad,
La cinstitul de împărat.

„Tudore, Tudorine,
Tudore Dobrogene,
Ce vânt, mare, mi-a bătut
Tu la mine d'ai venit?
Ori tare ai bogățit,
Ori tare ai sărăcit?”

„O Doamne, Măria Ta,
Nici tare n'am bogățit,
Nici tare n'am sărăcit...

De tânăr m'am însurat,
Frumoasă mândr' am luat ;
De frumoasă ce crà,
Nici că se mai dovedeà,
Nici în sat în Dobrogea...

Dar eu, mare, ce-am făcut ?
Cârciumărească o am pus,

Cârciumăreasă la drum,
De sărăceă de-un cătun...

Și la tine c'am venit,
Dreptate mie să 'mi faci":

„Tudore, Tudorine,
Tudore Dobrogene,
Indărăt tu să te duci,
Și să-ți dai pe mândra ta,
Ca să scapi tu de belea..."

Dară Tudor ce-mi făceă ?
Acasă mi se 'ntorceă,
Mâna pe mândră-mi puneă
Și din gură așa-mi grăiă :
„Ale, mândră, mândra mea,
Pe urma ta am sărăcit,
Dar acum vreau să te vând
Pe parale mărunțele,
Că sunt, măre, dăjdii grele..."

Foicică și-o lalea,
Pe mândră de mână o luă.

Și cu ea că mi-ș plecă,
La haraciu că mi-o duceă.

„Iacă pe mândra v'o dau.

„Să mă scap eu de belea..."
De belea, de angara..."

El pe mândra mi-o lăsa
Și 'ndărăt mi se 'ntorcea
Și acasă că-mi venea,
Și 'n casă că mi-ș intră
Și jos, mare, că-mi cădea,
Și tare că mi-ș plângea:
Din ochi negri lăcrămă,
Din inimă greu oftă,
Din piceoare se uscă,
Pân' ce mi se prăpădeă.

(Com. Albești, Argeș. Colecția C. M. Mateescu)

VASILE ALEXANDRI

Pe malul mării

In ceasul trist de noapte, când apriga furtună
Pe marea tulburată, săltând din val în val,
Se 'nalță, se lățește și vâjâe și tună,
Sdrobindu-se de mal ;

Atunci când spaima crudă, fiori suflă prin lume,
Când tunetul se poartă vuind din loc în loc,
Când marea frământată s'acopere de spume
Și norii de talazuri arunc' spume de foc ;

Imi place a stă singur pe-o stâncă dărâmată,
S'aud pe maluri vântul cu groază șuerând,
Să văd pe 'ntinsul negru furtuna 'ntărâtă
Și cerul fulgerând.

Căci inima mea astfel de jale e muncită
Și plânge de durere la tine când gândesc,
O, maică, înger dulce ! O, maica mea iubită !
Tu ce-ai sburat din brațe-mi în leagănul ceresc !

Pierdut în întuneric sub cerul fără stele,
Lipsit de-a ta ființă ce zace în mormânt,
Eu văd în nori, în valuri, icoana vieții mele,
 Și gem cu-al nopții vânt !

Ah ! mult amar e ceasul, când dorul ce jălește,
Cătând în vremi trecute un suvenir slăvit,
Se 'mpiedică în sboru-i și cade, se lovește
De piatra mormântală a celor ce-am iubit !

Cu-a sale pânzi umflate, o mică luntrișoară
Pe luciul viu al mării de vânt se îngână
Și sub un cer albastru, ca lebăda ușoară,
 Azi lin se legănă;

Dar vântul crunt de-odată, suflând cu vijelie,
Schimbă a mării față în munții îngrozitori
Și-acum sărmana luntre, pe 'ntinderea pustie,
Sdrobotită se zărește la fulgeri trecători !

Păsărica mării

De trei zile-acum pe mare,
Navigând fără 'ncetare,
Noi pământul n'am zărit !
Vântul suflă și ne 'mpinge ;
Orizonul ne încinge
Ca un cerc nemărginit.

În ce parte se repede,
Ochiul omului nu vede,
De cât umede câmpii
Marea-i lată și adâncă,
Cine știe mâne, încă,
De-om mai fi printre cei vii ?

Ziua trece, ziua scade
Și pe gânduri omul cade,
Suspinând încetișor.
Noaptea-aduce mii de stele ;
Omul trist privind la ele,
Vars' o lacrimă de dor.

Iar o păsărică vine,
Prevestind țărături vecine,
Liman vesel și deschis,
Pe catarg ea saltă, cântă,
Ne uimește, ne încântă
Și-apoi sboară ca un vis.

Intr'un suflet cu simțire,
Astfel glasul de iubire,
Sună dulce 'ncântător.
Și din noaptea 'ntunecată,
Il trezește de-i arată
Mult ferice viitor...

Astfel glasul libertății,
Va suna 'n ziua dreptății
Pentru biata țara mea.
Și din umbrele durerii
Steaua mândr' a învierii
Răsări-va pentru ea.

Dintre sute de catarge

Dintre sute de catarge,
Care lasă malurile,
Câte oare le vor sparge
Vânturile, valurile ?

Dintre pasări călătoare,
Ce străbat pământurile,
Câte-o să le 'ncece oare,
Valurile, vânturile ?

De-i gonî, fie norocul,
Fie idealurile,
Te urmează în tot locul,
Vânturile, valurile !

Ne 'nțeles rămâne gândul,
Ce-ți străbate cânturile :
Sboară veșnic, îngânându-l,
Valurile, vânturile !

In fereastra despre mare . . .

In fereastra despre mare,
Stă copila cea de crai...
Fundul mării, fundul mării,
Fură chipul ei bălai.

Iar pescarul trece 'n luntre
Și în ape veșnic cată...
Fundul mării, fundul mării,
Ah, de mult un chip i-arată.

— „Spre castel vreodată ochii
N'am întors și totuși plâng...
Fundul mării, fundul mării,
Mă atrage în adânc”.

Lebăda

Când printre valuri ce saltă

Pe baltă

În ritm ușor,

Lebăda albă cu cânturi

În vânturi,

Se leagănă 'n dor,

Aripe albe în apa cea caldă

Le scaldă,

Din ele bățând,

Și-apoi pe luciul, pe unde d'oglinde

Se întinde :

O barcă de vânt.

Mai am un singur dor

De-oi adormi curând,
In noaptea uitării,
Să mă duceți tăcând,
La marginea mării.

Nu voiu sicriu bogat,
Făclie și flamuri,
Ci-mi împlețiți un pat
Din tinere ramuri.

Să-mi fie somnul lin
Și codrul ^{meu} aproape,
Luceasc' un cer senin
Eternelor ape,

Care 'n dureri adânci
Se 'naltă la maluri;
S'or alărnă de stânci
Cu brațe de valuri.

Se 'naltă, dar recad
Și murmură 'ntr'una,
Când pe păduri de brad
Alunecă luna.

Și nime 'n urma mea
Nu-mi plângă la creștet,
Doar moartea glas să dea,
Frunzișului veșted.

Să treacă lin prin vânt
Atotștiutoarea,
Deasupra-mi teiul sfânt,
Să-și scuture floarea.

Cum n'oi mai fi pribeag
De-atunci înainte,
M'or troeni cu drag
Aduceri-aminte.

Luceferi ce răsar
In umbră de ceteni,
Or să-mi zâmbească iar
Fiindu-mi prieteni,

Ce n'or ști că privesc
O lume de patimi,
Pe când liane cresc
Pe singurătate-mi.

DUILIU ZAMFIRESCU

Pe malul mării

Pe malul mării, — călătorul
S'a liniștit.
Povara vieții lui e dorul
De-a mai iubi cum a iubit.

De-atâta vreme pribegeste,
Fugând de dor,
Și 'n loc să scadă, dorul crește,
Sălbatec și poruncitor.

Dar marea mângâie nisipul
Atât de lin,
În cât în ea își vede chipul
Întinerit și mai senin ;

Sau vede ce apropiere,
De val, la val,
Gonește zâmbet și durere
După acelaș ideal.

Când marea furios se sbate
Lovind de stânci,
Din valul rupt, cade pe spate
Dorinta poftelor adânci.

Și când s' nălță, ca nebună,
Urlând la cer,
E năzuința către lună,
Puterea vechiului mister.

Sau când se 'ntinde, sclipitoare
Ca de smarald,
E pofta de-a trăi din soare
Și-a prinde sufletul lui cald.

Oceanul, soarele și luna
Par a-i șopti
Că toate la un loc cer una :
Să reînceapă a iubi.

Ah, tu, eterna mea credință
In viitor,
Te vei preface 'n suferință
Sau într'un tânăr, nou amor?

P. CERNA

I d e a l

Luceafărul senin răsare,
Umplând de vis văzduh și mare.

Pătruns de focul lui cel blând
Un strop s'aprinse, tremurând ;
Și stropul, lacrimă 'nstelată,
Vorbì spre steaua depărtată :

„Aș vrea să mă înalț la tine,
Dar lumea ta e sus, prea sus,
Și 'n noaptea undelor haine,
Rămân cu dorul meu nespus.

Și totuși, simt cum mă străbate
O rază din puterea-ți lină —
Greu luptă valurile toate,
Să-mi stingă visul de lumină :

Dar cad, se farmă istovite
De furtunatecul lor joc,
Și 'n fundul mării liniștite
Eu reapar senin în loc.

Eu sunt un vis, dar teamă nu mi-i
De vânt, de unda răsvrătită,
Cât timp le văd deasupra lumii,
Lucind eternă, liniștită.

Dar, cum te pierzi întunecată,
Apune trist a mea scânteie, —
Cu raza ta mă nasc de-odată,
Cu dânsa viața-mi se încheie”.

...O, steaua mea, alungă norii,
Să-ți sorb sclipirile senine,
Să trec prin furia vâltorii,
Cu ochii țintă către tine !

Celei aşteptate

Ades, pe mare, luna 'ngândurată,
Sub vâl de nori alunecă tăcută,
Dar marea tot o simte şi, sbătută,
Spre dânsa, vuetând, se 'nalţă toată...

În zarea viitorului pierdută,
Aşa-mi pluteşti în taine 'nvestmântată,
Dar sufletu-mi se sbate şi te cată,
Iar gândurile mele te sărută.

Dar, de e scris să-mi fii în veci departe,
Să fugi de umbra mea, cum fugi de moarte,—
O rugă am : Prin visul meu când treci,

Să te opreşti în loc, surâzătoare,
Şi să-mi lipeşti ploapele mai tare :
În veci să dorm, să te vizez în veci...

Plecare

Intindeți pânzele băeți..
Un vânt subțire se ridică,
Albastra mare se despică,
Pe cer alunecă nori creți..
Intindeți pânzele, băeți,
Un vânt subțire se ridică :

Urcați în vârfuri de catarg
Și puneți steagul de plecare ;
Durerea mea dacă e mare,
Pământu-acesta este larg....
Urcați în vârfuri de catarg
Și puneți steagul de plecare.

De unde sunt și cine sunt
Voesc să uit pe veșnicie,
Ah, de-ar suflă o vijelie,
In valuri s'află un mormânt !..
De unde sunt și cine sunt,
Voesc să uit pe veșnicie.

D. ANGHEL

Visul sepiei

Sunt singură, și casa o am pe-un vârful de stâncă
Și ca să-mi uit urâtul, visez lângă ferestre...
Ce mici și ce sărace 's splendorile terestre,
Pe lângă acele-ascunse în marea mea adâncă.

Semiramida însăși de-ar fi putut să știe,
Ce mândră e o lume de alge plutitoare,
Și-ar fi sădit de sigur grădinile în mare,
Și-ar fi uitat că-i Doamnă pe-o vastă împărăție.

I-ar fi părut cunună de vicleim, cunună
Purtată în 'naltul frunții, și c'un surâs pe buze,
Ar fi svârlit-o 'n valuri, ca să-și aleagă una
Urzită 'n curcubee de mândrele meduze.

Balene monstruoase s'ar fi 'nvoit să vină,
S'o iee și s'o plimbe, când noaptea stă să 'nceapă,
S'o plimbe și să-și joace coloanele de apă,
S'arate 'n aer calea urmată de regină.

Și-ar fi păzit-o crabii cu armele lor lucii
Și stelele de mare și mii de lampioane,
Ar fi aprins pe ape și 'n aer noctilucii,
Ca 'n timpul unei mândre serbări venețiene.

Iar eu aș fi urmat-o în calea-i triumfală,
Și 'n loc să stau ca astăzi visând lângă ferestre,—
Ca să rămâie pildă minciunilor terestre,
I-aș fi 'nsemnat splendoarea c'o dungă de cerneală.

In Port

E cald, și vântul bate acuma dela sud,
De pretutindenii glasuri grăbite se aud,
Cum urcă și se chiamă pe cheiul alb de soare ;
In scăpărări de geamuri și-alămuri lucitoare,

Duc trenurile aiurea prisosul țării noastre...
In zare ceru-i una cu apele albastre ;
Iar portul tot e galben de aurul luminii,
Două clipite nu vezi pe cer aceleași linii ;

Pornește-un vas acuma, mișcându-și tricolorul
Și-abiă de-și întregește priveliștea decorul,
Și 'ncepe o batistă un semn de cale bună,
Un steag turcesc înscrie pe cer o semilună.

Și peste tot mișcarea cobolzilor pe schele ;
Se 'nnalță mâni trudite spre cer, cu sarcini grele,
Grăbesc pe punți și 'n urma acestor fețe pale,
Un lung miros de smoală, de flori, de portocale,

De țări de mult văzute ca 'n vis odinioară,
Se 'mprăștie în tot portul și stau pân' în de seară,
Când farul își aprinde lumina sub pleoape,
Și pare 'n întuneric un Crist umblând pe ape...

Darul Valurilor

Azi am găsit pe dună un braț alb de statuie,
Un braț furat de valuri, de cine știe unde...
— Al cui a fost odată, cine-ar putea să spuie,
Când a căzut în mare, cine-ar putea răspunde?

E-un braț alb de femeie, fărmat mai sus de umăr,
Și marmora-i atât de clară și curată,
Incât nu-ți vine-a crede că ani fără de număr,
S'au scurs de când stă astfel în valuri îngropată.

Și mâna, mâna-i fină, sculptată cu iubire,
De-ai spune că artistul pe când cioplea din daltă,
În marmora rebelă suprema-i amintire,
Pe fruntea lui modelu-și purtă mâna cealaltă.

Trecea frumoasa mână pe fruntea inspirată,
Trecea desmierdătoare, dând vițele 'ntr'o parte,
Iar el cioplea cu râvnă, visând că poate-odată
Atât o să rămâie dintr'înșii după moarte.

Și 'ntr'adevăr că veacuri s'au scurs și iat-o iară,
Purtând pe brațul tânăr o algă ce scânteie,
O algă 'nmlădiată frumos ca o brățară,
Asemeni unui ultim capriciu de femeie.

CORNELIU MOLDOVANU

Ovidiu la Tomis

Acel ce odată, cu falnic destin,
Cântă voluptatea augustelor grații,
Și viața fiindu-i un dulce festin
 Erà neîntrecut în libații, —
Acel ce odată în Forum treceà
Podoabe și lauri slăvindu-l în mers,
În gestu-i poetic un ritm înflorea
 Și'n fiecă șoaptă — un vers, —

Azi singur la Tomis, pe țărmul steril,
Depart de-al Romei etern Capitoliu
Pe umerii bolnavi veșmânt de exil
 Și sufletu 'n haină de doliu.
Toți zeii puternici imploră din nou
S'adoarmă mânia din vântul de Nord,
Ca 'n lira-i zdrobită și fără ecou
 Să smulgă un ultim acord...

Sălbatecă mare, ce veșnic aduni
Pe munții de valuri zăpada de spumă
Și zarea cernind-o cu vâluri de brumă
 Zidești mișcătoarele duni,

Strunește-ți o clipă vântoasele furii
 Ce dănțue 'n umede singurătăți,
 Și 'nchide 'n stâncoasele tale cetăți
 A zeilor pontici centurii!

Ca iară s'apară în cerc de văpăi,
 Sublim faetonul și unic tezaur,
 Iar Phoebus, din culmea albastrelor căi
 Să-și tremure scutul de aur:
 Și norii gonindu-i din largul metalic
 Să scalde 'n lumină imperiul ceresc,
 O clipă să-mi pară din nou că trăesc
 Un vis din pământul italic...

II

Bacantă divină, fecioară augustă,
 Avar fu destinul și crâncen cu noi,
 Cărarea iubirii e-atât de îngustă
 Că n'am încăput amândoi!
 Durând între inimi zăgaz depărtarea,
 Pontiful fu ager — izbitu-m'a greu,
 Pe când amintirea mă sapă mereu —
 În ochii tăi râde uitarea!

Dar totuș, în serile limpezi când luna
 Pe valuri învie năluci argintii,
 Frumoasă și albă îmi pare că vii
 C'un zâmbet îmi birui furtuna,
 Și albe săruturi pe fruntea mea ningi;
 Petale eterne de rece 'nflorire,
 Și pleoapa-mi trudită ușor atingi
 Stingând asfințita-i privire!

O vino! Pe splendide culmi, Artemis,
Din fire de aur și raze mărunte,
Din Pontus la Roma drum nou a deschis

Zidind o eterică punte...

O vino, amica penajilor mei,
În haină de umbră stropită 'n safire,
În mistica noapte s'avem întâlnire
Pe drumuri știute de zei!

Și zorii vin iarăși; lumină în larg,
Galere romane s'arată vederii.

Vintrelele albe se strâng pe catarg —

Coboară cântând corăbierii.

...Nici astăzi iertarea, și poate nici mâne!

Să strig, să mai blestem, ar fi în deșert,

O singură clipă — atât îmi rămâne,

Să sufăr, să plâng și să iert!

OCTAVIAN GOGA

La Mal

Mândra apelor crăiasă,
Ne 'ntâlnirăm azi în cale,
Eu cu gândurile mele,
Tu cu valurile tale.

Prinși de-o tainică chemare,
Ne privim acum în față,
Tu eterna vremii doamnă,
Eu un strop răzleț de viață.

Cum te văd, din clipă 'n clipă
Mintea-mi sgribură și cade,
Simt moșia ta cum crește
Și hotarul meu cum scade.

Ți-ai pornit nemărginirea
Să mă 'nfrunte, să mă frângă...
Râd talazurile tale,
De luntrița mea nătângă.

Tu mă birui fără luptă,
Pururi neînvinsă mare,
Ochii călători pe ape,
Tremură și-ți cer iertare...

Spre adâncurile albe
Imi îndrept umila rugă,
Mă primește 'ntotdeauna
Ucenic să-ți fiu și slugă.

Lasă-mă uitat la malu-ți...
Să mă uit așa departe :
Din întinderea albastră
Voi ceti ca dintr'o carte.

ION MINULESCU

Romanța celor trei corăbii

Porniră cele trei corăbii...
Spre care țărni le-o duce vântul?...
Ce porturi tainice,
Ascunse cercetătoarelor priviri,
Le vor vedea sosind înăunate de dorul tristei pribegiri?...
Ce valuri nemiloase,
Măine,
Le vor deschide 'n drum mormântul?...

Porniră cele trei corăbii purtând în pânțele lor
Grămezi de aur,
Chilibare,
Smaralde verzi
Și-opale blonde ;
Iar sus pe bord,
Tristețea-acelor romanțe veșnic vagabonde,
Cântate,
Azi, în drum spre *Poluri*,
Iar mâine 'n drum spre-*Ecuador* !...

Porniră cele trei corăbii...
Și-abiă se mai zăresc —
Se 'ngroapă
În golul zărilor pătate de violetul înserării;
Iar albul pânzelor întinse,
În cenușiul depărtării
Zidește trei mauzoleuri în care dorm cei duși pe apă.

Porniră cele trei corăbii
Și 'n urma lor rămase portul
Mai trist ca muntele *Golgotei* însângerat de-un asfințit,
Și 'n urma lor,
Pe cheiul umed,
Un singur albatros rănit
Mai stă de pază
Ca Maria
Venită să-și vegheze mortul !...

VICTOR EFTIMIU

Cântecul pribeagului

Ușor plutește asfințitul deasupra valurilor mării....
Din țărm ușoară, se desprinde corabia cu trei catarge
Și 'n plinul apelor de aur, ea valuri după valuri sparge,
Se duce lin, ca o nălucă în tremurarea înserării
Și cum din apele 'noptate surâde trist întâia stea,
Povestea unei vieți pierdute s'abate iar în mintea mea...

Demult, când am plecat de-acasă, eră ca și acum, o seară,
Cu zări senine, înstelate deasupra apei argintii..
Trecut-au ani și ani de-atuncea și zilele mi-au fost pustii,
Pe fruntea mea și-a nins podoaba trudită vieții primăvară,
Și 'n inimă atâtea doruri și-atâtea visuri am închis,
Că mi-am uitat întâiul vis.

Se duce lin spre alte țărmuri, corabia din depărtari
Și pânza celor trei catarge cum fâlfâie în fund, îmi pare
Că-s cele trei năfrane albe ce-au fluturat din depărtare,
Iubita mea, o soră, mama, când am plecat spre alte zări...

Ușor, plutește raza lunii deasupra valurilor mării...
 S'a dus de mult din arcul zării corabia cu trei catarge,
 În alte ape argintate ea valuri după valuri sparge,
 S'a dus de mult... iar când pe mare vesti-vă ceasul deșteptării
 Un cântec lung în auroră, —

Va tremură din țărm spre mare, suspinul depărtat de soră.
 Și mâine, pe 'nserat, cârmaciul de va mână spre Ramazunda,
 Și-și va svârli în treacăt ochii spre țărmul plin de trandafiri
 Vede-a-va o bătrână tristă, cu lacrimi multe în priviri,
 Cum stă pe-o stâncă, gânditoare, cum cercetează cerul, unda,
 Și cum se 'ntoarce când în ape surâde trist întâia stea...

Va clătină din cap cârmaciul — și nu va ști că-i mama mea!

Târziu de tot când raza lunii bătând pe ape, va trimite
 Spre țărmul cu migdali din zare trei umbre lungi nedeslușite,
 S'or minună rătăcitorii de un mormânt stingher pe mal,
 Și nu vor ști cine m'așteaptă în umbra tristului migdal...

MIHAIL CODREANU

Marea

Văzut-ați voi cum Marea 'nfuriată,
Frământă 'n valuri urletul mâniei
Și-aruncă 'n sus, spre largul veșniciei,
Revolta ei cu spumă 'ncununată ?

Admir în ea Creațiunea toată
— Căci viața-i doară... spumă Energiei —
Și când o văd mă 'nchin sălbăticiei,
In sufletu-i de-apururi adunată.

— Să sfarmi, să 'nneci ,să 'nghiți cu lăcomie,
In sânu-ți stăpânit de vijelie,
Tot ce-o 'nfruntă eterna-ți încordare !...

Căci viață vreau, — dar viața e-o furtună,
Ce seamănă cu furia-ți nebună, —
Și-așa te vreau, nemărginită Mare !

ION PILLAT

Năvodul

Iarăși asemenea este împărăția
cerurilor, năvodului, care s'a
aruncat în mare...

Pescaru își aruncă năvodul — ziua 'n baltă,
Cu aurul luminii se lasă peste stuh,
În seara dobrogeană e pace-atât de 'naltă,
Că simte lipovanul bărbos că Sfântul Duh

Alătura de dânsul făcând s'aplece lotca,
Cu mâna lui l-ajută să tragă la năvod.
Pe când un stol de berze, vâslind spre Jurilofca,
Și-a rânduie în cruce, deodată, cârdul tot.

Se simte — de greu ce e — că pescuește Domnul ;
Năvodul își revarsă comoara pe podea :
Scrumbia și șalăul, și mreana, cega, somnul,
Cu solzi de-argint și de-aur curg mană peste ea.

În asfințit, acuma, lopata bate ghiolul —
Pescaru 'mpinge luntrea cu greu până la mal ;
Și-acum pe când tot cerul se oglindește 'n golul
Cu stele în lumina brumată peste val,

Pescaru-și face cruce și-alege cu dreptate,
În coșuri împletite doar peștii cei mai buni,
Plevușca o asvârle. — Și mă gândesc că 'n Carte
Stă scris că va alege Isus și pe cei Buni.

Smochinul neroditor

Și zicea pilda aceasta : oarecine
avea un smochin în via lui
sădit...

Din via în terasă vezi marea și Balcicul,
Orașul alb și apa albastră ca un cer —
Vezi prin frunzișul viei, înaripat, caicul ;
'Și-așteaptă azi stăpânul bătrânul ei vier.

E-un turc cu barba ninsă și cu turbanul verde —
Sădi întreaga vie, butuc lângă butuc.
Șiragul vieții sale cu anii mulți și-l pierde,
Dar știe orice piersic, cais, smochin sau nuc.

Stăpânului, ce crede întru Christos, i-arată
Ciorchinele cu boabe de galben chilibar,
Și piersica pufoasă ca un obraz de fată
Și vânăta smochină cu inimă de jar.

Dar iată și smochinul neroditor în cale,
 Stăpânul se încruntă: — Pe pomul sterp să-l tai,
 De trei ani cat smochine în ramurile sale
 Și nici un rod nu 'mbie la umbra lui să stai.

Vierul îi răspunde : — Pre el îl lasă Doamne,
 În acest an să fie — să-l sap, să-i pun gunoi,
 Și dacă nu rodește îmbelșugat de poame,
 Ii voi stârpi la anul netrebnicul lui soi.

Oaia cea pierdută

Care om dintre voi, având o sută
de oi și pierzând una dintre
ele, au nu lasă pre cele nouă
zeci și nouă în pustie și merge
după cea pierdută...

Stă târla pe tăpșanul de unde până 'n zare,
Se vede iarba stepii cu stuhul vreunui smârc,
Ce-și leagănă șovarul șușuitor din care
Deodată se înalță cu aripi mari un stârc.

Și-acum când ziua scade și umbra e mai lungă,
Spre stâncă vine turma ce pe câmpii păscu.
Se 'ndeasă oaia sură cu umbrele la strungă,
Și nori de plumb se lasă pe valea Cara-Sù.

Mocanul însă turma și-o numără — răbojul
Nu-i iese : îi lipsește o oaie din ciopor,
Și părăsind o sută de oi lângă rogozul
Perdelei, singuratic pornește pe pripor.

Ce noapte 'nfricoșată înfruntă ! Vânt și ploae
Și trăsnete și bice de foc neîntrerupt...
Tot iadul par'că urlă să-i fure biata oaie,
Ce, rătăcind pășunea, din cârdul ei s'a rupt.

Dar într'o văgăună o vede stând : pe umăr
Se 'ncarcă baciul vesel cu oaia ce pierdû.
Se bucură și Domnul în cer — și fără număr,
La luminiș ies stele sclipind pe Cara-Sû.

V. VOICULESCU

Haitele mării

Ascunse 'n adâncul de neguri al zării
Și veșnic la pândă, stau haitele mării :
Când albe corăbii, tiptil din limanuri
Ies, ciute răslețe,
Și pleacă 'ndrăznețe
Să pască pribege pe-a apelor lanuri,
O haită de vânturi se 'nșirue iute
Și-aleargă, ca lupii pe urme de ciute...
Iar ele
Ciulind mlădioase urechi de vântrele,
Din scurt fugărite, s'aștern doar pe goană.
Năluce
Năuce,
Săltând încolțite de crunta prigoană.
Căci haitele 'ntinse la fugă 'ndelungă,
Cu limbile scoase zoresc să le-ajungă
Și sar peste șanțuri scobite în mare.
Trec peste zăgazuri
De mii de talazuri,
Coboară și sboară prin văi de vultoare,
Și iar ies pe creste de ape umflate,
Urcând munți de valuri, pe nerăsuflete.

Dar iată c'ajunge, cu urlet, vânatul...
O clipă 'ncetează chefnitul, lătratul...
Apoi o 'mpresoasă și drumul i-l taie.
Corabia sbiară și-i numai sbătaie,
Căci haita cumplită
Cu spume și bale, în goană, stropită
Ii sfâșie coasta și-i sare 'n spinare.
Ii spintecă burta de scânduri și fiare,
Ii ronțae schela și-i sfârtecă botul,
Și-abiă într'o clipă o 'nghite cu totul ;
In colții năpraznici, catarge, otgoane
Trosnesc, sfărâmate ca biete ciolane...
...Și nu mai e urmă de navă...
Ici-colo doar așchii pe apa buhavă
Și haite de vânturi flămânde și rele
Se 'ncaer' acum între ele...

Revoltă

— 1918 —

Suflă un vânt din larguri și marea 'ntărâtată
Își răsculă adâncul ca prinsă 'n spasm de friguri.
Năместii de talazuri din zarea 'ntunecată
Se năpustiau umflate, și se isbiau de diguri.

Părea că trupul mării, sătul de 'ncătușare,
Porniă rășboiu, să scape odată din robie
Și oștile de valuri sosiau fără 'ncetare
Cu steaguri largi de spume și urlet de mânie.

Noianurile apei, sucite, 'ntoarse, strâmbe
Se clădăriau ca munții, se 'ntortochiau în plaiuri
Și, pân' la cer cu pumnii, zănatecele trâmbe
Cădeau, plesnind de-odată ca mii și mii de maiuri.

Dar nicăerea marea s'arătă mai largă,
Mai vastă, mai măreață, mai groaznic de adâncă,
De cât acolo unde, cu pieptul scos s'o spargă,
Li sugrumă revolta tiranul dig de stâncă.

G. TOPĂRCEANU

Lângă țărm

Lângă țărmul tristei mări
M'am oprit pe-o stâncă.
Apa tremură pe zări,
Verde și adâncă.

Sufletu-mi, împovărat
De-o iubire moartă,
Se ridică ne 'mpăcat
Și cu el o poartă,

Cum își duce greu în sbor
Vulturul de mare
Peste valuri călător,
Prada moartă 'n ghiare.

DEMOSTENE BOTEZ

Marea (atavism)

Albastră mare, mama vieții noastre,
In ce milenii imemoriale,
Când ți-ai retras talazurile tale
Ca azi neliniștite și albastre,

Ne-ai părăsit în algele murdare
Ce au rămas s'atârne peste stânci,
Ca să târîm și-acum, de-atunci, pe brânci,
Fatalitatea noastră creatoare.

Ne-ai părăsit în dunele deșarte
Să rătăcim pe 'ntinderile pustii
Purtând în noi bătrâne nostalgii
De foșnet lung de valuri, de departe.

În nu știu ce bizară vîetate
 Mișcă întâia oară mîna mea.
 Și după care chip căzut de stea.
 Umblă atunci prin bălțile sărate.

În palma stînsă-a cărei scoici materne
 Am germinat pe umede nisipuri,
 Să trec apoi prin mii și mii de chipuri
 Subt constelații mute și eterne.

Și de atunci și-acuma port în mine,
 Redesteptate numai câte-odată
 Din nu știu care vreme 'ndepărtată,
 Răsunete prelungi de scoici marine.

Port valurile ce te sbuciumară
 În pulsul meu sărac de parodie
 Și par'că 'n creatura asta vie
 Simt veșnic picătura ta amară.

În ochii noștri mai purtăm de-abea
 O albă amintire 'nbălsămată
 De două picături de altădată
 Ce-s încrustate în ființa mea.

De-aceia noi visăm albastre zări
Și largi ca orizonturile tale.
De dorul legănării ancestrale
Purtăm în suflet tainice-ondulări.

Ori cât durerea ta să mă 'ngrozească,
De-ți simt răcoritori pe față stropii,
De albia ta galbenă m'apropii
Ca de-o străveche casă părintească.

Inserare pe țărm

Iși trage seara 'n margini de pădure
Din nevăzut năvoadele ei sure
Și împrejurul nostru până 'n zare
Le tot aruncă desfăcute 'n mare.

Pământu-și duce undevă, departe,
Caicul negru încărcat cu moarte.

Tăcerea-i înger alb cu gene ude.
Acuma numai marea se aude.

Pe-o insulă pierdută 'n cerul sur
Un far ciclop mai caută 'mprejur,
Pe călătoria cale luminată,
Pe cei ce n'or să vie niciodată.

MIRCEA RĂDULESCU

Joc de Valuri

Noi stam pe țărm și 'n fața noastră se sbuciumă imensa mare..
Sonore valurile repezi cădeau în tainice cascade ;
Noi stam pe țărm, cu ochii umezi și obosiți de-atâta zare,
Iar marea căută 'n avânturi să treacă peste balustrade.

Veneă din larg un val, ce par'că voiă să sfărâme înaltul,
Veneă vuind, cărunț de spumă și sus se revărsă, ca iară
Pe urma lui, din sânul apei, mai aprig să s'arunce altul,
Și-apoi în dantelări măiestre să bată digul și să-l sară...

Iar tu priveai, ca o statuie, la jocul valurilor clare
Și nu știai ce spune marea în sbuciumarea ei nebună,
Și nu știai că tumultoasă și splendidă ca 'n altă mare,
Creștea în sufletu-mi iubirea și se sbătea ca o furtună !

O! tu priveai nepăsătoare la goelanzii albi pe valuri,
Distrată ascultai orchestra tumultoaselor cascade,
Ori poate că visai o șoaptă sau un șurâs din nopți de baluri...
Iar marea căută 'n avânturi să treacă peste balustrade.

ALFRED MOȘOIU

În portul mort

Nici-o corabie nu vine și-i liniște în portul trist,
Cu mânicele suflecate stau muncitori tăcuți pe dig,
Cu fiecare val ce bate, în port s'abate-un val de frig...
Nici o corabie nu pleacă să calce valul ca un Crist.

Pe lanțurile ruginite și pe frânghiile din port,
Din aerul sărat al mării s'au prins ușor cristale mici,
Ce licăresc obositoare, asemeni unor licurici...
O barcă goală pare 'n umbră, sicriul ce așteapt' un mort

Și cum alunecă amurgul pe marea fără de sfârșit,
Și umbre cearcă să despartă pe muncitor de muncitor.
Încep să cânte toți de-odată un cântec vesel și sonor,
Cutremurați de negrul nopții, de liniște și infinit.

PERPESSICIUS

Pe Muratan și Calfa-Dère

Pe Muratan și Calfa-Dère creșteau sfioase micșunele
Și maci trufași prin grâul verde ce peste câmpi se revărsase,
În timp ce noi săpam tranșee, blindam talusuri și crenèle,
Durând, ca harnice albine atâtea efemere case.

Și-apoi, spre toamnă, câmpul negru, lipsit de verdea lui
[podoabă,
Părea un trist răboj crestă cu morminte anticipative,
Pe câmp, nici maci, nici micșunele: doar trista toamnelor
[broboadă,
Își sfâșia pe orizonturi melancoliile tardive.

Și'n loc de maci și micșunele, și'n locul grâului în lanuri,
Doar gropi căscate a 'ngropare și alte gropi de-obuz săpate.
Un sdrențuit stindar de humă, sfîntit de sacrele elanuri
Și 'ncununat cu flori de sânge, cu 'mbelșugare presărate

Noi am sădit în brazda neagră, pe Muratan și Calfa-Dère,
In loc de maci și micșunele, nenumărate flori de viață,
Imbuorate flori de sânge — răsadul ruptelor artere,
Când înflorise agonia pe ochii noștri flori de ceață.

Pe Muratan și Calfa-Dère noi n'am mai fost de-amar
[de vreme,
Și, totuși, nu știu ce ne spune că și-astăzi maci și micșunele
Au răsărit cu persistența nemuritoarelor embleme:
Căci seva florilor de sânge va fi trecut firește 'n ele.

I. VALERIAN

Scrisoare

De jur împrejur dinozauri stau tolăniți pe labe,
Au fost odată munți, vremea i-a închircit dealuri ;
Măruntae albe de stânci, vădesc aduceri aminte,
Din ele oamenii cioplesc ziduri de case și morminte.

Pădurile aștern pe spinări zeghe miștoasă și verde,
(La Turci doar Babadag înseamnă tata pădurilor).
Mărturii bătrâne întind la tot pasul mâinele :
Lângă lac, Heracleia, cetate greacă de odinioară,
Pe muchea unei prăpăstii își profilează ruinele.

Noaptea se tângue doine în căruțele dobrogene,
Năluce fug vuvuind, caii înghit pământul.
Clinchetul clar de oșele din osiile indigene,
Razna o iă înainte la întrecere cu vântul.

Fugarii s'au dus, dar mult timp din stepă revine,
Sunetul înfigând metalic monotona melodie,
Și simți un flaut nomad cum picură veninul în tine :
Vraja pustiilor calde, îndemnul de pribegie...

TABLA DE MATERIE

Pag.

PROZA.

V. Crătescu. — Cum a căpătat Sarichioiul vie	3
Ioan Adam. — Povestea lacului Tekirghiol	29
Voia Mărei.	39
* Al. Vlahuță. — Insula Șerpilor	46
* N. Iorga. — Cernavoda.	49
M. Sadoveanu. — Povestea baciului Tomegea	52
Un cântec	64
Jean Bart (Eugen P. Botez) — Rătăcit	72
* Gala Galaction. — La țărmul mării	80
N. Dunăreanu. — Clemencu	88
Emaoîl Bucuță. — Jălbarul bălții	93
Al. Cazaban. — Vestitorul furtunelor	102
* I. Simionescu. — Constanța	107
I. Petrovici. — La mare	113
G. Vâlsan. — Coasta de Argint	119
Al. Lascarov-Moldovanu. — Doctorul Rus	125

POEZIE.

Poezie populară.

Colind de fată	133
Colind de băiat	134
Cântecul șăcelor	135
Tudor Dobrogeanu	136
Vasile Alexandri. — Pe malul mării	141
Păsărica mării	143
Eminescu. — Dintre sute de catarge	145
In fereastra despre mare	146
Lebăda	147
Mai am un singur dor	148
Duiliu Zamfirescu. — Pe malul mării	150
P. Cerna. — Ideal	152
Celei așteptate	154
Al. Macedonski. — Plecare	155
D. Anghel. — Visul sepiei	156
In port	158
Darul valurilor	160
Corneliu Moldovanu. — Ovidiu la Tomis	162
Octavian Goga. — La mal	165
Ion Minulescu. — Romanța celor trei corăbii	167
Victor Eftimiu. — Cântecul pribeagului	169
Mihail Codreanu. — Marea	171
Ion Pillat. — Năvodul	172
Smochinul neroditor	174
Oaia cea pierdută	176
V. Voiculescu. — Haitele mării	178
Revoltă (1918)	180
G. Topârceanu. — Lângă țărm	182
Demostene Botez. — Marea (atavism)	183
Inserare pe țărm	186
Mircea Rădulescu. — Joc de valuri	187
Alfred Moșoiu. — In portul mort	188
Perpessicius. — Pe Muratan și Calfa-Dere	189
I. Valerian. — Scrisoare	191